

Univerzita Palackého v Olomouci

Cyrlometodějská teologická fakulta

Katedra křesťanské výchovy

Univerzita Palackého
v Olomouci

**Funkčnost případových konferencí – názory aktérů
případových konferencí na příležitosti a rizika
v souvislosti s ohroženou rodinou**

Diplomová práce

Olomouc 2023

Vedoucí práce: Mgr. Lucie Šallé

Autor práce: Bc. Karla Kunčíková

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně a že jsem všechny použité informační zdroje uvedla v seznamu literatury.

Ve Skorošicích dne 30. května 2023

Karla Kunčíková

.....

Poděkování

Děkuji Mgr. Lucii Šallé za odborné konzultace a cenné rady při vedení diplomové práce. Rovněž děkuji svému synovi, Pavlovi a Terezce za pomoc a trpělivost a také všem přátelům kteří mi poskytli podněty a podporu nejen při její tvorbě. V neposlední řadě patří mé díky všem zúčastněným ve výzkumné části.

Můj největší dík však patří mému manželovi, který mi byl vždy velkou oporou a motivací, a to nejen při mém studiu, ale i v životě. Dokončení mé diplomové práce se bohužel nedožil...

“Kdo je milován, nebude zapomenut.“

Obsah

Úvod.....	7
I. Teoretická část.....	9
1 Případové konference.....	9
1.1 Hlavní zásady případových konferencí	11
2 Stavba případové konference	15
2.1 Příprava – plánování případové konference	15
2.2 Definování cíle případové konference.....	18
2.3 Návrh výstupu	18
2.4 Důvody pro svolání případové konference.....	19
2.5 Výběr aktérů případové konference	21
2.6 Druhy případové konference	22
2.7 Facilitace případové konference.....	23
3 Ohrožená rodina v sociální orientaci.....	24
3.1 Rodina a její funkce.....	24
3.2 Segmentace rodin	26
3.3 Ohrožená rodina	29
3.4 Ohrožené dítě.....	30
3.5 Syndrom CAN/ zanedbávání	31
3.6 Ohrožení rodiny/ dítěte a jejich hodnocení	32
Metody hodnocení rodiny.....	33
4 Sociální práce s ohroženou rodinou/dítětem	34
4.1 Sanace ohrožených rodin/ dětí.....	35
4.2 Systematická práce s ohroženou rodinou/ dítětem v rámci SPOD.....	38
5 Odborní aktéři v konceptu případových konferencí.....	40
5.1 Sociálně – právní ochrana dětí	41

5.2 Poskytovatel sociálních služeb	44
5.3 Speciálně pedagogické centrum	46
5.4 Základní škola	48
II. Empirická část.....	50
6 Výzkumná část.....	50
6.1 Cíl výzkumného problému	50
6.2 Metodologie výzkumu.....	51
6.3 Výběr souboru	52
6.4 Metoda získávání dat.....	52
6.5 Popis sběru a zpracování dat	53
6.7 Výzkumné otázky	57
7 Interpretace získaných dat.....	59
8 Závěr	75
Návrh na metodické body k případovým konferencím	81
9 Klíčová slova.....	83
10 Keywords	83
11 Anotace	83
12 Annotation.....	83
13 Seznam použité literatury.....	84
Elektronické zdroje.....	87
Legislativní dokumenty	90
Seznam použitých symbolů a zkratk	90
13 Seznam příloh.....	91
Příloha 1: Hlavní výzkumné otázky	91
Příloha 2: Seznam otázek použitých v rozhovorech.....	91
Příloha 3: Doslovný přepis rozhovorů s respondenty.....	92

3.1 Doslovný přepis č. 1	93
3.2 Doslovný přepis č. 2	98
3.3 Doslovný přepis č. 3	102
3.4 Doslovný přepis č. 4	107
3.5 Doslovný přepis č. 5	112
3.6 Doslovný přepis č. 6	118
3.7 Doslovný přepis č. 7	123

Úvod

Motto: „Pokud chcete změnit svět, chodte domů a milujte svoji rodinu.“

Matka Tereza

Funkčnost a struktura případových konferencí je stále velkým otazníkem, a to nejen v případě legislativního zakotvení v zákonu sociálně právní ochrany dětí, ale také u aktérů případových konferencí, kteří se konferencí účastní na podporu ohrožené rodiny, či dítěte.

Od roku 2009 prochází sociální práce s ohroženou rodinou určitou transformací, která mimo jiné měla a má řešit nedostatky v této sféře. Důležitou základní změnou pro pracovníky orgánu sociálně právní ochrany dětí je, že od 1.1. 2013 byla případová konference legislativně zakotvena v zákonu č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. Případová konference se tak stává důležitým nástrojem podpory a pomoci při možném sociálním vyloučení a marginalizování ohrožených rodin, respektive ohrožených dětí. K tomuto datu byly případové konference pouze navrženy, a to jako jeden z vhodných nástrojů pro práci s ohroženou rodinou. Orgány sociálně právní ochrany dětí se mohly rozhodovat, zda případové konference, jako nástroj sociální práce, využijí, či nikoliv.

Ohrožená rodina je aktuálně diskutované téma, které je pro mnohé nepochopitelné a neuchopitelné. Stále více se ve společnosti hovoří o složité ekonomické a celostní situaci, a to nejen u nás, ale také v zahraničí a s tím přichází další témata. Nedostatek financí v rodinách na základní potřeby, celková dluhová problematika rodin, frustrace, deprivace, různé druhy závislostí, patologické chování a jednání a mnoho dalších existenčních problémů. V úzké souvislosti je poté ohroženost rodin a nezbytná pomoc těmto rodinám.

Případové konference by měly být jedním z nástrojů na podporu ohrožené rodiny. Je tomu opravdu tak?

Právě toto téma, problematika ohrožených rodin versus případové konference, motivovalo autorku k napsání diplomové práce, a to i z důvodu, že problematiku případových konferencí explikovala již ve své bakalářské práci před téměř deseti lety. Jsou případové konference preventivním nástrojem v pomoci ohroženým rodinám, nebo tomu tak není? Když autorka psala bakalářskou práci, byly případové konference na počátku své existence, a proto byly pro mnohé aktéry velkou neznámou. Zkušenost autorky je, že skutečnost pořádání případových konferencí byla zaváděna v místě jejího působení nedostatečně a velmi pozvolna, také proto se autorka rozhodla k tématu vrátit a zjistit, zda a jak jsou případové konference po téměř deseti letech využívány na podporu ohrožené rodiny.

Hlavním cílem diplomové práce je charakterizovat případovou konferenci, a to jako jeden z nástrojů pomoci ohrožené rodině a zkoumat názory aktérů na příležitosti a nedostatky případové konference v souvislosti s pomocí ohrožené rodině.

Jak přistupují a jaký mají názor vybraní aktéři k případovým konferencím po deseti letech od zakotvení v zákonu? Aktéři případových konferencí jsou výkonnou podporou pro ohrožené rodiny, a proto autorka zjišťuje, jestli jejich informovanost, odbornost a celostní přístup k této formě pomoci je fungující. A v neposlední řadě je dostačující odborná literatura, metodiky a jiné prostředky pro aktéry případových konferencí?

Autorka diplomové práce bude zkoumat příležitosti a nedostatky, či rizika případových konferencí s odstupem deseti let od napsání bakalářské práce. Je případová konference opravdu nástrojem pomoci ohroženým rodinám a dětem, nebo je to nástroj zcela kontraproduktivní ve smyslu náročnosti nejen v zrealizování, ale také ve smyslu depistáže, hodnocení, zásad a mnoha dalšího vědění pro uskutečnění případové konference.

V teoretické části autorka bude autorka charakterizovat případovou konferenci se zaměřením na zásady případové konference, její strukturu, druhy a další teoretické pojmy, které se vztahují k tématu pomoci ohrožené rodině a které povedou ke znalostem souvisejícím k zodpovězení výzkumného cíle.

V praktické části pak autorka uvede metodologii výzkumu, techniku sběru dat, popisu sběru dat a jeho zpracování. Poté následuje interpretace poznatků, které autorka zjistila během výzkumu a jeho zpracování.

Díličními cíli celé práce je jednak analyzovat a diskutovat problematiku přínosu, účelnosti a využívání případových konferencí a dále určitá komparace v rozhovorech aktérů případových konferencí, které již zmiňuje ve své bakalářské práci, a to v rozmezí deseti let.

V celém textu bude autorka diplomové práce pracovat s pojmem ohrožená rodina, tento pojem je dle Nedělníkové (2009, s. 143) „*ve shodě s Konceptí péče o ohrožené děti a děti žijící mimo vlastní rodinu a umožňuje zachytit neoddělitelnost životní situace dětí a rodičů: ohrožení rodiny jako celku je současně vždy ohrožením jejích členů, přičemž míra tohoto ohrožení je nejzávažnější pro ty nejzranitelnější z nich.*“

Proto autorka diplomové práce bude používat ve své práci nejen termín ohrožená rodina, ale také ohrožené dítě.

I. Teoretická část

1 Případové konference

Případová konference je jeden z nástrojů pro řešení určitých situací ohrožených dětí a ohrožených rodin v rámci multidisciplinárního týmu. Tým je tvořen z odborníků, blízkých osob, samotného dítěte a jeho rodiny. Tato podpůrná síť vyhledává a stanovuje co nejoptimálnější řešení včetně individuálního postupu, který vede k naplnění potřeb dítěte. (Dobrá rodina, 2023 [online]).

V manuálu Ministerstva práce a sociálních věcí k případovým konferencím (Manuál, 2011) je uvedeno, že „*případová konference jako jeden z nástrojů pomoci v systému péče o ohrožené dítě umožňuje, aby dítě stálo skutečně ve středu zájmu.*“ A to především jeho vlastní rodiny a odborníků.

Pro případové konference existuje mnoho definic v odborné literatuře, člancích, sbornících atp. Pro potřeby diplomové práce uvede autorka některé z nich, které se zdají být nejužitečnější.

„Případová konference je plánované, koordinované a pevně strukturované pracovní setkání rodičů, dítěte a odborníků, kteří pracují, pracovali nebo budou pracovat s ohroženým dítětem, jeho rodiči, popř. i s členy širší rodiny.“ (Bechyňová, 2012, s.14)

„Případová konference je optimální nástroj, jak nalézt způsob pomoci ohroženým dětem, aby ze sebe rodiče vydali to nejlepší, co v nich existuje, a dokázali to využít pro své dítě a pro zlepšení situace celé rodiny.“ Simek Lefeuvre (in Bechyňová & Konvičková, 2008, s. 11)

Metodické doporučení MPSV uvádí, že *“Případová konference je odborná diskuze zainteresovaných subjektů nad konkrétním případem ohroženého dítěte nebo jeho rodiny (...) s cílem nalézt optimální řešení.“*

Pemová a Ptáček (2012, s.45) uvádějí, že: *„Jednou z technik, která je používána v průběhu case managementu¹, je případová konference.“*

Principy, které se využívají v case managementu jsou pro poskytování sociálně – právní ochrany dětí efektivní, a to hlavně v tom, že jednotlivé případy získají přehlednost a průběžné vyhodnocení poskytované služby. Nadto systematicky zabezpečuje zapojení klientů do všech etap intervence. Case management a case manažer jsou podstatnou součástí pro příznivé vyřešení závažné sociální situace ohrožené rodiny, navíc je zde podpora pro vytvoření multidisciplinární spolupráce. (Pemová & Ptáček 2012)

Metodě případových konferencí se věnovalo několik zemí a sociálních systémů, proto došlo k vydefinování kolektivních norem i postupů, které je zapotřebí využít k tomu, aby bylo možné tento postup práce nazvat „případové konference. (Pemová & Ptáček, 2012)

Pořádat případové konference a modifikace právních norem je v současnosti legislativně zakotvena v mnoha zemích jde především o *„Children Act 1989 (Velká Británie), Child*

¹„Case management je pojmenování expertního přístupu v sociální práci nebo v poskytování sociálních či zdravotních služeb, do českého jazyka bychom mohli přeložit jako „vedení případu“, ačkoliv se toto spojení nepoužívá. Case management se používá při řešení životních nebo sociálních situacích, které mají multikauzální příčiny a do jejichž úspěšného zvládnutí je potřeba aktivně a intenzivně zapojit klienta a multidisciplinární tým ...“ (Pemová, Ptáček, 2012, s. 39)

Care Act 1991 (Irsko), Children, young persons and their families act 1997 (Austrálie), The Children Scotland Act 1995 (Skotsko) apod.“ (Pemová & Ptáček, 2012, str. 46).

Případové konference a její přínos pro vylepšení ochrany ohrožených dětí, či rodiny je velmi složité hodnotit, jelikož je to jeden ze způsobů práce, nikoli metoda, nebo „ *intervenční postup sui generis, který lze srovnávat s jinou metodou.*“ (Pemová & Ptáček, 2012, str. 46).

Podle Pemové a Ptáčka (2012) je v různých zemích světa pořádání případových konferencí běžným prostředkem a jestliže by se případové konference staly nástrojem a prvkem činnosti sociálních pracovníků i u nás, znamenalo by to faktickou konzistentní transformaci, která by dopomohla k vybudování kvalitnějšího vztahu mezi sociálně – právní ochranou dětí a rodinami.

Seabury, Seabury a Garvin (2011) například uvádějí, že počítačová a distanční technologie umožňuje pracovníkům pořádat případové konference, aniž by museli opustit své kanceláře, a dokonce zapojit expertní konzultace, aniž by konzultant přišel do agentury (kanceláře).

Případové konference a případové konzultace se mohou konat i na velké vzdálenosti. Konektivita nejen spojuje zaměstnance a konzultanty, ale také umožňuje agenturám sbližovat klienty. (Seabury, Seabury a Garvin, 2011)

1.1 Hlavní zásady případových konferencí

Bechyňová (2012) uvádí, že pokud má být případová konference „*skutečným nástrojem pomoci dítěti a jeho rodině, je potřeba vyjasnit základní principy, které pomáhají tuto formu práce odlišit do jiných, direktivnějších forem.*“ (Bechyňová, 2012, s. 19) Hlavní zásadou by měly být určité hodnoty, které jsou významné pro celý postup případové konference. Tyto hodnoty přispívají aktérům nejen vytvořit bezpečné prostředí i podmínky pro kooperaci na společném vyhodnocení potřeb pro co nejlepší řešení, ale také přispívají k odpovědnosti a závazkům, aby všichni aktéři splnili vytvořený plán.

Dále Bechyňová (2012, s.20) uvádí, že „*respekt k různostem a specifickým potřebám rodin je zásadní podmínkou celého procesu a efektivity PK.*“ Pokud není člověk uznáván jako celistvá osoba se svými potřebami a nemá možnost rozvíjení, vznikají překážky.

Rodiče a jejich děti, kteří jsou sociálně odmítáni těmi, co mají pomáhat, zažívají tak časté negativní vjemy, které se mohou projevit jako neadekvátní chování během případové konference. Je zapotřebí se oprostít od stereotypů i předsudků a zachovat si profesionální přístup s respektem a úctou k dětem a jejich rodinám. Jednotnost a objektivnost, nehodnocení, nezobecnění, ale nacházení řešení je to, co pomáhá.

Jak uvádí Kopřiva (2006) respektování druhých není nechat si vše líbit, vyjít druhým ve všem vstříc, nebo nic nežádat od druhých. Respekt a úcta k druhým je:

1. Chovat se tak, aby nebyla zraněna lidská důstojnost neboli nechovat se tak, jak bychom nechtěli my sami, aby se k nám chovali jiní.

2. Pochopit, že se odlišujeme například v názorech, vkusu, náboženství a v mnoha dalších věcech – což neznamená, že je někdo lepší, či horší – než my.

Bechyňová (2012) konstatuje, že respekt, citlivost a úcta proti předsudkům během případové konference neznačí, že budeme souhlasit se vším, co děti a rodiče dělají, neznamená to ani to, že jim budeme ve všem vycházet vstříc. Ale důležitost vidí v uvědomění toho, že zřejmě nikomu není příjemné být veřejně posuzován.

Hartl (2004, s. 206) popisuje předsudek jako „*předpojatost, názorovou strnulost, emočně nabitý, kriticky nezhodnocený úsudek a z něj plynoucí postoj, názor přijatý jedincem nebo skupinou, může se vztahovat k čemukoli, nezávisí na okamžité situaci a neopírá se o porozumění.*“

Bechyňová (2012) se dále zmiňuje, že vhodnou komunikací je vyslovování toho, co je potřeba, řešení náročných situací a pokud je to potřebné, nesouhlasit. Podstatným ochranným prostředkem proti vzniku předsudku jsou různé druhy supervizí, například týmová či multidisciplinární. Předsudky nejsou podloženy skutečnými, nebo logickými argumenty a většinou nepodléhají změnám, avšak jsou součástí výrazných emocionálních vztahů, které mají různá stádia. Například stereotypní uvažování.

Podle Hartla (2004, s. 262) je stereotyp „*opakující se, navyklý způsob jednání, automaticky používaný pohybový, mluvní či myšlenkový návyk. Jeho změna je nesnadná a provázená negativními emocemi.*“

Další zásadou dle Bechyňové (2012) je informovanost. Informovanost v případových konferencích znamená především to, že aktéři sdílejí informace, které znají a které se týkají cíle, vyhodnocení a k nalezení pozitivního řešení. Není podstatné znát dlouhodobou anamnézu rodiny. Zásadní je vědět, co důležitého se odehrávalo v rozhodné době, kdy vznikly potíže, které má řešit daná případová konference. Informace o opakujících vzorcích chování v rodině jsou podstatné pro pomáhající, kteří je mohou využít při individuální práci s rodinou. Aktéři vědí předem o případové konferenci a o jejích cílech, proto mohou určit, jaké informace podají o poměrech v rodině. Je však nutné vyhnout se odmítavému posuzování rodičů a dětí, nebo jejich minulosti, či předvídání negativní budoucnosti. Také je podstatné se vyhnout projevům nadřazeného postavení.

Bechyňová (2012) uvádí jako další zásadu spolupráci. Podpora součinnosti účastníků případové konference zajistí pochopení cíle. Každý z aktérů má možnost říci, jak cíl a řešení problému chápe, jak se ho daný problém týká, jaké má dopady, respektive pozitiva a negativa. Spolupráce rodičů (dítěte) s odborníky případových konferencí je základní ve vyhodnocení situace a následnému plánování změn.

Matoušek a Pazlarová (2016) uvádějí, že zásadním faktorem pro úspěch je spolupráce odborníků s rodinou, pokud se spolupráci z různých důvodů nedaří navázat, jsou viditelné negativní dopady. Jako jednou z nejzávažnějších obtíží pro spolupráci je nedůvěra.

Hrdinová et al. (2010) popisují zásady, které je nutné zachovávat:

- Prospěch dítěte a individuální přístup – na prvním místě je vždy zájem a potřeby dítěte, kde je brán zřetel na aktuální situaci.
- Aktuálnost a objektivnost – plánování vychází z relevantních faktů.
- Přirozené podpůrné prostředí – respekt k rodinné vztahové síti.
- Podpora samostatnosti a zaměření se na silné stránky klienta – vyzdvihnutí samostatnosti klienta při určení cíle a realizaci.
- Důvěrnost, diskrétnost a bezpečí – respektovat práva rodiny a zachování mlčenlivosti, tzn. informace jsou poskytovány pouze se souhlasem klienta, výjimku určuje zákon.
- Respekt a partnerství – akceptovat rozdílnosti v názorech, zkušenostech, odbornosti atp.

- Spolupráce, týmový přístup a koordinace péče – vzájemné sdělování podstatných informací, nedopustit duplicitní intervence.
- Kontinuita péče – dle potřeb klienta poskytovat pomoc a podporu.

Podle Bechyňové a Konvičkové (2008) je u případové konference nejdůležitější spolupracující interdisciplinární tým odborníků, pouze takový tým může nabídnout efektivní pomoc ve smyslu využití toho nejlepšího pro ohrožené dítě a pro pozitivní zlepšení sociální situace.

Další zásadou dle Bechyňové (2012) je orientace na skutečnou transformaci, což znamená, že si svolavatel případové konference položí otázku, zda se situace dítěte/rodiny dá řešit právě případovou konferencí. Pokud ne, nebude se jednat o zakončení součinnosti s rodinou, ale zaměření se na jinou formu pomoci k dosažení cíle.

Participace specialistů z praxe je další zásadou dle Bechyňové (2012), zde je velmi důležitá otázka, které odborníky na případovou konferenci přizvat. Po určení cíle případové konference je potřebné pozvat takové aktéry, kteří mají přímý kontakt s rodinou/dítětem. Zároveň mají znalosti, zkušenosti a je zde důvěra mezi nimi a rodinou, či dítětem. K efektivní případové konferenci nepřispěje zvát všechny odborníky, kteří jsou v kontaktu s rodinou.

Seabury, Seabury a Garvin (2011, s. 319) konstatují, že samotné rozhodování o zahrnutí do konference, či vyloučení aktérů z případové konference je dle účelu samotného setkání. Proto je účel určené případové konference velmi zásadní a nemusíme zvát několik lidí ze stejné služby, nebo agentury. Případové konference by neměly být příliš velké, jinak se stanou neovladatelnými. Na velkých případových konferencích nemají všichni aktéři možnost prezentovat své pohledy a názory.

Následující zásadu popisuje Bechyňová (2012) jako „motivování a zplnomocňování rodičů a dětí“. Zde bychom se měli vyvarovat připomínání neúspěchů z minulosti, vyžadování slibů, nadřazenému chování a jednání, rychlých rad a doporučení atp.

Navození atmosféry pro projevení zájmu, návrh časové osy, vyhodnocení současného stavu v rodině, vyzdvižení silných stránek a zjištění pozitiv i rizik, dát najevo zájem

o názory rodičů i dětí, empaticky porozumět situaci z pohledu rodiny a vyhledávání skutečných možností řešení k přihlídnutí k potřebám a možnostem dané rodiny i dítěte.

Důležitou zásadou je stavba neboli struktura případové konference. Proto se autorka rozhodla pro samostatnou kapitolu.

2 Stavba případové konference

Zachovávat strukturu je jednou z nejdůležitějších zásad všech případových konferencí.

Dle Bechyňové (2012, s. 63) je struktura následující:

- *příprava,*
- *úvod,*
- *sdělení svolavatele k aktuální situaci,*
- *věcná či řízená diskuse,*
- *komplexní vyhodnocování,*
- *plánování (plán jako výstup),*
- *ověření či revize plánu,*
- *seznámení a podněty k motivaci rodičů i dětí ke spolupráci na výstupech,*
- *závěr.*

Části na sebe navazují a každá z nich má obsah i cíl, je důležité mít časový limit pro každou část a celkovou plánovanou délku případové konference. Je podstatné dodržet pořadí, a to pro orientaci diskuzí i pro to, abychom věděli, kam případová konference směřuje.

Seabury, Seabury a Garvin (2011, s. 319) uvádějí, že úspěšná případová konference má tři úseky 1) svolání schůzky, 2) vedení schůzky, 3) sledování schůzky. To, co se na schůzce prodiskutuje je jen malá část úspěšné případové konference. Ve skutečnosti, bez pečlivého plánování a následných kroků, nemusí konference nikam vést.

2.1 Příprava – plánování případové konference

Autorka diplomové práce se ve své praxi několikrát setkala, že se před pořádáním případových konferencí velmi podceňuje samotná příprava takové konference a také pravidla případové konference, která by se měla zachovávat.

Hlavní účel přípravy vede k naplánování nutných kroků a k vykonání efektivní a účinné případové konference. Za celou přípravu nese zodpovědnost svolavatel, který může v koordinaci se svými kolegy, nadřízenými, nebo dalšími odborníky naplánovat obsah a organizaci případové konference. Svolavatel musí mít jasné důvody k pořádání případové konference a také to, čeho se daná konference bude týkat a kdo bude přítomen (Bechyňová, 2012).

Kolektiv autorů NPI ČR (2022, s. 4) uvádí, že případová konference je svolána a pořádána tím, kdo „*má aktuálně zákonnou povinnost řešit situaci dítěte či jeho rodiny.*“ Svolavatelem může tedy být OSPOD, škola, rodiče, lékař či dítě samotné.

Za svolavatele můžeme označit takovou osobu, která uzná za vhodné, podle potřeby aktuální situace rodiny, či dítěte, uspořádat případovou konferenci. Obvykle se jedná o klíčového pracovníka (ve většině případů pracovník sociálně právní ochrany dětí, dále jen SPOD), ale také například pracovník neziskové organizace, nebo jiný člen týmu. (Příručka, 2009).

Metodické doporučení MPSV (2010) uvádí, že případové konference svolávají pracovníci OSPOD, popřípadě člen komise SPOD. V dalším případě může komise zaslat pozvánku s podklady a cílem případové komise všem aktérům, kteří se mají zúčastnit.

Bechyňová (2012, s. 65) konstatuje, že příprava případové konference „*má svou obsahovou a organizační stránku...při přípravě je vhodné začít obsahovou stránkou přípravy.*“

Obsahová stránka

Obsahovou stránku přípravy případové konference dle Bechyňové (2012) formují otázky:

- Co je důvodem a cílem případové konference, jak daný cíl pozitivně ovlivní rodinu, dítě a skupinovou práci s rodinou?
- Jaké se použijí motivace a zda je možné cíl plánovat v koordinaci s rodiči i dítětem?
- Jaké aktéry přizvat a zda mohou na případové konferenci rodiče či dítě podpořit?
- Jaký má být výstup?
- Zda bude reálně uskutečnitelné v praxi?
- Jaké potíže by mohly nastat, jak jim lze případně zabránit?
- Jaká specifika jsou v rodině?

- Bude se případové konference účastnit facilitátor²?

Organizační stránka

Velmi důležitá je role svolavatele, který je zodpovědný za přípravu celé případové konference.

Podle Brzobohatého (2013, s. 25) je primární úkol svolavatele neboli „manažera“ procesu naplánování struktury, která má za úkol „*efektivní interakci skupiny*.“ Sekundární je přijmout tři „*základní množiny situací – procesů*“, které mohou nastat v případových konferencích a budou mít vliv na samotnou podobu a strukturu konference.

- 1) „*Plánovací procesy*“
- 2) *Procesy řešení problémů*
- 3) *Procesy obnovy/budování vztahů*“.

Přičemž každá část může mít řadu podkategorií.

Dle Bechyňové (2012), po zodpovězení na otázky k obsahové stránce, náleží příprava organizační stránky.

Do přípravné části náleží například:

- soupis aktérů, včetně jejich emailových adres.
- naplánování konkrétního dne a času pořádání, dle možností aktérů.
- Domluvení facilitátora a odborníka, který bude rodinu informovat, popřípadě připravovat
- Zjištění finančních nákladů na pořádání případové konference
- Dohodnout prostory a upravit je (potřebné pomůcky jako např. stoly, židle, flipchart, voda atp.)
- Napsat a poslat pozvánky a získat souhlasy aktérů pro případné nahrávání
- Pokud rodina nebo dítě potřebují specifické služby (tlumočnick, romský asistent atp.), tak je zajistit
- Zajistit prezenční listinu, smlouvy o mlčenlivosti
- Před samotnou případovou konferencí – svolání koordinační porady³

² Dle Hruše (2014, s. 51) je facilitátor ten, kdo na případové konferenci zachovává, aby všichni aktéři měli možnost se vyjádřit a aby všichni dospěli k jasně vymezenému cíli.

³ Koordinační poradu pořádá svolavatel, pro utřídění informací, které získal a pro komplexní představu o chystané případové konferenci. Porada je žádoucí, pokud se bude na případové konferenci řešit komplikovaný případ. Je vhodné pozvat i facilitátora nadcházející případové konference. (Bechyňová, 2012, s.72)

2.2 Definování cíle případové konference

Podle Bechyňové (2012, s. 66) je definování cíle „*zásadní podmínkou dobře připravené a realizované*“ případové konference. Nejčastěji definuje cíl svolavatel, a to na podkladě předešlého hodnocení rodiny a dítěte, nejlépe v kooperaci právě s rodiči i dítětem. Definování cíle má za úkol dovést aktéry k pozitivnímu ovlivnění života dítěte a celé rodiny. Cíl může být v průběhu jednání upravován, nebo zcela změněn, a to dle aktuálních potřeb rodiny a dítěte.

Je zapotřebí, aby cíl byl srozumitelný a realistický také pro klienta. Cíl se mění dle toho, zda jde o první případovou konferenci, nebo již opakovanou. Při prvním setkání je nejčastěji cílem – věcné posouzení klienta. V případě opakované případové konference může být cílem vyhodnocení součinnosti s klientem na podkladech daného plánu. (Šťastná, 2010)

Bechyňová (2012) upřesňuje, jak má vypadat dobře vymezený cíl. Takový cíl nemá hodnotit rodiče, ani co děti udělali, nebo dělají špatně, má být vymezen ke konkrétní situaci rodiny a dítěte. Cíl je napsán s významem, který je pozitivní či neutrální. Nezahrnuje žádná ultimáta, rozkazy, příkazy a splňuje zásady metody SMART.⁴

Podmínky metody SMART v případové konferenci dle Bechyňové (2012, s. 67, 68)

„*Konkrétnost*“ – určení, v čem se mají aktéři s rodinou, či dětmi domluvit.

„*Měřitelnost*“ – jak poznají aktéři, že se cíl naplnil.

„*Aktuálnost*“ – co je aktuální pro dosažení cíle.

„*Reálnost*“ – cíl je splnitelný a je v možnostech odborných aktérů i rodiny.

„*Termínovatelnost*“ – jaký je časový úsek pro multidisciplinární práci a naplnění cíle.

2.3 Návrh výstupu

Každá případová konference má plán řešení, který je výstupem případové konference. Podle Bechyňové (2012) výstup z případové konference předkládá definování cíle a je to

⁴ „*Specifický, konkrétní; měřitelný; dosažitelný, akceptovatelný; relevantní, týkající se oblasti zájmu; časově, termínově ohraničený*“ (Bechyňová 2012, s. 67). Více v samostatné kapitole – facilitace případové konference.

výsledek multidisciplinárního vyhodnocení celé situace rodiny a dítěte. Je v něm uvedeno, jak jsou rozděleny role aktérů a odpovědnost za určité výsledky. Takto se dosáhne zjištění, zda byly výsledky splněny. Co bude výstupem případové konference by mělo být aktérům napsáno již v pozvánce.

Metodické doporučení MPSV (2010, s. 3) popisuje, že výstupem z případové konference je *„protokol nebo zápis, který je součástí spisové dokumentace vedený příslušným orgánem sociálně – právní ochrany dětí.“*

Je v něm uvedeno místo konání, datum a čas konání a také cíl, který bude předmětem případové konference. Dále pokyny k mlčenlivosti, vymezení daných úkolů i s termíny splnění těchto úkolů. Dále by mělo v protokolu uvedeno, že se všichni zúčastnění aktéři k tomuto protokolu mohou vyjádřit. Každý ze zúčastněných tento protokol podepíše a má nárok na jeho kopii. (Metodické doporučení MPSV, 2010)

2.4 Důvody pro svolání případové konference

Pořádání případových konferencí je legislativně zakotveno v novele zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně – právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

Kde v § 10 odst. 3, písm. e) jmenovaného zákona je uvedeno, že obecní úřad obce s rozšířenou působností je povinen... *„pořádat případové konference pro řešení konkrétních situací ohrožených dětí a jejich rodin, a to ve spolupráci s rodiči a jinou osobou odpovědnou za výchovu dítěte, dalšími prizvanými osobami, zejména zástupci škol, školských zařízení, zařízení poskytovatelů zdravotních služeb, orgánů činných v sociální oblasti, orgánů policie, státních zástupců, odborných pracovníků v oblasti náhradní rodinné péče, poskytovatelů sociálních služeb a pověřených osob; pro účast na případové konferenci platí § 38 odst. 7 obdobně.“* (Zákon č. 359/1999)

Další povinnost obecního úřadu obce s rozšířenou působností je zmíněna v §14 zákona 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů⁵

⁵ § 14 odst. 2, písm. b) a c) Obecní úřad obce s rozšířenou působností je povinen před podáním návrhu soudu podle odstavce 1, nebo byl-li návrh podán rodičem nebo jinou osobou odpovědnou za výchovu dítěte anebo státním zastupitelstvím podle zvláštního právního předpisu

b) v rámci případové konference předem projednat důvody podání návrhu podle odstavce 1 a zabývat se možnými způsoby jejich řešení; to neplatí, je-li zřejmé, že uspořádání případové konference by bylo nemožné nebo zjevně neúčelné,

Bechyňová a Konvičková (2008) popisují situace, kdy je opodstatněné svolat případovou konferenci. Jsou to především situace kdy:

- Dítě pobývá ve své biologické rodině a není podaný podklad pro ústavní výchovu, anebo soud započal řízení pro ústavní výchovu, ale není dosud zákonné rozhodnutí.
- Dítě je stále ve své biologické rodině, má zákonné nařízení soudu o ústavní výchově a připravuje se na nástup do zařízení.
- Dítě je předběžným opatřením odebráno z rodiny.
- Dítě je na počátku, či v průběhu pobytu pro výkon ústavní výchovy.
- Dítě se připravuje pro navrácení do biologické rodiny, nebo náhradní rodinné péče.

Šťastná (2010) uvádí další vhodné situace pro svolání případové konference:

- Pokud je dítě, nebo děti v rodině ve vysokém stupni ohrožení.
- Jestliže je zapotřebí vyhodnocení situace rodiny nebo dítěte.
- Když je zapotřebí koordinace a nastavení jednotných postupů v rámci duality služeb různých organizací.
- Pokud je nutné rozhodnout v zásadních situacích jako například odebrání dítěte z rodiny.

Následující důvody pro svolání případové konference uvádí Hrdinová et al. (2010):

- Když rodina nespolupracuje a je v zájmu dítěte zapotřebí zvýšení kvality jeho života.
- Pokud náhradní rodinná péče selhává, je obtížná nebo nevydařená.

Podle Matouška (in Hrubeš 2014, s. 45) se „nejčastěji případové konference realizují v oblasti řešení situace dítěte a jeho rodiny. Jsou nástrojem, který mohou využívat odborní pracovníci při stavech, kdy je rodina ohrožena a dotýká se jí více problémů najednou.“ Jsou zde důvody, jako například nedostačující péče, pokud hrozí dítěti ústavní

c) uspořádat případovou konferenci v průběhu řízení soudu o svěřeni dítěte do náhradní péče, pokud nebyla uspořádána podle písmene b) již před zahájením tohoto řízení; ustanovení písmene b) věty za středníkem platí obdobně.

péče, nebo je dítě navraceno z ústavní péče. Případové konference se tedy především pořádají, pokud je v rodině zaznamenána zásadní změna.

Konference by také mohla být svolána k rozhodnutí, zda by se mělo dítě stát objektem multiagenturního plánu ochrany dětí, nebo pokud již je objektem plánu dítěte podle jiných ujednání, pak by toto bylo aktualizováno tak, aby se začlenila opatření určená k řešení problémů na jejich ochranu a jména by byla zaregistrována v seznamu ochrany dětí. Jakmile by byl plán ochrany dítěte schválen, mohli by se odborníci, kteří mají čím přispět k realizaci, pravidelně scházet už jen jako základní pracovní skupina, jejíž cílem by bylo pokračování akčního plánu (Hothersall, 2020).

2.5 Výběr aktérů případové konference

Výběr aktérů do případové konference stanovuje klíčový pracovník, nejčastěji je to pracovník OSPOD, poté například pracovník nestátní neziskové organizace, který pracuje na zakázce podanou klientem. Problémy rodiny a dětí nejsou vždy stejné, proto je různý i počet a rozdílnost aktérů na případových konferencích. Individuální potřeby a problémy rodiny i dětí jsou zásadní pro určení povahy a počtu aktérů případové konference. Je zde i potřeba zhodnotit, jestli klient má důvěru k pracovníkovi, či organizaci. Podstatné je, aby byli zapojeni rodiče, nebo osoba zodpovědná za výchovu dítěte. (Hrubeš, 2014)

Dle Hrubeše (2014, s. 53) se případové konference pokaždé účastní:

- *„klient*
- *klíčový pracovník*
- *rodinní příslušníci klienta*
- *profesionálové, kteří s klientem pracují*
- *další profesionálové, kteří klientovi mohou nabídnout řešení situace.“*

Pokud se účastní dítě, je příhodné mít na případové konferenci subvenční osobu, kterou si dítě zvolí samo. Tato osoba pomáhá dítěti formulovat, vyjadřovat a objasňovat jeho stanoviska.

Dle Bechyňové (2012) je většinou koordinátorem případové konference SPOD, který *„v průběhu i mezi jednotlivými PK garantuje řádnou sociálně – právní ochranu dítěte*

v souladu se zákonem č. 359/1999 Sb., o sociálně – právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.“

Dále dle Bechyňové (2012, s. 47, 48) se účastní případové konference aktéři z:

Nestátní neziskové organizace – která buď již poskytuje rodině sociální službu, nebo se jí chystá poskytovat

Pobytové služby – například jde o dětská centra, dětské domovy, azylové domy pro matky s dětmi, zařízení pro děti, které vyžadují okamžitou pomoc atp.

Školy – může jít o mateřskou školu, základní školu, speciální školu a ostatní školská zařízení, jako jsou střediska výchovné péče, speciálně pedagogické poradny, speciálně pedagogická centra.

Zdravotnická zařízení – zde se případové konference může účastnit například: pediatr, praktický lékař, odborný lékař atp.

Dále do aktérů můžeme zařadit – soudce, psychologa, terapeuta, pracovníka probačně – mediační služby, policistu, kněze atd.

Při pořádání případové konference je nezbytné dobře uvážit počet účastníků. Ten musí být přiměřený a s ohledem na duševní stránku klienta. Navrhovaný maximální počet aktérů je dvanáct. Aby nevznikala tzv. „mocenská asymetrie“ je příhodné zvát z každé organizace jen jednoho zástupce. (Abrahámová et al., 2020, s. 8)

2.6 Druhy případové konference

Jak zmínila autorka diplomové práce již výše – vždy jde o individuální potřeby rodiny a dítěte a také o jaký typ případové konference se jedná.

Bechyňová (2012, s. 34–42) uvádí tyto druhy případových konferencí:

„*Klasická*“ – nejčastější typ PK má podobu zahajovací, průběžnou a konečnou.

„*Urgentní*“ – potřeby dítěte jsou ohroženy, ale není nutné dítě ihned odebrat z rodiny, díky existujícímu zdroji, který působí přímo v rodině, nebo okolí.

„*Motivační*“ – je v případě spolupracující rodiny, která dosáhla pozitivní změny.

„*Metodická*“ – svolána většinou nadřízeným metodickým orgánem (magistrát, krajský úřad, nebo SPOD) v případech komplikovaných případů ohroženého dítěte.

„*Expertní*“ – obdobná jako metodická – kdy odborní aktéři potřebují konzultace, popř. rady od jiných expertů (soudní znalci, nebo regionální odborníci).

„*Rozeznávání typu znamená lepší rozhodnutí ohledně rychlosti svolání, výběru účastníků a časového plánu PK.*“ (Bechyňová 2012, s. 33)

Úvodní případovou konferenci popisuje Pemová a Ptáček (2012, s. 109) jako platformu „*pro vyhodnocení komplexního hodnocení dítěte/rodiny, pojmenování priorit, které musí zahrnovat IPOD⁶...*“. V úvodní případové konferenci jde také o propojení ostatních subjektů, které by mohly být nápomocny rodině při posílení jejich kompetencí a při vylepšování jejich sociální situace. OSPOD má na úvodní případové konferenci explikované rizikové faktory. IPOD by měl sloužit k odstranění, nebo minimalizování těchto rizikových faktorů.

Případové konference mohou být jednorázové, nebo opakované. Opakující se případová konference je vhodná u složitých případů. Je zde prostor pro plánovanost, důslednost i kontinuitu pro práci s rodinou a jsou zde potenciální jejího lepšího vyhodnocování. Struktura opakované případové konference je obdobná, ale změna je v cílech a aktuální situace. (Metodika případových konferencí, 2014)

Dále se můžeme setkat s Interaktivní případovou konferencí, která je obdobou klasické případové konference, ale odlišuje se tím, že je zde dítě jako hlavní aktér. Tato případová konference se více modifikuje na dítě a formálnost je menší než u klasických případových konferencí. Průběh Interaktivní případové konference je živější, je zde brán zřetel na názor dítěte při vyhledávání nejvhodnějšího řešení aktuální situace. Tak jako na klasické případové konferenci je zde prostor ke shromáždění a sdílení zásadních informací mezi rodinou, odbornými aktéry a dítětem (Pavlíková et al., 2019)

2.7 Facilitace případové konference

Facilitace je podle Bednaříka (2008, in Bechyňová 2012, s. 71) „*styl vedení komunikace, který je typický facilitátorovými postoji, chováním vůči facilitovaným a způsobem, jakým*

⁶ Individuální plán ochrany dítěte bude rozveden v kapitole o právní – ochraně dětí.

komunikaci mezi lidmi strukturuje. Je to nedirektivní, participativní...a strukturovaný proces vedení skupinových diskusí... “ Tento proces má být efektivní ve výstupech, kvůli kterým se odborná skupina sešla.

Facilitátor je specialista, který nemusí rozumět obsahové části, kterou daná facilitace zajišťuje, ale svým odborným přístupem vytváří prostředí, kde si všichni navzájem mohou říci o nezbytnostech a podmínkách diskuze. Facilitace je především používána v setkáních, kde je zapotřebí posoudit informace od různorodých zdrojů a společného posouzení složitých skutečností. (Bednařík, in Bechyňová, 2012)

V rámci případové konference je pro Hrubeše (2014, s. 53) facilitátor „*velmi podstatným faktorem, který ovlivňuje výsledek případové konference.*“ Je to člověk, který především dodržuje, aby každý z aktérů konference měl ke svému vyjádření prostor a také, aby všichni zúčastnění došli k výsledku. Úkolem facilitátora je také směřování konference k tomu, aby se v rámci práce s klientem a jeho rodinou dospělo ke společnému cíli. Role facilitátora není snadná, měla by být nestranná s pružnými reakcemi, přičemž se nesoustředí na samotný případ, ale na proces jako takový. Facilitátor je objektivní, dokáže pomáhat všem aktérům, pomáhá stylizovat oblasti jednání. Zajišťuje hladký průběh konference, snaží se zapojovat a povzbuzovat všechny aktéry do diskuzí, získává a zapisuje na flipchart souhlasy se závěry. Dobrý facilitátor není kritický k názorům aktérů, nezlehčuje situaci a neopírá se o vlastní myšlenky a stanoviska. (Hrubeš, 2014)

3 Ohrožená rodina v sociální orientaci

„Lidská pomoc v nouzi obohacuje nejen toho, kdo ji dostává, ale i toho, kdo ji poskytuje.“

Václav Havel

Pro potřeby diplomové práce se autorka rozhodla popsat také rodinu, funkce rodiny a členění rodin.

3.1 Rodina a její funkce

Podle Matouška (1997, s. 8) rodina od pradávna existuje kvůli náležitému pečování o děti. Mimo to, že má rodina biologický smysl k udržení lidského rodu, je rodina

„jednotkou každé lidské společnosti.“ Každá rodina dodržuje obecně povinná pravidla fungování společnosti, a to v různé míře. Rodina dobrým způsobem sdružuje specifčnost a univerzálnost, a proto je nenahraditelným zařízením.

Matoušek (1997, s. 9) popisuje, že dobrá rodina „dává každému, kdo do ní patří pocit bezpečného zázemí...na druhé straně je rodina i zdrojem stresu.“

Hlavní částí ve společnosti je rodina a ta uspokojuje podstatné potřeby svých příslušníků. Uspokojuje nejen základní životní potřeby, ale také například nutnost společenského styku a komunikace, vzájemnou interakci, lásku, jistotu a tvoří předpoklady pro dosažení určitých cílů a nalezení životního smyslu (Rozsypalová et al., 2003).

Rodina v kontextu tradičního pojmu má dle Matouška & Pazlarové (2010, s. 13) rozvinutý a nejasný význam. V současné době existují v naší civilizaci množství souběžných podob rodinného soužití, které zahrnují „kombinace biologického příbuzenství, legalizovaných i nelegalizovaných vztahů mezi dospělými i mezi dospělými a dětmi či mezi samotnými dětmi.“

Jak dále uvádí Matoušek & Pazlarová (2010) má rodina v současné době zejména:

- podporu socializační
- podporu vztahovou mezi dospělými
- podporu ekonomickou, a to všech členů rodiny.

Rodina podle Kumara (2021) je nejmenší a nejpodstatnější sociální jednotkou společenství a v mnoha podobách se vyskytuje v každé společnosti. Znamená to, že rodina je základní společenská instituce, která hraje podstatnou roli pro přežití společnosti a má tyto funkce:

- vyživování
- usměrňování sexuálních vztahů
- rozmnožování
- společenské umístění
- hmotné a emocionální zabezpečení
- záštitu
- socializaci

- legitimnost dědictví

Kelnarová & Matějková vidí rodinu jako skupinu „jejíž kvalitní fungování má celospolečenský význam.“ Od prvního okamžiku, kdy jedinec přijde na svět je vychováván. Poté je v rodině vzděláván a začleňuje se do společnosti, a to sociálním učením, které získává „*napodobováním, identifikací, přebíráním úloh, citovou nákazou i sugescí.*“

Gilernová (in Kelnarová & Matějková, s. 141, 142) uvádí funkce rodiny:

„*biologicko – reprodukční* – zrod potomků, uspokojení sexuálních potřeb

ekonomickou – společné hospodaření vede k různým strategiím členů rodiny

socializačně – výchovnou – začlenění do společnosti

emocionální – uspokojení emocionálních potřeb, lásky, bezpečí

Stále více autorů se dle Sobotkové (2007) zabývá tím, co to je zdravé rodinné fungování Pattersonová (2002, in Sobotková 2007, s. 71) podala stručnou definici: „*Rodinné fungování je způsob, jakým rodina plní své funkce.*“ Ty autorka popisuje takto:

- 1) Zapojení osoby do rodinné struktury, kdy tato struktura dává sounáležitost, totožnost a smysl života.
- 2) Ekonomickou podporou, kdy osobám zajistí základní i rozvíjející se potřeby.
- 3) Výchovu, socializaci a péči, přičemž je zde nejen psychické, fyzické, sociální a duchovní hledisko – ale také zprostředkování společenských norem i hodnot.
- 4) Ochranný aspekt členů rodiny např. nemocných, starých, handicapovaných.

Rodinné fungování je dle Sobotkové (2007) velmi komplikovaný fenomén, mnoho autorů se shoduje na tom, že existence soudržnosti, adaptability a komunikace, jsou zásadní a stěžejní principy.

3.2 Segmentace rodin

Autorka diplomové práce, ve své dlouholeté praxi terénního sociálního pracovníka, vedoucího terénních služeb, sociálně aktivizačních služeb, azylových bytů, nebo sociální rehabilitace, navštívila mnoho rodin, které neplnily svou funkci. Velmi často těmto rodinám chyběly různé dovednosti k výchově a vedení dětí, neměly dostačující

informace, nebo rodiny žily na pokraji chudoby – kdy tyto rodiny byly častokrát v tzv. dluhovém kruhu, a také to byly rodiny postižené různými patologickými jevy, či byly marginalizovány.

Pro potřeby diplomové práce uvede autorka některé z členění rodin, které se zdají být podstatné.

Rozsypalová et al. (2003) člení rodiny na:

- funkční rodiny – dobré mezilidské vztahy, dobrý vývoj i výchova dítěte
- problémové rodiny – přechodné narušení vztahů, nebo ekonomická či bytová problematika, ale nebývá ohrožen vývoj dítěte
- dysfunkční rodiny – výchova není funkční, nejsou zajištěny sociální a základní potřeby dítěte. Dítě je ohroženo ve vývoji. Často nadužívání drog, alkoholu, nízký ekonomický příjem, špatná úroveň bydlení
- afunkční rodiny – děti jsou ohroženy, rodina ztratila svou funkci, děti musí být umístěny mimo rodinu

a na náhradní výchovnou péči – pokud dítě nemůže zůstat z vážných důvodů ve své rodině, je umístěno do náhradní rodinné péče. Adopce, pěstounská péče, rodinné skupiny – tato péče však plně nenahradí dobře fungující rodinnou péči.

Dále dle Matouška a Pazlarové (2016, s.17) můžeme použít označení „*mnohoproblémová rodina*.“ S takovou rodinou se odborní pracovníci dostávají do kontaktu velmi často. Pojmenování pro takovou rodinu je z důvodu vážných problémů fungování ve více sférách najednou, například může jít o výchovu dětí, finanční stránku, partnerské neshody, rozpory v zákonné sféře, závislosti atp. Mnohdy mnohoproblémové rodiny bývají pojmenovány jako rodiny se zvláštními potřebami. V mnohoproblémové rodině může být ohroženo nejen dítě, ale také dospělí členové, nebo více osob najednou.

Dle sborníku MPSV (2011) lze dělit problémové rodiny dle stádia narušení. A to na:

Problémové rodiny, které neplní některé funkce, ale samotný vývoj dítěte není ohrožen. Dále na narušení v rodině, které je dysfunkční tzn., že může být ohrožen vývoj dítěte a tato rodina nemůže problémy zvládat sama, a proto je zde nezbytná pomoc

institucionální, nebo sanace⁷ - podpora rodiny, a to v dlouhodobém horizontu. Poté rodina afunkční, která ohrožuje život dítěte a kde sanace zpravidla není přípustná. Institucionální pomoc je v nalezení příslušné náhradní rodinné péče.

Dysfunkční rodiny podle Marteau (2020) jsou v různé míře uzavřené. Některé nedovolí, aby se mezi členy komunity, nebo s cizími diskutovalo o odlišných, nebo nových nápadech. Nenavazují anebo nemusí navazovat přátelství, či zvat hosty. Některé rodiny jsou izolované a nestýkají se s komunitou. Některé dysfunkční rodiny se s komunitou pouze setkávají. Rodina může být v komunitě respektována, avšak skrývá pravdu. Mluvit o rodině s ostatními je považováno za neloajální vůči rodině.

Jestliže je, nebo jsou funkce rodiny narušeny můžeme hovořit o poruchách rodiny. Dunkovský (1986, s.12) poruchy rodiny chápe jako „*situace, kdy rodina z nějakého důvodu a v různé míře neplní základní požadavky a úkoly dané společenskou normou a vyjádřené v očekávání na adekvátní začlenění jejích členů do společnosti.*“ Poruchou nazývá, pokud člen, nebo členové rodiny selhávají, nebo selžou v nedostatečném plnění základních funkcí v rodině.

Rodinnou poruchu podle Dunkovského (1986, s.13) lze „*charakterizovat, analyzovat a také řešit jen při přísném vymezení charakteru a typu rodiny...*“

S ohledem na dítě bývají příčiny poruch rodiny spousta a mají různý charakter. Jsou důsledkem špatné interakce jednotlivce – rodina – společnost. Poruchy mohou být v jedné z funkcí rodiny, nebo ve všech čtyřech funkcích. (Dunkovský, 1986)

Rozdělení poruch rodiny dle Dunkovského (1986, s. 13–14)

„*Porucha biologicko – reprodukční funkce*“ – může jít o nerození dětí, nebo o narození dítěte handicapovaného, či o bezohlednost v rození dětí do nepřijatelných životních podmínek.

⁷ Sanace /podpora rodiny byla definována Oldřichem Matouškem (2003, s. 185) jako „*postupy podporující fungování rodiny, které jsou opakem postupů vyčleňujících některého člena rodiny kvůli tomu, že někoho ohrožuje, případně kvůli tomu, že je sám někým z rodiny ohrožen...měla by být metodou první volby u většiny případů, kdy je sociální služba kontaktována kvůli ohrožení dítěte*“.

„*Porucha ekonomicko – zabezpečovací funkce*“ – většinou rodina závislá na sociálním systému, rodiče nemohou, nebo nechtějí pracovat. Příjem rodiny je velmi nízký. Mohou se zde vyskytovat patologické rysy chování rodičů.

„*Porucha emocionální funkce*“ - Převážně narušeno harmonické rodinné prostředí a to – rozvratem, rozchodem rodičů, opuštění dětí. Mohou se zde vyskytovat formy týrání, zanedbání, zneužívání.

„*Porucha socializačně výchovné funkce*“ – rodiče se z nějakého důvodu nemohou starat o dítě, nechtějí, nebo nedovedou se o něj řádně starat. Příčiny mohou být – nezaměstnanost, příliš dětí v rodině, rodiče jsou velmi mladí, dítě je handicapované, poruchy osobnosti rodičů atp.

Pro stanovení kterékoliv diagnózy poruchy rodiny je zapotřebí co nejpodrobnější anamnéza, a také získání jak subjektivních, tak objektivních informací pro dané téma. V určování rodinných poruch je zapotřebí vyhledat příčinu a konflikt. Ve všech případech je však komplikované vyhodnotit negativní závažnosti směrem k vývoji dítěte. (Dunkovský, 1986)

3.3 Ohrožená rodina

Ohrožené rodiny popisuje Matoušek (2013, s. 302) jako rodiny „*ve kterých rizikové faktory nejsou dostatečně vyvažovány působením protektivních faktorů či vlivem dalších zdrojů*“. Pokud hovoříme o rodinách mnohoproblémových, jsou to rodiny, které mají problémy ve více kompetencích, jak už autorka uvedla v kapitole – Segmentace rodin.

Ohrožená rodina je tedy taková rodina, která nedokáže zajistit základní funkce a není schopna se s tímto vyrovnat. Problémy a porušení funkcí v rodině není schopna řešit vlastními silami.

Matoušek (2013, s. 359) dále definuje ohroženou rodinu jako rodinu, ve které „*dochází k nerovnováze v sociálním fungování, přičemž tato nerovnováha je výsledkem interakcí mezi jednotlivými členy rodiny či mezi rodinou a subjekty v jejím sociálním okolí*.“

Ohrožená rodina toto vzájemné působení nezvládá a také neumí vyhledat pomoc, která by korelovala s problémy v rodině. Ohrožená rodina taktéž nedokáže využít nabídku stávajících služeb.

Ohrožení rodin je v odborné literatuře uváděno z důvodu porušení funkčnosti rodin, a to v závislosti na druhu vzájemného působení neboli sféře fungování, kterou rodina nezvládá. (Matoušek, 2013)

Dunkovský (1986 in Matoušek, s. 360) dělí rodiny na „funkční, problémové, dysfunkční a afunkční“. Avšak soudobé hodnocení bere v úvahu také „*protektivní faktory*“ – což je „*soubor kompetencí rodiny využitelných pro zvládání těžkostí...*“ Rodina má tak možnost pro vytvoření svých rodinných modelů fungování.

Od diagnostikování rodin je v současnosti ustoupeno a bývá nahrazováno vícedimenzionálními modely. Nejčastěji je to koncept klinické rodiny, která je vymezena tím, že o její fungování se z jistých důvodů zabírají profesionálové. (Matoušek & Pazlarová, 2010)

Ohrožená rodina / mnohoproblémová rodina je podle Matouška & Pazlarové (2016, s.16) taková rodina „*kteřá má vážné problémy ve více sférách svého fungování. Někdy se termín ohrožená rodina užívá pro rodinu, která má vážné těžkosti ve vnitřních, resp. vnějších interakcích*“.

3.4 Ohrožené dítě

V odborné literatuře a na základě terminologie Světové deklarace o přežití dětí, ochraně těchto dětí a jejich rozvoji z roku 1990 je odvozen anglosaský pojem „child at risk“, neboli ohrožené dítě. Tento pojem však začíná být nahrazován jako „dětí ve zvlášť obtížných situacích. Dlouhodobě ohrožující situace mají společný znak, který se týká především životního způsobu osob, rodin, společenských skupin a jejich prostřednictvím i dětí. Přičemž tyto děti jsou v takové situaci nedobrovolně a většinou se z takové situace neumí vymanit. (Závěrečná zpráva, Kovařík et al.)

Ve Světové deklaraci o přežití dětí, jejich ochraně a rozvoji je uvedeno v paragrafu 24 ohrožení dětí drogovou závislostí, které může být již v prenatálním období. Dále paragraf 22 jmenované deklarace uvádí k tomuto pojmu například – sirotky, děti ulice, oběti válek, děti migrujících dělníků, děti uprchlíků, děti žijící v sociálně znevýhodněných skupinách, invalidní děti, děti a mladí uvěznění v pasti prostituce, pohlavního zneužívání a jiných forem vykořisťování...atp. (Závěrečná zpráva, Kovařík et al.)

Korbel (2019, s. 11) uvádí definici ohroženého dítěte jako výkladové pojetí „*určující především pro vymezení okamžiku a míry intervence do rodiny.*“ Jde především o děti, které jsou vystaveny neúměrnému riziku a rodina dětí není schopna vlastními silami zabránit tomuto riziku.

Pokud jde o prevenci, je stav ohroženého dítěte momentem, kdy je zapotřebí předcházení, a to komplexním souborem aktivit. Za ohrožené dítě můžeme považovat dítě, u kterého není uspokojena základní potřeba, nebo potřeba popřípadě nenaplnění těchto potřeb hrozí. Také, pokud se prostředí, nebo podmínky v životě dítěte odchýlily od normy natolik, že by mohly ohrožovat vývoj dítěte a jeho začlenění do společnosti. Primárně se však považuje za ohrožené dítě takové dítě, jenž je ohroženo týráním, zanedbáváním či zneužitím (Sít' pomoci a podpory ohroženým dětem a rodinám na Slánsku [online]). V odborné literatuře je uváděno jako syndrom CAN.

3.5 Syndrom CAN/ zanedbávání

Odborná literatura popisuje syndrom CAN jako syndrom zneužívaného a týraného dítěte (Child abuse and neglect).

Jsou to většinou rodiče, kdo zneužívají a týrají své děti a existují faktory, které zvyšují pravděpodobnost, že se právě rodič stane zneužívajícím. Mohou to být rodiče, kteří se potýkají s problémy jako je deprese, nízké sebevědomí, užívání návykových látek, emoční nestabilita, špatná kontrola impulzů – tito mají větší pravděpodobnost k hrubému chování než ti, kteří byli sami zneužíváni. (Mccoy & M.Keen, 2014)

Podle Svobody (2006, s. 283) zneužívané a týrané dítě „*zahrnuje jakékoli vědomé a nevědomé aktivity, kterých se dopouští dospělý člověk na dítěti, jejichž následkem dochází k poškození zdraví a zdravého vývoje dítěte.*“

Definici CAN rozšiřují Bechyňová & Konvičková (2008, s. 35-36). „*Pojem zanedbávání je součástí syndromu týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte – CAN...Jde pravděpodobně o nejčastější formu špatného zacházení s dětmi v rodinách.*“

Americký psycholog Dubowitz (in Bechyňová & Konvičková, 2008, s. 37) však poukazuje na „*nejednoznačnost právní definice zanedbávání oproti definicím dalších fenoménů syndromu CAN (např. jasné definici sexuálního zneužívání dítěte).*“ Právo zde

popisuje zanedbávání jako zanedbání péče, které má za následek poškození dítěte anebo „významného poškození dítěte“, avšak definice nedokládá, co to je významné poškození dítěte. Toto může vést u profesionálů k rozdílným vnímání jak obsahu, tak v určení dítěte jako zanedbávaného.

Dunkovský et al. (1995, in Bechyňová & Konvičková, 2008, s. 36) definuje zanedbávání jako: „...všechny škodlivé formy, ne – péče‘ o dítě spojené se všemi nepříznivými důsledky pro jeho život a vývoj jak v oblasti tělesné...tak psychické, emoční...i sociální. Jejich společným jmenovatelem je vždy poškozování osobnosti dítěte, v nejvážnějších případech i jeho zahubení.“

Pokud jde o pojem zanedbávání dětí je začleněn i v syndromu týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte (CAN). I když je zanedbávání nejhojnější formou v ohrožení dítěte, odborná literatura se zabývá více jinými podobami jmenovaného syndromu. (Pemová & Ptáček, 2016)

Horwath (2007, in Pemová Ptáček, 2016) uvádí, že aspekt společenského vnímání vzhledem k zanedbávání je proměnný v závislosti na změnách ekonomických, kulturních a ideologických hodnot. Zanedbávání na rozdíl od jiných forem syndromu CAN se musí posuzovat v rozšířenějších souvislostí, a to jak kulturních, tak právních norem.

3.6 Ohrožení rodiny/ dítěte a jejich hodnocení

Posouzení rozsahu ohrožení je mnohdy velmi nesnadný a také komplexní úkol. Podnět na ohrožení dítěte se nemusí vždy prokázat, mnohdy může podnět poukázat na záměrnou diskvalifikaci jednoho z rodičů – například u rozvodového řízení. Nebo může jít o poukázání na nevyhovující, či nepříznivé podmínky, v nichž rodina, nebo dítě žije. Například rodina, která žije v extrémní chudobě, kdy dítě nemá řádné ošacení, v domácnosti se netopí, strádá ve výživě, zdravotní péči. Dítě tedy nestrádá pouze v jeho primárních potřebách, ale může žít v nevhodných podmínkách k jeho vzdělávání, má nedostačující zdravotní péči a další vlivy, které jej ohrožují při extrémní chudobě rodiny. Proto je podstatné v hodnocení definovat typ ohrožení, jak často se vyskytuje a zda by se takové ohrožení mohlo opakovat. (Matoušek & Pazlarová, 2014)

Jak popisují Matoušek a Pazlarová (2010) má hodnocení rodiny časové parametry, a to nejčastěji dva, které jsou významné. Jako první parametr uvádějí dobu dokončení od

prvotního oznámení a druhým je návrh délky hodnocení. Pokud jde o bezprostřední ohrožení, je legislativně zakotvena doba co nejkratší (většinou pro úvodní hodnocení, tj. sedm dnů).

Přičemž podněty k hodnocení dle Matouška a Pazlarové (2016, s. 105) „*může podat člen rodiny, zástupce státu hájícího zájmy dítěte, zástupce státu řešícího přestoupení zákona, pracovníka nebo organizace, která se zabývá dítětem či dospělým členem rodiny, popř. více členy rodiny najednou.*“

„*Základními typy závažných ohrožení dítěte jsou nevhodné životní podmínky, zanedbávání, týraní a zneužívání.*“ (Matoušek & Pazlarová, s. 93) Jestliže jde o zanedbávání psychických potřeb dítěte, jde o deprivaci, nebo citové zanedbání. „*Zneužívání může být sexuální (vystavování nepřiměřeným sexuálními zkušenostem), ekonomické (dětská práce) a kriminální (spoluúčast na kriminalitě dospělých, navádění ke kriminálnímu chování).*“ U větších dětí je dobré hodnotit i to, zda schopnosti dítěte dovolí se nepříznivému vlivu, nebo nepříznivým vlivům ubránit.

„*Při hodnocení rodiny je třeba posuzovat rizikové a zároveň i protektivní faktory.*“ (Matoušek & Pazlarová, 2010, in Matoušek et al. 2013, s. 302)

Hodnocení může být objektivní, a to na podkladu pozorování, nebo doložitelných dat konkrétní situace dítěte, přičemž toto hodnocení lze realizovat v přímém kontaktu s dítětem, a to pozorováním v přirozeném prostředí, nebo na podkladech spisové dokumentace bez pohovoru s dítětem, nebo rodiči. Jiným způsobem hodnocení mohou být standardizované dotazníky, které rizikové rodiče vyplní. Popřípadě mohou vyplnit i děti samotné, nebo s pomocí pomáhajícího. Údaje z hodnocení lze využít k určení míry naléhavosti intervenci státu do práv rodičů. (Ptáček & Pemová, 2016)

Metody hodnocení rodiny

V metodách využitelných pro posuzování rodin je vždy vhodné využít více než jen jednu metodu, přičemž hodnocení nemá provádět pouze jedna osoba.

Základní metody pro hodnocení rodin uvádí Matoušek & Pazlarová. (2010, s. 112)

- „*Rozhovor týkající se vlastního chování posuzovaného člena rodiny*
- *rozhovor týkající se chování jiných členů rodiny a fungování rodiny jako celku*

- *pozorování spontánní interakce rodiny*
- *pozorování interakce navozené určitým zadáním*
- *dotazníky a testy*
- *konstrukce genogramu zobrazujícího příbuzenské vztahy mezi členy rodiny*
- *strukturované techniky*
- *rozbor dokumentů*
- *ekomapa“.*

Základní metody jsou dále dle Matouška a Pazlarové (2010) rozpracovány o další doporučení. Například pozorování lze uskutečnit v rodině a jejím přirozeném prostředí, ale i v rodinném centru. Údaje, které jsou zjištěny při pozorování je zapotřebí prověřit rozhovorem a naopak. Dále je existence návodů pro strukturované rozhovory. Nebo jak využít dotazníkové metody a k čemu jsou dotazníkové metody vhodné, popřípadě nevhodné.

Pro potřeby diplomové práce uvádí autorka výčet dalších metod, které se aplikují, nebo mohou aplikovat při hodnocení ohrožené rodiny.

Matoušek a Pazlarová (2010, s. 117-154)

- *„Hodnocení zdrojů rodiny*
- *hodnocení vývoje dítěte*
- *hodnocení rizika pro děti*
- *hodnocení vlivu traumatických událostí na dítě“*

Proto také A. D. Holmanová (1983, in Matoušek & Pazlarová, 2010, s. 116) navrhuje *„vytvořit na začátku práce s rodinou přehled potřebných informací a metod jejich získávání, který pracovníka, jeho kolegy, popř. supervizora může v průběhu práce s rodinou upozorňovat na chybějící údaje.“*

4 Sociální práce s ohroženou rodinou/dítětem

V kapitole sociální práce s ohroženou rodinou/dítětem se autorka především (ale ne výhradně) zaměří na sociální práci právní ochrany dětí. V následující kapitole uvede i další služby a aktéry, kteří pracují s ohroženou rodinou a dítětem.

V metodickém doporučení MPSV (Vítková Rulíková, 2009) uvádí, že v sociální práci s ohroženou rodinou je mylným předpokladem sociálních pracovníků názor, že si ohrožená rodina své problémy nejen dostatečně uvědomuje, ale také že sama vyhledá pomoc, která rodině pomůže dospět k pozitivním změnám. V ohrožených rodinách může být přístup k sociálním službám zneprístupněn například z důvodu, že je služba příliš vzdálena od bydliště, kde rodina bydlí. Také z důvodu nevědomosti o dané službě, nedostatečné komunikační schopnosti vyjádřit požadovanou službu atp.

Vítková Rulíková (2009, s. 1) konstatuje, že „*cílem práce s rodinou by tedy měla být snaha o zajištění nabídky účinné podpory a pomoci řešením, co nejširšího spektra problémů, které mohou rodiny zatěžovat a které mohou být tímto způsobem zmírněny.*“

Dále Vítková Rulíková (2009) upřesňuje podmínky pro spolupráci s rodinou.

- Vytvořit v rodině důvěru v pracovníka, kterého bude rodina vnímat jako prostředek k pomoci.
- Mít povědomí o problémech a potřebách rodin.
- Ponechat prostor k definování problémů rodiny, mít spolupráci s rodinou ve stanovení cílů a podporovat schopnosti rodiny k vyřešení situací vlastními silami.
- Posilovat kompetence rodiny, motivovat jí a povzbuzovat.
- Využívat různé formy práce s rodinou.

4.1 Sanace ohrožených rodin/ dětí

Základní definici sanace rodiny dle Matouška (2003) autorka uvedla již výše. Sanace rodiny má podle Bechyňové a Konvičkové (2008, s. 17) rozšířenější obsah působnosti, než převažuje názor v západních zemích a to, že sanace rodiny „*by měla být metodou první volby u většiny případů, kdy je sociální služba kontaktována kvůli výskytu domácího násilí*“. Podle Bechyňové Konvičkové (2008, s. 17) to může být například i postup doplňující terapie závislostí u dospělých osob, podpora rodiny, terapie celé rodiny poskytnuté profesionálem atp. A také se sanace rodiny může „*vzhledem k jejímu širokému pojetí aplikovat na nejrůznější formy práce s rodinou.*“

V dnešní době pro sanaci neexistuje žádná závazná metodika, která by upravovala povinnosti, nebo pravidla multidisciplinární spolupráce aktérů v situacích ohrožené rodiny/ dítěte. Proto záleží na pracovnících z oblasti právní – ochrany dětí a dalších

sociálních službách, zda sanaci použijí jako jeden z nástrojů pomoci. (Bechyňová & Konvičková, 2008)

Základními znaky pro sanaci rodiny jsou dle Bechyňové a Konvičkové (2008) tyto:

- stanovení multidisciplinárního týmu, v němž je určen koordinátor
- v multidisciplinárním týmu jsou odborní aktéři jako např. pracovník sociálně – právní ochrany dětí, psycholog, speciální pedagog, pediatr, pracovník zařízení pro výkon ústavní výchovy atp.
- všem aktérům jsou známy role i cíle, jsou domluveny
- pravidla
- pravidla znají i členové rodiny a všichni aktéři s pravidly musí souhlasit
- děti i rodiče mají povědomí o tom, že jsou zapojeni do sanace rodiny a účastní se domluveného plánu, který dodržují.

V naplnění cíle u sanace rodiny záleží na spoustě faktorů, které jsou ve vzájemné interakci a ovlivňují míru ohrožení dítěte/ rodiny a podpoření správných funkcí rodiny. Je zapotřebí s nimi od počátku sanace rodiny umět pracovat a použít při sestavení ozdravného plánu (Bechyňová & Konvičková, 2008).

Rizikové okolnosti rodiny – rodič, nebo rodiče žili v dysfunkční rodině, byli umístěni v ústavním zařízení, některé z dětí je odebráno mimo rodinu, nebo dali souhlas k adopci, užívali drogy, nebo alkohol. Rodiče mají nízké vzdělání, jsou nezaměstnatelní – či nezaměstnaní, mají dluhy, nebo finanční obtíže. Rodiče nemají důvěru v sociální pracovníky, ani jiné odborníky, či instituce. Nevěří, že budou schopni změny, mnohdy zlehčují své problémy, nemají reálný pohled na situaci a odvrací pozornost od pomáhajících profesionálů. Je možné transgenerační přejímání určitých modelů chování, které negativně prohlubují kvalitu života dítěte i rodiny.

Rizikové okolnosti prostředí – jedná se o prostředí, ve kterém rodina žije a nadále žít bude. Je potřebné ohleduplně najít kompromis mezi životem rodiny v širší rodině, komunitě a společenským vyrovnáním potíží, které jsou ohrožující pro děti v rodině a ke správnému směru pomoci sanací. Pokud například rodina nemá kde bydlet, sanace není nástrojem pomoci.

Aktuální situace rodiny – do programu sanace rodiny, je vždy potřeba znát uvedené faktory rizik, možnou dobu trvání sanace a spojitost s ohrožením. Je také zapotřebí posouzení stupně rozvoje dítěte, fyzického zdraví dítěte, psychosociální rozvoj a celkovou situaci v rodině. Rovněž znát veškeré instituce, které v rodině měly intervenci a jaká byla doposud strategie a posouzení při ukončení spolupráce, popř. jaká by měla být další spolupráce atp. (Bechyňová & Konvičková, 2008)

Sanace rodin lze jestliže:

- Je u nastávajících rodičů fakt, že oni sami byli ve vývoji zanedbáváni, nebo ohroženi a je zde riziko, že nedokáží o dítě řádně pečovat. Nemají pro dítě vytvořeny podmínky, které jsou odpovídající jeho potřebám a ani eventuální sociální oporu ve svém okolí.
- Dítě je ve vlastní rodině a situace vykazují rizika ve zdravotní, sociální či psychické potřebě a v průběhu třech měsíců nedojde ke zlepšení, nebo ke zhoršení.
- Dítě bylo zařazeno do ústavní výchovy (dobrovolně, nebo předběžným opatřením) – pokud rodina před umístěním sanaci odmítla, i přesto má smysl s rodinou spolupracovat a nabídnout sanaci i po umístění dítěte do ústavní výchovy. Mohou se upravit podmínky pro návrat dítěte z ústavní výchovy.
- Po návratu dítěte z ústavní výchovy zpět do rodiny a sanace rodiny je zde z důvodu udržení a podporu kvalitativních změn v rodině.
- Pokud dítě bylo umístěno v pěstounské péči na dobu přechodnou a sanace rodiny je vhodná pro udržení, či zlepšení podmínek při kontaktu dítěte s jeho rodinou a je zde možná příprava pro navrácení dítěte do jeho rodiny. Je důležitá spolupráce s rodinou pěstounů v rámci multidisciplinárního týmu. (Bechyňová & Konvičková, 2008).

Vítková Rulíková (2009, s. 2) v metodickém doporučení MPSV č. 9/2009 k sociální práci s ohroženou rodinou uvádí, že „*sanace rodin zapadá do mezinárodního kontextu sociálně*

– *právní ochrany dětí, především s ohledem na Úmluvu o právech dítěte OSN⁸ z roku 1989, kterou Československo ratifikovalo v roce 1991.*“

Sanace rodiny je legislativně upravena novelou zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí⁹

4.2 Systematická práce s ohroženou rodinou/ dítětem v rámci SPOD

Novodobou sociálně – právní ochranu dětí charakterizuje Pemová a Ptáček (2012, s. 27) jako „*centrálně garantovanou, ale lokálně provozovanou...ochrana dětí je již od počátku 20. století garantována státem prostřednictvím státní správy, ale přímo realizovaná konkrétními sociálními pracovníky na místní úrovni (přenesená působnost státní správy na samosprávu).*“

Zásadní aktivitou v souvislosti výkonu SPOD je hodnocení ohroženého dítěte. Funkční systém pro identifikaci ohroženého dítěte /rodiny znamená značnější efektivitu při samotném rozpoznávání, úsporu práce v situacích, kdy ohroženost dítěte / rodiny není a do systému SPOD se dostávají z formálních, ale zákonných důvodů. Postup pro identifikování ohroženého dítěte probíhá mimo systém OSPOD například ve školách, zdravotních zařízeních, komunitách, sociálních službách atp. Včasné rozpoznání je důležitým faktorem pro správné fungování systému sociálně – právní ochrany dětí. (Pemová & Ptáček, 2012)

Pemová a Ptáček (2012, s. 51) definují:

- „*Identifikace ohroženého dítěte*“ – je počátečním stádiem v procesu hodnocení ohroženého dítěte.
- „*přijetí informací o ohroženém dítěti* – zanesení do systému SPOD a shromáždění základních informací, určení dalšího postupu
- „*vstupní hodnocení*“ – stanovení vážnosti ohrožení a určení promptnosti i intenzity dalšího postupu

⁸ Úmluva o právech dítěte OSN označuje rodinu „*jako základní jednotku společnosti a přirozené prostředí pro růst a blaho všech jejích členů, zejména dětí. S tím je spjat požadavek, že rodina musí mít nárok na potřebnou ochranu a takovou pomoc, aby mohla beze zbytku plnit svou úlohu ve společnosti.*“ (Vítková Rulíková, 2009, s. 2)

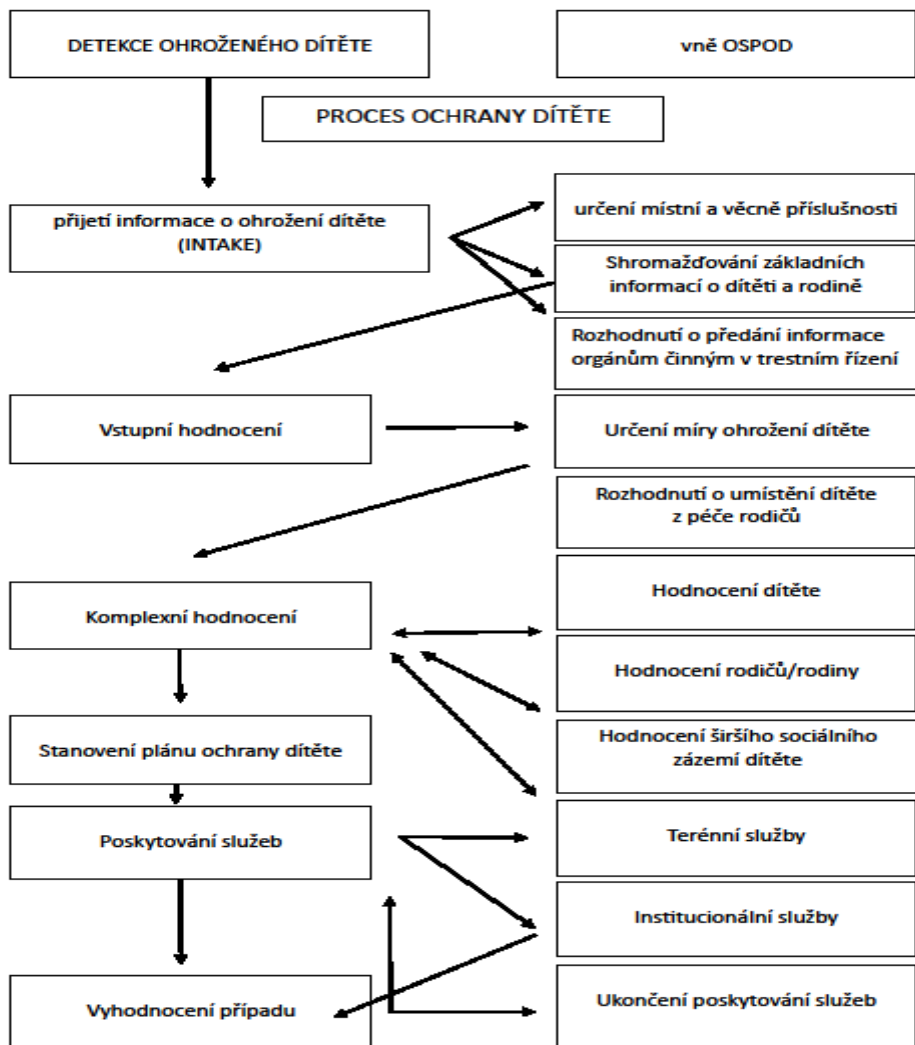
⁹ Novela č. 134/2006 Sb. o sociálních službách, která nabyla účinnosti 1.6.2006 a také zákonem č. 108/2006 Sb. o sociálních službách, který platí od ledna 2007.

- „komplexní hodnocení rodiny/ dítěte“ – pro účely tvorby Individuálního plánu ochrany dítěte je zapotřebí hodnocení potřeb, silných stránek a nebezpečí rodiny, dětí a komunity
- „Individuální plán ochrany dětí (IPOD)¹⁰“ – souhrnný plán ochrany dětí, který obsahuje cíle a jejich uskutečnění, časovou dotaci a měřitelná kritéria. Týká se nejen dítěte, ale rodiny jako celku
- „poskytování služeb“ – řešení sociální situace dítěte/ rodiny vyžaduje aktivity a služby, které poskytují například i služby sociální, poradenské, zdravotní a vzdělávací
- „vyhodnocení případu“ – v průběhu i závěru – jak se naplnil IPOD, popřípadě nové definice cílů IPOD.

Klíčovou roli v hodnocení ohrožení dítěte / rodiny má sociální pracovník právní – ochrany dětí, avšak není sám, kdo má odpovědnost za ochranu dětí. Tu mají primárně rodiče, ale i další profesionální aktéři, kteří s dětmi / rodinou v rámci své profese pracují.

¹⁰ IPOD je stanoven z výsledků souhrnného hodnocení rodiny/ dítěte a z úvodní případové konference. Má být realistický ve stanovení cílů a jejich dosažení s hlediskem dostupnosti a kapacity služeb, které budou nabízeny rodině. Do postupu plánování a intervencí jsou zapojeny děti i všichni členové rodiny. (Pemová & Ptáček, 2012)

Základní schéma hodnocení ohroženého dítěte (Pemová & Ptáček, 2012, s. 50)

5 Odborní aktéři v konceptu případových konferencí

V následující kapitole představí autorka diplomové práce vybrané odborné aktéry, kteří bývají na případové konference zvaní nejčastěji, nebo jsou přímo svolavatelé případové konference.

Jmenování aktéři budou také osloveni v praktické části diplomové práce k polostrukturovaným rozhovorům, ze kterých autorka bude vyvozovat závěr.

5.1 Sociálně – právní ochrana dětí

Jak se již výše autorka zmínila – SPOD má zásadní roli v poskytování pomoci ohroženým rodinám. Bývá častým svolavatelem případových konferencí a spolu s ostatními sociálními službami tvoří nepostradatelný multidisciplinární tým pro pomoc ohroženým rodinám / dětem.

Ministerstvo práce a sociálních věcí (Rodina, 2021) uvádí, že sociálně – právní ochrana dětí „*představuje zajištění práva dítěte na život, jeho příznivý vývoj, na rodičovskou péči a život v rodině, na identitu dítěte, svobodu myšlení, svědomí a náboženství, na vzdělání, zaměstnání, zahrnuje také ochranu dítěte před jakýmkoliv tělesným či duševním násilím, zanedbáváním, zneužíváním nebo vykořisťováním.*“

Samotná ochrana dítěte, je však širším pojmem, než sociálně – právní ochrana. Obsahově se dotýká obsáhlých právních souborů, které jsou upraveny v různých právních ustanoveních, a to včetně zákonných zájmů dítěte. Zajišťování práv dítěte se odráží od právních předpisů v oblastech rodinně – právních, školních, sociálních, zdravotních, trestních atp. a z této skutečnosti plyne i okruh subjektů, které ji zajišťují. (Rodina, 2021)

Pazlarová (in Matoušek 2013, s. 459) uvádí, že SPOD je „*soubor zákonem upravených činností směřujících k ochraně a zajištění práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu, ochranu oprávněných zájmů dítěte a působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny. SPOD je upravena zákonem č. 359/1999, Sb., o sociálně – právní ochraně dětí je převážně poskytována bezplatně.*“

Ve zmíněném zákonu v § 1 se uvádí, co sociálně – právní ochrana dětí zejména zastává.

- Ochranu práva dítěte na kladný vývoj a náležitou výchovu.
- Ochranu zákonitých zájmů dítěte, a to také ochrany jeho majetku.
- Intervence, které směřující k inovaci narušených funkcí rodiny.
- Zajištění rodinného prostředí pro dítě, které nemůže setrvat trvale nebo dočasně ve vlastní rodině.

Dále se v zákonu č. 359/1999, Sb., o sociálně – právní ochraně dětí v § 4 uvádí, že sociálně – právní ochranu dětí zajišťují orgány: „*krajské úřady, obecní úřady obcí s rozšířenou působností, obecní úřady a újezdní úřady ..., ministerstvo, Úřad, Úřad práce*

České republiky..., obce samostatné působnosti, kraje samostatné působnosti, komise pro sociálně – právní ochranu dětí, další právnické a fyzické osoby, jsou-li výkonem sociálně právní ochrany pověřeny¹¹ a Obecní úřad obce s rozšířenou působností...“

Na základě jmenovaného zákona se ochrana vztahuje převážně na:

- Děti, kterým zemřeli rodiče.
- Děti, jejichž rodiče nejsou schopni plnit povinnosti, které plynou z rodičovské zodpovědnosti, nebo kteří nějakým způsobem nevykonávají, či zneužívají práva, která plynou z rodičovské zodpovědnosti.
- Děti, které jsou svěřeny k výchově jiné osobě, tato osoba je zodpovědná za jejich výchovu a neplní povinnost plynoucí ze svěřeni do péče.
- Děti, které žijí zahálčivým, či nemravným životem – jako například zanedbávání školní docházky, nepracují i přes to, že nemají zdroj obživy, užívají alkohol, nebo jiné návykové látky, vyskytují se další patologické jevy.
- Děti, které se dopouští opakovaných útěků od rodičů, nebo jiných osob, které jsou zodpovědné za výchovu.
- Děti, na kterých byl vykonán trestný čin, který ohrozil jejich život, zdraví, důstojnost, mravy, jmění.
- Děti, které jsou opakovaně umísťovány do zařízení s nepřetržitou péčí, nebo umístění těchto dětí přesahuje 6 měsíců.
- Děti, které jsou ohrožovány násilím.
- Děti, které jsou azylanty, nebo žadateli o mezinárodní ochranu, doplňkovou ochranu a jsou na území České republiky bez rodičů, nebo osob odpovědných za jejich výchovu. (Zákon č. 369/1999 Sb., o sociálně – právní ochraně dětí)

Sociálně – právní ochrana dětí však vykonává i další povinnosti, mezi ty základní patří, dle jmenovaného zákona o sociálně – právní ochraně dětí, také poradenská a preventivní činnost.

¹¹ Pazlarová (in Matoušek, 2013, s.459) zmiňuje, že „o pověření k výkonu SPOD rozhoduje krajský úřad. Stejně tak rozhoduje o rozsahu pověření, které může být podle zákona uděleno k taxativně vymezeným činnostem v různém obsahu. Práva a povinnosti orgánů SPOD i pověřených osob jsou definována zákonem.“

Matoušek a Pazlarová (2016) uvádějí úkoly plynoucí ze Zákona 359/1999 o sociálně – právní ochraně dětí. Jsou to:

- Sledování nepříznivých vlivů, které působí na děti a vykonání opatření k omezování těchto vlivů.
- Vyhodnocování situací ohrožených dětí a rodin.
- Poskytování pomoci osobám, které jsou odpovědné za výchovu i v případech, kdy je dítě umístěno do ústavní výchovy, nebo zařízení vyžadující okamžitou pomoc.
- Předkládání podnětů soudu, které se týkají výchovy dětí a podávání soudu oznámení o dětech, kterým soud nařídil výchovné opatření.
- Vykonávání opatrovnictví a poručnictví dětí.
- Pokud je dítě v ústavní výchově, navštěvování dítěte a sledování dodržování práv dětí a důvodů pro pobyt v ústavu.
- Poskytování poradenství pro osoby, které se chtějí stát pěstouny, či osvojiteli.
- Oprávněným osobám poskytování pomoci ve vymáhání plnění jejich vyživovací povinnosti k dítěti.
- Poskytování v určitém rozsahu zpráv o dětech státnímu zastupitelství, krajskému úřadu, MPSV, sociálním a zdravotním službám.
- Poskytování informací na žádost například soudu, věznic, intervenčním centřum, policii, Probační a mediační službě, úřadu práce.

Právní ochrana dětí má také za úkol spolupráci s jinými organizacemi. Jak popisuje Matoušek a Pazlarová (2016, s. 46) má OSPOD spolupracovat „s tzv. *pověřenými osobami*, ..., s *Úřadem práce, se školami, se zdravotnickými zařízeními, s ordinacemi psychologů...Probační a mediační službou, ...ústavními zařízeními..., se středisky výchovné péče, ...nestátními organizacemi, které se zabývají ohroženými dětmi a podporou (sanací)*¹² ohrožených rodin.“

¹² Viz výše

5.2 Poskytovatel sociálních služeb

Při práci s ohroženou rodinou je zapotřebí komplexní podpory těchto rodin, která je podstatná nejen z preventivních důvodů, ale také z důvodu dalšího správného fungování rodin a případného snižování odejmutí dětí do ústavní péče.

Jak uvádí Hrubeš (2014, s. 20) „*Podpora ohrožené rodiny je souborem prostředků sociálně – právní ochrany, sociálních služeb a dalších opatření, programů a plánů, které jsou ukládány z velké části rodičům a dítěti, jehož sociální, biologický a psychologický vývoj je ohrožen.*“

Poskytovatelem sociální služby se může stát právnická nebo fyzická osoba, jež získala k činnosti právo podle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Poskytovatelem sociální služby se nemůžou stát rodinní příslušníci, nebo asistenti sociální péče, kteří vykonávají péči o svého blízkého, nebo jiného jedince v domácím prostředí. Poskytovatelem sociálních služeb také nemůže být subjekt, který není v registraci jako poskytovatel sociálních služeb ve významu uvedeného zákona (Registr poskytovatelů sociálních služeb, MPSV [online])

Sociální služby jsou poskytovány osobám, které jsou sociálně znevýhodněné pro zlepšení jejich kvality života, popřípadě pro začlenění do společnosti v nejvyšší možné míře. Nebo takové osoby chrání před možnými riziky, jichž jsou tito jedinci nositeli. (Matoušek, 2011).

Sociální služby jsou v České republice „*součástí státního systému sociálního zabezpečení. Legislativa je zařazuje do oblasti tzv. sociální pomoci.*“ Jsou zde zařazeny také dávky finanční a věcné, které jsou poskytovány lidem v hmotné nouzi. Do sociálního zabezpečení se řadí také sociální pojištění a státní sociální podpora. Sociální služby jsou poskytovány i mimo státní sociální pomoc, například nestátním subjektem, který službu poskytuje bezplatně. Sociální služby ochraňují občany tím, že vykonávají něco ve prospěch těchto občanů. Poskytující instituce (i nestátní) jsou garantovány státem a formou pravidelné kontroly a přidělováním licencí zaručují občanům dodržování závazků a základních lidských práv. (Matoušek, 2011, s. 11)

Dále Matoušek (2011, s. 12) uvádí, že „*zřizovateli zařízení poskytujících sociální služby v rezortním pojetí mohou být v ČR obec, kraje a MPSV.*“

Čámský et al. (2011 s. 17) dále popisují, že „sociální služby jsou poskytovány na smluvním základě, kde účastníci (poskytovatel a zájemce o službu) vyjednávají podmínky poskytnutí služby.“ Smlouvu uzavírá zájemce dobrovolně s vybraným poskytovatelem sociálních služeb a za podmínek, na kterých se dohodou. Smlouva se řídí občanským zákoníkem, kde je rovnost účastníků s důrazem na respektování práv a lidské důstojnosti uživatele. Přičemž povinnost poskytovatele v dodržování zmíněného je také zaneseno do standardů kvality sociálních služeb, které jsou součástí přílohy prováděcí vyhlášky o zákonu sociálních služeb.

Zákon č.108/2006 Sb., o sociálních službách v § 6 uvádí, že „poskytovateli sociálních služeb jsou při splnění podmínek stanovených tímto zákonem územní samosprávné celky a jimi zřizované právnické osoby, další právnické osoby, fyzické osoby a ministerstvo a jím zřízené organizační složky státu nebo státní příspěvkové organizace, které jsou právnickými osobami.“

Zmíněný zákon v § 32 vymezuje hlavní druhy a formy sociálních služeb:

- sociální poradenství
- služby sociální péče
- služby sociální prevence

dále tento zákon v § 33 uvádí formy poskytování sociálních služeb, kdy se tyto služby poskytují jako pobytové, ambulantní nebo terénní.

Metodické doporučení MPSV č. 9/2009 upřesňuje, že v „*rámcí Zákona o sociálních službách lze nalézt sanaci rodiny ukrytou pod oddílem s názvem Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi.*“

Podle autorčiných zkušeností to bývají mnohdy právě neziskové organizace, které jsou v rámci multidisciplinárního týmu v práci s ohroženou rodinou velmi potřebné pro podporu zdravého fungování rodin, ale také při depistáži ohrožených rodin a jejich následné sanaci a podpoře.

Pro potřeby diplomové práce, autorka zvolila jako poskytovatele sociálních služeb nestátní neziskovou organizaci, která má pověření k výkonu SPOD. Nestátní nezisková

organizace je místní a autorka diplomové práce ve zmíněné organizaci pracovala. Rovněž s pověřenými pracovníky vedla rozhovory do bakalářské práce a pro potřeby diplomové práce bude autorka s pracovníky dané organizace provádět polostrukturované rozhovory i nyní. Autorka se zaměří na poskytování Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi.

Uvedená služba je zařazena mezi služby sociální prevence. Tyto služby napomáhají zabránit sociálnímu vyloučení a jak dále uvádí Vítková Rulíková (2009, s. 2) tyto osoby jsou „*ohroženy z důvodu krizové sociální situace, životními návyky a způsobem života vedoucím ke konfliktu se společností, sociálně znevýhodňujícím prostředím a ohrožením práv a oprávněných zájmů trestnou činností jiné fyzické osoby*“. Přičemž cílem služby je pomáhat osobám překonat nepříznivou sociální situaci¹³ a společnost tak ochránit před vznikáním i rozšířením nežádoucích společenských jevů.

Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi jsou terénní, nebo ambulantní služby a poskytují se rodině s dítětem u kterého je ohrožen vývoj, a to v důsledku „*dlouhodobé krizové sociální situace, kterou rodiče nedokáží sami bez pomoci překonat, a u kterého existují další rizika ohrožení jeho vývoje.*“ (Vítková Rulíková, 2009, s. 2)

§ 65 uvedeného zákona dále popisuje základní činnosti vykonávané v rámci Sociálně aktivizačních služeb pro rodiny s dětmi, jsou to:

- „*výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti,*
- *zprostředkování kontaktu se společenským prostředím,*
- *sociálně terapeutické činnosti,*
- *pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.*“

5.3 Speciálně pedagogické centrum

Pro potřeby diplomové práce se autorka rozhodla do výzkumu o funkčnosti případových konferencí zařadit také Speciálně pedagogické centrum, které se nachází v Moravské Třebové a provést polostrukturovaný rozhovor s psycholožkou tohoto centra, která má

¹³ § 3 Zákona o sociálních službách 108/2006 Sb. vymezuje v bodu b) nepříznivou sociální situaci jako oslabení nebo ztrátu schopnosti z důvodu věku, nepříznivého zdravotního stavu, pro krizovou sociální situaci, životní návyky a způsob života vedoucí ke konfliktu se společností, sociálně znevýhodňující prostředí, ohrožení práv a zájmů trestnou činností jiné fyzické osoby nebo z jiných závažných důvodů řešit vzniklou situaci tak, aby toto řešení podporovalo sociální začlenění a ochranu před sociálním vyloučením

dlouholetou praxi a zkušenosti v poradenství a školní psychologii. Také byla mnohokrát aktérem případové konference v případě ohrožené rodiny.

Matoušek (2011, s. 95) uvádí, že speciálně – pedagogická centra jsou „zařízení specializovaná na problematiku dětí a mládeže s určitým typem postižení (poruchy řeči, mentální postižení, tělesné postižení, kombinované postižení).“ Centra jsou zřizována při státních i nestátních speciálních školách, spadají do sítě školských zařízení v České republice a poskytují poradenské a terapeutické služby.

Speciální základní škola, mateřská škola a praktická škola Moravská Třebová „se sestává z následujících částí: – Mateřská škola speciální – Základní škola speciální – Základní škola zřízená podle paragrafu 16 – Praktická škola – Speciálně pedagogické centrum – Internát – Školní družina – Školní jídelna. Tento subjekt byl zřízen jako příspěvková organizace.“ (Výroční zpráva, [online])

Speciálně pedagogické centrum bylo vybudováno při Speciální základní škole a je této školy součástí.

Jedná se o školské poradenské zařízení, které bezplatně poskytuje sociálně pedagogickou a psychologickou péči a také poradenství. Tato péče a poradenství je poskytována dětem i mladistvým, kteří mají speciální vzdělávací potřeby, nebo dětem s potížemi a zvláštnostmi ve vývoji, kdy není dáno, jestli se jedná o zdravotní postižení. Speciálně pedagogické centrum umožňuje poskytování odborné pomoci a podpory zákonným zástupcům dětí, pracovníkům školy a školských zařízení, popřípadě také zájemcům z řad specialistů. Významem poskytování souhrnné péče je usnadnění dětem, nebo klientům speciálně pedagogického centra co nejpříznivější začlenění do společnosti a podpory jejich zákonných zástupců i učitelů. Speciálně pedagogické centrum se specializuje na péči o klienty se zrakovým postižením, a to i v kombinaci s jiným druhem postižení. Dále na klienty s mentálním postižením, kombinovaným postižením, vývojovými poruchami a s poruchami autistického spektra. (Speciálně pedagogické centrum, [online])

„Kapacita Speciálně pedagogického centra je 300 klientů a poskytuje své služby v souladu s platnou školskou legislativou:

- Vyhláškou č. 27/2016 o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných v platném znění.

- *Zákonem č. 561/2004 – školský zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání v platném znění*“. (Speciálně pedagogické centrum, [online])

Školní psychologka úzce spolupracuje se školní metodičkou prevence a výchovnou poradkyní.

5.4 Základní škola

Místní základní školu uvede autorka diplomové práce záměrně, a to z důvodu časté účasti zaměstnanců této školy na případových konferencích v rámci ohrožené rodiny. Také proto s výchovným poradcem uvedené školy bude autorka provádět rozhovor do praktické části diplomové práce.

Autorka v místní základní škole pracovala, a tudíž může podotknout, že pro děti s postižením je velmi složitá situace už při vstupu do školy. Děti, které přicházejí do této školy jsou často ze sociálně vyloučených lokalit, nebo sociálně slabých vrstev a velmi často jsou rodiny těchto dětí marginalizovány. Děti mají nedostatky v základních společenských pravidlech, nemají hygienické návyky, mnohdy jim chybí zkušenosti s kolektivem a mají výchovné potíže, které jsou mnohdy patologického směru. A právě ohroženost rodin je zde markantní.

V každé základní škole působí výchovný poradce, jak popisuje Matoušek (2011, s. 95) „*je to jeden z učitelů, jehož úkolem je pomáhat rodině při řešení vzdělávacích a výchovných problémů.*“

Uvedená škola je zřízena podle § 16, odst. 9 školského zákona¹⁴ a žáci se mohou vzdělávat ve zmíněné škole na základě žádosti jejich zákonného zástupce a doporučení

¹⁴ Zákon č. 561/2004 Sb. Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) § 16, odst. 9 Pro děti, žáky a studenty s mentálním, tělesným, zrakovým nebo sluchovým postižením, závažnými vadami řeči, závažnými vývojovými poruchami učení, závažnými vývojovými poruchami chování, souběžným postižením více vadami nebo autismem lze zřizovat školy nebo ve školách třídy, oddělení a studijní skupiny. Zařadit do takové třídy, studijní skupiny nebo oddělení nebo přijmout do takové školy lze pouze dítě, žáka nebo studenta uvedené ve větě první, shledá-li školské poradenské zařízení, že vzhledem k povaze speciálních vzdělávacích potřeb dítěte, žáka nebo studenta nebo k průběhu a výsledkům dosavadního poskytování podpůrných opatření by samotná podpůrná opatření podle odstavce 2 nepostačovala k naplňování jeho vzdělávacích možností a k uplatnění jeho práva na vzdělávání. Podmínkou pro zařazení je písemná žádost zletilého žáka nebo studenta nebo zákonného zástupce dítěte nebo žáka, doporučení školského poradenského zařízení a soulad tohoto postupu se zájmem dítěte, žáka nebo studenta.

ze školského poradenského zařízení, jako je například speciálně pedagogické centrum, nebo pedagogicko – psychologická poradna. (Základní škola a Mateřská škola, [online])

Ve třídách školy jsou menší počty žáků, než je tomu v běžných základních školách. Nejmenší počet žáků ve třídě je 6 a nejvyšší poté 14 žáků. Učitelé také proto mohou zvolit individuální přístup ke každému z žáků a respektovat tak potřeby každého z nich. Učitelé mají možnost zvolit pomalejší tempo, delší výklad, časté opakování učiva a používání co největšího počtu názorných pomůcek. Jelikož je ve škole pochvala a povzbuzení samozřejmostí, některé děti tak poprvé zažívají pocit úspěchu, který vede k posílení sebedůvěry a větší motivace k dalším činnostem. Vzdělávání žáků ve škole probíhá dle školních vzdělávacích programů pro základní školu v 1. – 9. postupném ročníku a základní školu speciální v 1. -10. postupném ročníku. (Základní škola a Mateřská škola, [online])

Zmíněná škola zabezpečuje výchovu i vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.¹⁵

Ve škole byla také zřízena přípravná třída pro děti, které jsou v posledním roce před zahájením povinné školní docházky a které mají předpoklad, že se tak vyrovná jejich vývoj. V dané škole je také zřízena mateřská škola, kterou mohou navštěvovat děti se speciálními vzdělávacími potřebami. Škola má také v odpoledních hodinách školní družinu. Výuka žáků je zajištěna ve čtyřech

budovách školy, které jsou od sebe vzdáleny 1-3 km. Od roku 2011 je škola spojena také ze ZŠ ve Vlčicích. Tato škola je od Jeseníku vzdálena 22 km.

Škola poskytuje vzdělávání žákům v několika vzdělávacích programech, má spoustu zájmových kroužků a jiných pravidelných aktivit. (Základní škola a Mateřská škola, [online])

¹⁵ Dítětem, žákem, či studentem (dále jen „žák“) se speciálními vzdělávacími potřebami je žák, který k naplnění svých vzdělávacích možností nebo k uplatnění a užívání svých práv na rovnoprávném základě s ostatními, potřebuje poskytnutí podpůrných opatření vyplývajících z jeho individuálních potřeb na základě jeho zdravotního stavu, odlišného kulturního prostředí nebo jiných životních podmínek. (ŽÁCI SE SPECIÁLNÍMI VZDĚLÁVACÍMI POTŘEBAMI [online]. MŠMT)

II. Empirická část

6 Výzkumná část

Teoretická část diplomové práce je zaměřena na informace o případových konferencích, které jsou používány odbornými aktéry jako nástroj pomoci ohroženým rodinám. Jsou zde vymezeny základní informace, jako jsou například – zásady případové konference, důvody ke svolání, druhy případové konference a její cíle. Dále pak jsou v teoretické části diplomové práce uvedeny informace o ohrožené rodině, sanaci rodin, hodnocení ohrožené rodiny, sociální práci v rámci ohroženosti rodin a popis aktérů, kteří jsou nejčastěji zvaní na případové konference v rámci multidisciplinárních týmů v pomoci těmto rodinám.

V teoretické části jsou vymezeny pojmy a okruhy, kterými se autorka bude zabývat v části praktické.

6.1 Cíl výzkumného problému

Praktická část diplomové práce navazuje na část teoretickou a vymezuje kvalitativní výzkumné šetření, které je zaměřeno na funkčnost, efektivnost a možné úskalí případových konferencí v rámci ohrožené rodiny.

Praktická část si také klade za cíl obeznámení čtenářů s výzkumem při pořádání případových konferencí v rámci pomoci ohroženým rodinám. Je tento nástroj opravdovou pomocí, nebo je pro odborné aktéry i ohrožené rodiny kontraproduktivním nástrojem v oblasti pomoci.

Prostřednictvím rozhovorů s aktéry případových konferencí a jejich následnému rozboru přispěje výzkumník k přehledu o názorech získaných zkušenostmi těchto aktérů při účasti na případových konferencích a poukáže na zmíněnou metodu sociální práce i poznatky o znalostech aktérů v rámci účelnosti případových konferencí.

Hlavním cílem diplomové práce, který si autorka stanovila je objasnit, kde vybraní aktéři případových konferencí vidí pozitiva a kde negativa, která se vztahují k funkčnosti případových konferencí na podkladech jejich osobních zkušeností, a to v rámci poskytování pomoci ohroženým rodinám. Jako dílčí cíle si autorka diplomové práce vymezila zjistit od těchto aktérů, zda jsou dostatečně edukováni v případových

konferencích a kde získávají potřebné teoretické znalosti k případovým konferencím a celkovému hodnocení případových konferencí jako nástroje pomoci ohroženým rodinám.

6.2 Metodologie výzkumu

Na základě stanovení výzkumného problému si autorka diplomové práce zvolila **kvalitativní výzkum**.

Jak popisuje Gavora (2000, s. 13) „výzkum se zahajuje stanovením výzkumného problému.“ Výzkumník přesně vymezí, co bude zkoumat. „Výzkumný problém je základem, od kterého se odvíjejí všechny další kroky ve výzkumu.“ (Gavora, 2000, s. 13)

Kvalitativní výzkum je popsán v mnoha odborných literaturách, přičemž se pojetí různí, ale podstata kvalitativního výzkumu zůstává.

„Termínem kvalitativní výzkum rozumíme jakýkoliv výzkum, jehož výsledků se nedosahuje pomocí statistických procedur nebo jiných způsobů kvantifikace. Může to být výzkum týkající se života lidí, příběhů, chování, ale také chodu organizací, ...“ (Strauss, Corbinová, 1999, s.10)

Je spousta důvodů, proč udělat kvalitativní výzkum. Jedním z důvodů může být podstata zkoumaného problému, například výzkum, který se „snaží odhalit podstatu něčích zkušeností s určitým jevem...“ Kvalitativní metody slouží k odhalování a zároveň porozumění podstaty jevů, o kterých moc nevíme a „mohou být také použity k získání nových a neotřelých názorů na jevy, o nichž už něco víme.“ (Strauss, Corbinová, 1999, s. 11)

Podle Hendla (2005, s. 49) neexistuje jediný obecně uznávaný způsob, jak vymezit nebo dělat kvalitativní výzkum. Creswell (1998, in Hendl, 2005, s.502) uvádí, že kvalitativní výzkum je „proces hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému.“ Přičemž výzkumník formuje celostní obraz a analyzuje texty, které jsou různé a podává informace o názorech účastníků výzkumu, kdy provádí výzkum v přirozených podmínkách.

Hendl (2005, s. 50) popisuje, že „práce kvalitativního výzkumníka je přirovnávána k činnosti detektiva. Výzkumník vyhledává a analyzuje jakékoliv informace, které přispívají k osvětlení výzkumných otázek, provádí deduktivní a induktivní závěry.“

6.3 Výběr souboru

Pro potřeby výzkumu byl výběr souboru záměrný a plánovitý. Metoda záměrného výběru je podle Miovského (2006, s. 135) „nejrozšířenější metodou výběru s jakou se při aplikaci kvalitativního přístupu setkáváme.“ Za záměrný výběr „označujeme takový postup, kdy cíleně vyhledáváme účastníky podle jejich určitých vlastností...znamená to, že na základě stanoveného kritéria cíleně vyhledáváme pouze ty jedince, kteří toto kritérium (nebo soubor kritérií) splňují a současně jsou ochotni se do výzkumu zapojit.“ (Patton, 1990, in Miovský, 1990, s. 135)

Autorka diplomové práce si stanovila jako kritérium pro výběr respondentů aktéry, kteří se nejčastěji zúčastňují případových konferencí, a to nejen dle odborné literatury, ale také dle autorčiných zkušeností. Jen tak může autorka získat co nejrelevantnější odpovědi při výzkumu funkčnosti případových konferencí v rámci ohrožené rodiny. Autorka vybrala záměrně aktéry, kteří pracují v rámci sociálních, poradenských i školských služeb s ohroženou rodinou. Do záměrného výběru byli vybráni i pracovníci určitých institucí.

Jak definuje Miovský (1990, s. 138) záměrný výběr přes instituce je metodou, „kdy užíváme určitého typu služeb, nebo činnosti nějaké instituce, určené pro cílovou skupinu, která nás výzkumně zajímá.“

Jak již autorka uvedla, výběr respondentů byl záměrný a jejich postavení a úkol v rámci institucí při podpoře ohroženým rodinám bylo popsáno v teoretické části.

Tři respondenti jsou pracovníci dvou místních neziskových organizacích v rámci poskytování sociální služby – Sociálně aktivizační služba pro rodiny s dětmi.

Dva respondenti jsou z orgánu sociálně – právní ochrany dětí.

Jeden respondent je z poradenského zařízení a jeden respondent je ze základní školy.

6.4 Metoda získávání dat

Metoda sběru dat, kterou autorka aplikovala, byl polostrukturovaný rozhovor.

Výběr metody sběru dat je nutné dát do souvislosti se znalostmi toho, jaké výsledky mohou individuální techniky generovat, například prostřednictvím rozhovoru především to, jak je dění aktéry prožíváno a hodnoceno. (Švaříček & Šed'ová, 2007)

„Rozhovor je nejčastěji používanou metodou sběru dat v kvalitativním výzkumu.“ (Patton, 2002, in Švaříček & Šed'ová, 2007, s.159) Někdy se také používá pojmenování „hloubkový rozhovor“, přičemž jde o dotazování jedním výzkumníkem jednoho účastníka výzkumu. Tento rozhovor poskytuje zachycení slov a výpovědí v přirozené podobě, a to je jeden z principů kvalitativního výzkumu.

Hloubkový rozhovor může být polostrukturovaný, ten vychází z připraveného soupisu otázek a témat, nebo nestrukturovaný, který může být připraven na základě jen jediné otázky a výzkumník se poté dotazuje na základě získaných informací poskytnuté účastníkem výzkumu. (Švaříček & Šed'ová, 2007)

Mioviský (2006, s. 159) popisuje, že polostrukturované interview je *„nejrozšířenější podobou metody interview, neboť dokáže řešit mnoho nevýhod jak nestrukturovaného, tak plně strukturovaného interview.“*

Polostrukturovaný rozhovor však oproti strukturovanému rozhovoru vyžaduje náročnější přípravu. Výzkumník si připraví dané schéma, které se stává pro něj závazné, kdy toto schéma má okruhy otázek, na které se účastník výzkumu ptá. Při rozhovoru můžeme použít upřesnění, či vysvětlení odpovědí účastníka a ověřujeme si, jestli jsme správně danou věc pochopili, popřípadě pokládáme doplňující otázky a téma rozpracováváme do hloubky. (Mioviský, 2006)

Vedení kvalitativního rozhovoru je dle Hendla (2005, s 166) *„uměním i vědou zároveň. Vyžaduje dovednost, citlivost, koncentraci, interpersonální porozumění a disciplínu.“* Existuje zde mnoho rozhodnutí, a to ohledně obsahu, formy a pořadí otázek a je nutné uvážit i délku rozhovoru.

6.5 Popis sběru a zpracování dat

Podle Hendla (2005, s. 151) ve *„studii pomocí rozhovorů se musíme rozhodnout, se kterými osobami provedeme rozhovor a z jakých skupin mají tito jedinci pocházet.“* Také

se musíme rozhodnout, které z rozhovorů budeme zpracovávat, jaké úryvky jsou rozhodné a v konečné prezentaci výsledků rozhodnout o citacích pro dokumentaci závěrů.

Polostrukturovaný rozhovor probíhal v předem domluvených a rezervovaných prostorech. Pověštinou se jednalo o pracovní prostory uvedených odborných aktérů. Pro potřeby nahrávek polostrukturovaných rozhovorů bylo zajištěno soukromí a nepřerušování v průběhu celého rozhovoru. Rozhovor byl nahráván, a to na mobilní telefon autorky diplomové práce.

Před samotným zahájením rozhovorů s respondenty autorka navázala s respondenty kontakt a informovala je o výzkumu pro potřeby diplomové práce a zejména objasnila účel rozhovorů. Také si potvrdila s respondenty jejich souhlas s nahráváním rozhovorů, následnou transkripci a uvedení do diplomové práce. Rozhovory byly v časovém rozmezí od 15 do 25 minut. Všichni zúčastnění respondenti byli předem obeznámeni s časovou dotací rozhovorů, s tím, že mohou kdykoliv odmítnout rozhovor a také je autorka seznámila s anonymitou jejich osoby. Všichni uvedení respondenti byli ochotní spolupracovat.

Polostrukturované dotazování se podle Hendla (2005, s. 164) *“vyznačuje definovaným účelem, určitou osnovou a velkou pružností celého procesu získávání informací.”*

V polostrukturovaném rozhovoru si vytvoříme určité schéma, které je závazné a má určitý okruh otázek, na které se budeme ptát. Dle potřeby můžeme zaměňovat pořadí a upravovat tak, abychom získali co největší výtěžnost. V průběhu rozhovoru si ověřujeme, zda jsme danou věc správně pochopili i interpretovali. Je možno klást doplňující otázky a téma rozpracovávat do hloubky. Při zpracování a následné analýze můžeme s těmito otázkami pracovat, nebo je nechat stranou. Často se však doplňující otázky ukáží jako důležité v uchopení problému, který nás zajímá. (Miovský, 2006).

Dále použila autorka zvukový záznam. Rozhovory s respondenty byly nahrávány na telefon autorky. Samotné rozhovory autorka vedla dle předem vypracovaných otázek a dle potřeby doplňovala otázky dílčí.

Zvukový záznam podle Miovského (2006, s.197) *„představuje pro výzkumníka velikou podporu a pomoc. Nemusí si dělat poznámky, aby zaznamenal obsah např. interview pro*

analýzu, ale dělá si poznámky pro své potřeby...zvukový záznam navíc zachycuje veškeré kvality mluveného slova.“

Po zvukovém záznamu rozhovorů autorka použila fixování dat, což je dle Miovského (2006, s. 205) „základní materiál, s nímž můžeme dále pracovat.“

Převedení dat netextové povahy do povahy textové je prvním důležitým krokem, který nazýváme transkripce a má pro výzkumníka velký význam, jelikož nepřichází o cenné údaje. Pro provádění transkripce si výzkumník plánuje svůj postup, který je vyhovující. (Miovský, 2006)

Systematizace kvalitativních dat chápe Miovský (2006, s.209) jako „*fázi dokončení procesu úpravy dat do podoby vhodné k zahájení kvalitativní analýzy...provádíme úkony pomáhající rozlišit data... třídíme data podle určitých kritérií.*“ *Výsledek systematizace dat tedy není nikdy konečný a vždy podléhá potřebám výzkumníka a jeho záměrům pro analýzu.*“

Dále autorka použila pro úpravu transkripce záznamů rozhovorů tzv. „redukcí prvního řádu“. Jak popisuje Miovský (2006, s. 209-210) „*cílem této operace je učinit přepis plynulejším a usnadnit analytickou práci s ním. Redukcí prvního řádu rozumíme proces transformace plné (doslovné) transkripce záznamu interview ... do plynulejší podoby, vhodnější pro další analytickou práci.*“ Pracujeme zde s obsahem a vynecháváme různé zvuky i slova, která narušují plynulost a nenesou žádnou informaci.

Po transkripci uvedených rozhovorů použila autorka kódování dat, a to pro jejich systematizaci. Miovský (2006, s. 210) uvádí, že kódování kvalitativních dat je „*procesem, v němž neagregovaná data (prvotní, autentickou podobu záznamu dat) převádíme do datových segmentů (jednotek), s nimiž je možné dále pracovat. V tomto procesu identifikujeme nebo přiřazujeme těmto segmentům názvy.*“

Strauss & Corbinová (in Hendl, 2005, s. 246–247) rozlišují tři procedury, jak zacházet s analyzovaným textem – otevřené kódování, axiální kódování a selektivní kódování.

Otevřené kódování, kde dle Hendla (2005) se v prvním procházení dat lokalizují témata v textu a přiřazují se jim označení. V poznámkách a prepisech textů si výzkumník všímá rozhodných míst. Tato fáze vede k určitému seznamu, který pomáhá témata vidět v celku. Seznam poté výzkumník třídí, kombinuje, organizuje a doplní v další analýze. Můžeme kódovat například slovo od slova, nebo dle odstavců, celých textů i případů.

Hendl (2005, s.247) uvádí, že *„části analytického procesu je identifikace obecnějších kategorií...také hledáme přídavná jména jako vlastnosti těchto kategorií ... Tomuto procesu charakterizace kategorií říkáme dimenzionalizace.“*

U určování kategorií se podle Strausse a Corbinové (1999, s. 45) může vyskytnout velké množství různých pojmů. *„Tyto pojmy je třeba seskupit, podobné s podobnými, jinak bychom mohli skončit s tolika pojmy, že bychom nevěděli, co si s nimi počnout...Proces seskupování pojmů, které se zdají příslušet stejnému jevu nazýváme kategorizace.“*

Použitá metoda je jednou z dílků metody tzv. zakotvené teorie. Dle Strausse a Corbinové (1999, s. 16) je metoda zakotvené teorie *„odhalena, vytvořena a prozatímně ověřena systematickým shromažďováním údajů o zkoumaném jevu a analýzou těchto údajů. Proto se shromažďování údajů, jejich analýza a teorie vzájemně doplňují.“* Počátek není v teorii, kterou ověřujeme, ale ve zkoumané oblasti a ponecháme vynořit to, co je v oblasti důležité.

Analýza v zakotvené teorii se podle Strausse a Corbinové (1999, s.40) *„skládá ze tří hlavních typů kódování. Jsou to: (a) otevřené kódování, (b) axiální kódování a (c) selektivní kódování.“*

Otevřené kódování je zmíněno výše. Dále pak dle Strausse a Corbinové (1999) se v zakotvené teorii používá axiální kódování, což je soubor postupů po otevřeném kódování, kde jsou údaje znovu uspořádány dle kategorií, které vytvářejí spojení. A dále pak selektivní kódování, které je procesem, kdy je vybrána jedna kategorie, kde se systematicky uvádí do vztahu k dalším kategoriím, poté se vztahy dále ověřují a rozvíjejí.

Jako metodu analýzy kvalitativních dat si autorka vybrala *„Metodu vytváření trsů.“*

Čermák & Štěpaníková (1998, in Miovský, 2006, s. 221) uvádí, že *„metoda vytváření trsů slouží obvykle k tomu, abychom seskupili a konceptualizovali určité výroky do skupin, např. dle rozlišení určitých jevů, místa, případů atd. Tímto procesem vznikají*

obecnější, induktivně zformované kategorie, jejichž zařazení do dané skupiny (trsu) je asociováno s určitými opakujícími se znaky, určitým charakteristickým uspořádáním atd.“

Snažíme se najít určité opakující se znaky, přičemž společným znakem „trsu“ může být jak tematický překryv (vyhledáváme pasáže ohraničeného tématu), nebo prostorový (vyhledáváme popis událostí) atd. Za hlavní zásadu metody je postaveno srovnávání a agregace dat, přičemž má dimenzi určité stupnice, kdy ze zvolených kategorizačních jednotek vytvoříme jednotky obecnější. (Čermák & Štepaníková, 1998, in Miovský, 2006, s.221)

6.7 Výzkumné otázky

Jak popisuje Hendl (2005, s. 50) v případě kvalitativního výzkumu *„výzkumník vybírá na začátku výzkumu téma a určí základní výzkumné otázky. Otázky může modifikovat nebo doplňovat v průběhu výzkumu, během sběru a analýzy dat.“*

Podle Švaříčka & Šed'ové (2007, s. 69–70) definování výzkumných otázek *„tvoří jádro výzkumného problému. Plní dvě základní funkce: pomáhají zaostřit výzkum tak, aby poskytl výsledky v souladu se stanovenými cíli, a ukazují cestu, jak výzkum vést.“* V souhrnném výzkumném zjišťování si jen málokdy vystačíme s jednou výzkumnou otázkou. Často je to volba jedné základní výzkumné otázky, která je poté rozložena do několika dalších specifických otázek, které jsou zaměřeny přesněji, přičemž odpovědi na specifické otázky dávají dohromady odpověď na otázku základní.

Pro uskutečnění výzkumu, tak aby byl úspěšný, bylo zapotřebí vytvoření hlavních otázek, na které je v rámci samotného výzkumu získat odpovědi.

Jelikož autorka diplomové práce již v minulosti dělala podobný výzkum ve své bakalářské práci, otázky pro výzkum budou podobné, aby v závěru mohla být navíc udělána určitá komparace. Jak již autorka uvedla, některé rozhovory budou prováděny se stejnými aktéry v rozmezí téměř deseti let.

Všichni zúčastnění respondenti se již několikrát zúčastnili případové konference na podporu ohrožené rodiny, proto autorka vynechala otázky – zda a kolikrát se zúčastnili případové konference.

Hlavní výzkumné otázky:

1. **Jaké jsou vhodné situace pro pořádání případových konferencí?**
2. **Co je třeba proto, aby byl průběh případové konference postaven na pozitivitě?**
3. **Na základě čeho vyhodnocujete, zda se jedná v rámci případové konference o pomoc či nikoliv?**
4. **Co je konkrétním přínosem případových konferencí a jaká je osobní zkušenost aktérů?**
5. **Jaké jsou překážky, pozitiva a negativa realizace případových konferencí?**
6. **Jaký je postoj k multidisciplinárnímu týmu?**
7. **Jaké nástroje jsou použity k vyhodnocení případové konference?**

Dílčí otázky:

1. V jakých situacích se účastníte případových konferencí?
2. Jaké pravidla případové konference znáte?
3. Kdo by podle Vás měl případovou konferenci svolávat?
4. Jaký je Váš názor na facilitátora případové konference?
5. Co si myslíte, že je důležité pro pozitivní průběh a úspěšnost případové konference?
6. Znáte a používáte nějakou odbornou literaturu (metodiku) k případovým konferencím? Jakou?
7. Vzděláváte se v rámci případových konferencí? Jak? (Pokud ne – myslíte si, že byste se měli vzdělávat?)
8. Jakým způsobem vnímáte případovou konferenci jako pomoc ohrožené rodině?
9. Jaký přínos podle Vás mají případové konference pro ohroženou rodinu?
10. Jaká je Vaše zkušenost s případovými konferencemi v rámci ohrožené rodiny?
11. Jaké všeobecné přednosti – pozitiva má podle Vás případová konference?
12. V čem spatřujete rizika případových konferencí?
13. Jaké negativní faktory má podle Vás případová konference v rámci pomoci ohrožené rodině?
14. Jaký máte osobní postoj k případovým konferencím?

15. Setkala jste se s nějakými překážkami, nebo nedostatky v rámci případové konference? Pokud ano, s jakými?
16. Kolik času Vám zabere pořádání (organizace) případové konference?
17. Co je pro Vás nejnáročnější v rámci pořádání (účast na...) případové konference?
18. Jak vnímáte multidisciplinární tým v případových konferencích?
19. V čem spatřujete rezervy u jednotlivých aktérů případové konference?
20. Jak hodnotíte multidisciplinární spolupráci v rámci případové konference?
21. Jak vyhodnocujete úspěšnost případové konference?
22. Víte, jak dlouho je legislativně zakotveno pořádání případových konferencí?
23. Vnímáte nějakou změnu v případových konferencích od doby legislativního zakotvení?

7 Interpretace získaných dat

Metoda vytváření trsů

Metodou vytváření trsů, autorka v rámci analýzy získaných dat z rozhovorů, vytvořila následující kategorie.

Kategorie – Vhodné situace

Každá z respondentek uvedla v rámci rozhovoru jiný důvod, kvůli kterému jsou přítomny u případových konferencí. Důvody k účasti na konferenci jsou:

- Ohrožené dítě z rodiny, které by mělo být dle § 6 dáno do péče jiné osoby, pěstounské péče či umístěno do ústavního zařízení.
- V případě, kdy je třeba péče psychologa, tedy tam, kde je v ohrožení výchova či zanedbání péče apod.
- V rámci řešení širšího (rodinného) okruhu.

- V rámci rodin, se kterými spolupracujeme, ale případ už je natolik rozsáhlý, že se nedá vyřešit jinak než svoláním konference.
- V případech, kdy je v rámci školy svolána výchovné komise, na kterou se rodiče nedostaví, či kurátor za OSPOD vyhodnotí situaci v rodině tak, že je svolána případová konference.
- Účastníme se jako hosté svolavatele, kterým je OSPOD, a to v rámci ohrožených rodin.

Kategorie – Známá pravidla

Dotazované v rozhovoru uváděly nejčastěji tato pravidla. Mlčenlivost, neskákat do řeči, vypínat telefony. Velmi důležité je také vytvořit bezpečné prostředí, kde se rodina bude cítit bezpečně, důležitá je rovnocennost a otevřenost mezi oběma stranami. Další respondentka uvádí nezaujatost facilitátora. Dále se jedná o respekt, nepoužívání vulgarismů, zbytečně nevyvolávat konflikty či vyhrocené situace. Velmi důležité je pravidla stanovit hned na začátku konference, kdy jsou všechny strany navzájem představeny.

Kategorie – Pravomoc ke svolání

Dotazované osoby se shodly, že svolavatelem je ten, kdo má dítě v péči, kdo potřebuje pomoc, tedy nejčastěji samotný OSPOD.

Kategorie – Role facilitátora

Tato role je podle dotazovaných velmi důležitá. Facilitátorem je osoba, které celou konferenci svolává a vede. Další přidala, že tato osoba určuje pravidla a je garantem těchto pravidel. Další rolí facilitátora je řízení a koordinace případných vyhrocených situací a nesrovnalostí. Jedna respondentka uvedla velmi zajímavou myšlenku. Facilitátor by měl být bystrý člověk, který se s případem předem seznámí, aby nedošlo k tomu, že o případu nebude nic vědět a bude se během jednání doptávat na pět let staré informace, to pak nikam nevede.

Kategorie – Pozitivita v rámci průběhu

K tomu, aby byl výsledek jednání pozitivní, je důležité podle dotazovaných zejména stanovení cíle a že se sejdou všechny strany a průběh je hladký bez vyhrcočených situací. Podle další respondentky jsou důležitá právě stanovená pravidla a struktura jednání. Zajímavým bodem vedoucím k pozitivnímu výsledku je ujistit účastníky, že se nejedná o kárání či útok na ně, ale že je třeba najít řešení dané problematiky.

Kategorie – Informace k odbornosti

Všechny respondentky se shodly, že odborná příprava je právě na facilitátorovi, ony samy se takto nevzdělávají.

Kategorie – Pomoc

Respondentky se shodly, že o pomoc se jedná vždy. Pomocí shledávají fakt, že se sejdou všichni odborníci najednou (učitelé, lékaři apod.), nemusejí se obcházet zvlášť. Vytvoří se jakási sociální mapa té konkrétní rodiny a situace a toto je nadále sledována a mapována, aby se vždy – ideálně, došlo k nápravě. Jedna respondentka uvedla, že o pomoci lze hovořit, jen pokud opravdu přijdou všechny strany, pokud jde jen o zákonnou povinnost, je to celé o ničem a bez výsledku. Velmi důležitá je rodina a její chuť opravdu něco řešit, jinak to celé postrádá smysl. Jedna oslovená se domnívá, že o pomoc a pozitivum se nejedná nikdy. Pokud rodina spolupracovat chce, je zbytečné svolávat konferenci, jde pouze o setkání, ze kterého si rodina nic nevezme a ani výstupy z těchto jednání nejsou pozitivní.

Kategorie – Konkretizace přínosu a osobní zkušenost

Podle jedné z respondentek je konkrétním přínosem např., když je dítě odebráno matce feťáče a dáno do péče tety, dokud se matka nevyléčí. Velkým přínosem je fakt, aby si rodina uvědomila, že problém není sama, že je tu někdo, kdo jim chce pomoci (psychicky, fyzicky, materiálně apod.). Někdy pokud dorazí zneprátené rodiny, může dojít i k upravení vztahů, alespoň z pohledu péče a pomoci dětem. Dalším přínosem je propojení získaných informací mezi odbornými stranami (lékaři, školou apod.). Dalším přínosem může být fakt, že některé věci jsou vyřčeny nahlas a tím pádem slyšeny více

lidmi, čímž se někdy zvyšuje pozitivita vyřešení situace. Jedna z respondentek nevidí v případových konferencích žádný přínos.

Z pohledu osobní zkušenosti respondentky shledávají případovou konferenci v rámci pomoci – jako dobrý nástroj k řešení negativních dopadů na rodiny a děti. Pouze jedna vnímá konference jako zastrasování klientů a druhá jako zbytečnou, jelikož rodiny nevyužily možnost pomoci.

Kategorie – Klady, záporny a překážky

Klady – jedním z kladů je fakt, že jsou dodržována zákonná ustanovení, tedy po této stránce nelze v rámci kontrol nic vytknout. Smyslem je pomoci rodině. Otevření problému a jeho řešení. Dalším kladem je předávání informací mezi stranami, vytvoření jakéhosi plánu na pomoc rodině, spolupráce mezi odborníky.

Záporny a překážky – rodina nebude dodržovat a plnit stanovené body, tedy ke změně nedojde. Překážkou může být i nezkušený facilitátor, na kterém jednání stojí. Dalším zápornem je rozhádání se zúčastněných stran, může vzniknout nedůvěra vůči úřadu apod. Nedodržení pravidla mlčenlivosti, informace se v rámci rodiny dostanou ven a jsou zneužity k pošpinění druhé strany. Jako překážka je vnímáno i termínové sladění všech dotčených stran. Problém je viděn i v tom, že konference je vedena odborným jazykem, rodiny dostávají mnoho informací a úkolů, které je zahltlí a často se v nich ztrácí.

Kategorie – Osobní postoje

Respondentky shledávají přípravy na konferenci náročnou, nejen časově, ale i formalitami. Poté se stane, že jedna strana účast zruší a vše se dělá znovu. Další respondentka vnímá konference jako záchrannou síť a podání pomocné ruky rodinám. Dalším názorem je fakt, že pokud jako profesionál znám tu rodinu, není třeba svolávat konferenci a tolik lidí kolem. Jedna oslovená má negativní postoj, který spadá v tom, že jde o převahu odborných subjektů, proti jednomu klientovi. Druhá naopak vnímá konferenci jako výborný nástroj k vyřešení problému v rodině.

Kategorie – Časová disponibilita

Z pohledu časové náročnosti se respondentky shodly, že jde o náročný úkon, skládající se z několika kroků, kdy každý z nich vyžaduje jinou časovou dotaci. Pokud oslovená konferenci nepořádá a je jen účastníkem, i v těchto případech jde o časově náročný úkon, který ji zabere 2/3 pracovní doby.

Kategorie – Náročnost přípravy

Opět je vyzdvihována časová náročnost. Další zmiňuje administrativu. Náročnost je spatřována i v psychice, jelikož se nikdy předem neví, zda se jednání obejde bez emocí apod., tedy náročná se zdá už jen samotná účast na konferenci.

Kategorie – Multidisciplinární tým

Shodně vnímají dotazované multidisciplinární tým jako přínosný. Je třeba všech zainteresovaných profesí, aby vyjádřily svůj postoj a názor, který povede k pozitivnímu výsledku pro klienty. Otázkou zůstává, zda se takový tým vůbec sejde apod.

Kategorie – Úspěšnost

Úspěšnost z pohledu a spolupráce týmu je postavena na tom, aby se sešli, poté už lze hovořit o funkčním týmu, který je schopen problém řešit na podkladě svých odborných zkušeností a dobrat se ke zdárnému cíli. Ne vždy a všude se ale tento tým sejde. Pokud nejsou odborníci, je podle respondentek zbytečné konferenci svolávat.

Kategorie – Legislativa

Všechny dotazované vědí, že je tato problematika ukotvena zákonem, ale přesně odkdy nevěděla žádná. Domnívají se, že jde o časové rozmezí 9–14 let.

Kategorie – Vývoj případových konferencí

V rámci vývoje případových konferencí jde o subjektivní postoje. Jedna klientka nevidí žádný pokrok ve vývoji, druhá vnímá pokrok na základě pomoci v rámci jednotlivých rodin. Další vidí vývoj v budování jakéhosi systému, který lze používat jako mustr pro další případy. Vývoj lze spatřovat i negativně, tedy že se s konferencí stává jakási rutina, která nikam nevede. Případové konference se vyvíjejí stejně jako vše kolem...mění se

rodiny, jejich postoje k výchově, ekonomická situace apod., tedy ke změnám ve vývoji musí nutně docházet.

Kategorie získané z interwiev

Kategorie – Vhodné situace

Kategorie – Znamá pravidla

Kategorie – Pravomoc ke svolávání

Kategorie – Role facilitátora

Kategorie – Pozitivita v rámci průběhu

Kategorie – Informace k odbornosti

Kategorie – Pomoc

Kategorie – Konkretizace přínosu a osobní zkušenost

Kategorie – Klady, zápory a překážky

Kategorie – Osobní postoje

Kategorie – Časová disponibilita

Kategorie – Náročnost přípravy

Kategorie – Multidisciplinární tým

Kategorie – Úspěšnost

Kategorie – Legislativa

Kategorie – Vývoj případových konferencí

Metoda otevřeného kódování

Kategorie – Vhodné situace

Vlastnost: velké nulové

Dimenze: četné žádné

Všechny dotazované jsou si vědomy, v rámci, kterých situací je vhodné svolávat případové konference, a kdy lze říci, že se jedná jen o legislativní formalitu, která nevede k výsledku. Vhodnost situací je z pohledu dotazovaných četná.

Kategorie – Povědomí o pravidlech

Vlastnost: ano ne

Dimenze: značné žádné

Celý život je jedno velké pravidlo. Vše na tomto světě se řídí pravidly, řádem. Ani případové konference nelze bez nich vést. Pokud pravidla známe a dodržujeme je, je práce jednodušší a výsledky našeho snažení přínosnější. Povědomí o pravidlech je u dotazovaných značné.

Kategorie – Pozitivní průběh

Vlastnost: ano ne

Dimenze: značná nulová

Většina dotazovaných se shodla, že pokud jsou v rámci konference dodržována pravidla, lze hovořit o pozitivním průběhu. Ovšem ne vždy je vše dodržováno tak, jak by mělo, a to z pohledu všech zúčastněných stran.

Kategorie – (Ne)pomoc

Vlastnost: úspěch neúspěch

Dimenze: mizivá značný

V rámci konferencí je často rodinám pomůženo, zejména když se sejde multidisciplinární tým odborníků. Tedy lze hovořit spíše o pomoci. Samozřejmě i rodina musí chtít, aby jí bylo pomůženo a stanovená pravidla a úkoly, uděleny v rámci nápravy, musí plnit.

Kategorie: Multidisciplinarita

Vlastnost: ano ne

Dimenze: značná mizivá

Multidisciplinární tým je velkým přínosem, pokud ho lze sestavit z odborníků, kteří mohou s danou problematikou pomoci. Tedy lze říci, že se jedná o značnou pomoc. Opět je ale nutné správné vedení ze strany facilitátora a dodržování pravidel v rámci jednání i v následných krocích, které by měly vést k nápravě vzniklé situace.

Kategorie – Překážky a rizika

Vlastnost: ano ne

Dimenze: četné žádné

Samozřejmě překážky a rizika jsou dána. Shodně padly jako překážky neplnění stanovených bodů a pravidel, nezkušený facilitátor, neshody a rozbroje mezi stranami rodin. Velkým rizikem je porušení slibu mlčenlivosti a zneužití získaných informací. Překážkou je časová náročnost a termínové sladění všech stran. A v neposlední řadě je překážkou i odborně vedená konference, kdy rodina třeba vůbec nerozumí tomu, co je po ní vyžadováno, nebo je zahlcena úkoly a požadavky.

Kategorie – Úspěšnost

Vlastnost: ano ne

Dimenze: velká mizivá

Úspěšnost se odvíjí již od výše zmiňovaných dodržování pravidel, zkušenosti facilitátora a odbornosti týmu. Ale v mnoha případech je úspěšnost vysoká a rodinám je pomůženo.

Kategorie – Kvalita nástroje

Vlastnost: ano ne

Dimenze: velká nulová

Případová konference je považována jako kvalitní nástroj, pokud je právně používána.

Kategorie získané z interwiev

Kategorie – Vhodné situace

Kategorie – Povědomí o pravidlech

Kategorie – Pozitivní průběh

Kategorie – (Ne)pomoc

Kategorie: Multidisciplinarita

Kategorie – Překážky a rizika

Kategorie – Úspěšnost

Kategorie – Kvalita nástroje

Vyhodnocení výzkumných otázek

Následující kapitola je důležitou částí, jelikož jsou zde zodpovězeny výzkumné otázky, které byly položeny respondentkám, a které jsou důležitou součástí výzkumu. Všechny respondentky jsou součástí multidisciplinárního týmu a mají co do činění s problematikou rodin, které řeší situace z oblasti ohrožení rodiny a dětí.

1. Jaké jsou vhodné situace pro pořádání případových konferencí?

Dalo by se říci, že za vhodnou se dá považovat každá situace, která může mít dopad na pomoc a podporu ohrožené rodiny. Z odpovědí respondentek vyplynuly různé situace, které jsou vhodné ke svolání případových konferencí, První respondentka uvedla: „*No, účastníme se v případech, kdy je dítě ohrožené, že dítě je třeba v paragrafu šest, když se*

třeba rozhodne o tom, že dítě půjde do péče jiné osoby, do pěstounské péče, nebo když jde do ústavního zařízení.” Důvody uvedené touto respondentkou, jsou pro svolání konference jasné. Druhá dotazovaná, která je školním psycholožkou, odpověděla: *“Tak především v situaci, kdy je potřeba psychologa. Protože jako psycholog jsem do těchto případových konferencí zvana, tak většinou je to v případě dětí, které jsou, kteří jsou buď žáky školy, ve které působím, na částečný úvazek, nebo v případě klientů speciálně pedagogického centra, kde pracuji a většinou se jedná o děti, kde hrozí ohrožení výchovy nebo zanedbání péče a podobné případy.”* I v těchto případech je třeba pomoc odborníků. Třetí dotazovaná je pracovnící OSPOD, její odpověď je následující: *“No, já je svolávám. Vždy svolávám většinou v případech, kdy je potřeba, aby se nějaká širší okruh, ale většinou spíš jen rodinej, než někdy i odbornej domluvilo nebo našlo řešení toho případu optimálně.”* Čtvrtá respondentka se shoduje s první, kdy souhlasí s faktem, že konference je svolána v případech, kdy je třeba v rámci rodiny řešit nějaký závažný problem. Pátá respondentka je zaměstnána ve školství a její odpověď byla následující: *“No tak případových konferencí se zúčastňujeme v tom případě, když ve škole pořádáme výchovné komise, rodiče se buď nedostaví, nebo kurátor z OSPODu vyhodnotí situaci v rodině tak, že svolá případovou konferenci. Jsme potom k tomu s ředitelem... Je pozván ředitel, výchovný poradce a zástupce ředitele, někdy i třídní učitel třeba....”* Šestá respondentka dodává: *“Případové konference se zúčastňujeme na základě pozvání členů, většinou svolavatele, což je OSPOD u ohrožených rodin... víceméně ve většině případů je to, když s tou rodinou již spolupracujeme a klienti řeknou, že spolupracují s naší organizací. Ale pokud ne, tak jsme tam jako hosté a záleží potom na klientovi, jestli službu chce využít nebo ne. Ale to je mizivé procento.”* Poslední z dotazovaných uzavírá výše uvedené důvody následovně: *“V jakých situacích se účastníme...tak při situaci, kdy rodina má nějakou krizi. Například krizi při nedostatečné výchově dětí. Krize, které často se tady vyskytují, je záškoláctví dětí, domácí násilí a situace, kdy ta rodina je celkově ohrožena – na vývoji.”* Jak je z odpovědí dotazovaných zřejmé, důvodem ke svolání konference je vždy nefunkčnost a ohroženost rodiny, respective dítěte právě členy rodiny. Toto se může projevit formou násilí, záškoláctvím či jinými patogenními ukazateli.

2. Co je třeba proto, aby byl průběh případové konference postaven na pozitivitě?

Na pozitivitě stojí v podstatě vše. Jakmile bude konference pozitivně laděna, je výsledek zaručen. K tomu, co je třeba k pozitivnímu vedení konference uvedly respondentky toto: „*Když se stanoví třeba cíl, když se všichni sejdou, je pozitivní už je, že všichni přijdou a že se nikdo nenasere, když to tak řeknu a když není nikdo hlučný a přijmou ty pravidla, nebo přijmout to, co se tam řeší.*” Zde nezbyvá než souhlasit, cíl je nutné stanovit v každé lidské oblasti a k němu směřovat všechny dostupné cesty. Další nezbytnou součástí je, aby se sešly všechny pozvané strany, jinak nemá smysl něco začínat. Další přidává: „*Ono to souvisí i s těmi pravidly. To je důležitá. Důležitý je celý průběh a struktura toho jednání. Důležité je, aby to jednání nebylo zbytečně rozvleklé. Abyste věděli, k čemu se chceme jakoby dopátrat, dobrat a podle toho se tomu podřizoval celý ten způsob toho jednání.*” Samozřejmě dodržování pravidel je nutné, bez nich by bylo jednání vleklé a k pozitivitě by jistě nevedlo. Dalším krokem je ujistit účastníky, že nejdou na “linčování”, ale ... “*Ujistit ty zúčastněné osoby, že se nejedná o žádný výchovný pohovor nebo o nějaké káravé a nesmyslné? Jo, že ani takový úkon, kdy oni dostávají, dostávají za něco vynadáno, ale aby získali pocit, že opravdu teďka potřebujeme vyřešit teďka tohle a tohle a každý k tomu má co říct.*” Nezbyvá než souhlasit i s názorem další respondentky, emoce jsou při těchto jednáních na běžném pořádku: “*Tam je to často o emocích, protože ti lidi i ta rodina je v nějakém stresu, takže tam je potřeba. A potom je to hodně o tom, jakým stylem se podávají ty informace, které jsou tam řečené, protože většinou nejsou zrovna příjemné těm daným aktérům anebo hodně často se tam i setkáváme s nějakou rodinejma vztahama a který nejsou úplně v pohodě, takže oni si tam potom i často se snaží mezi sebou vyřikávat některý věci, který tam zrovna nepatří... Třeba nepatří úplně, jo. Takže spíš asi ten způsob, jak to vést. To si myslím, že je důležitý vést to tak, aby se to nějakým způsobem ne zvrhlo v nějakou hádku prostě akorát o tom, kdo co řekl, jak řekl, kdy řekl.*” Chybět nesmí ani zmínka o facilitátorovi, který určuje pravidla a celou konferenci vede. Pokud je z jeho strany vše jak má a konference je vedena na odborné úrovni, je pozitivita dodržena. Poslední z dotazovaných shrnula vše uvedené: “*Samotné řízení, samotné řízení toho průběhu. A to, jak už jsem řekla, znát dobře ten případ rodiny, toho klienta a okolnosti, které jsou v té situaci, to prostředí, kde se konference uskutečňuje. Aby byla*

navázána spolupráce s celou rodinou a aby ta rodina se cítila bezpečně a aby důvěřovala ostatním účastníkům.”

3. Na základě čeho vnímáte, zda se jedná v případě případové konference o pomoc či nikoliv?

Je důležité zhodnotit, zda tyto konference mají vůbec smysl a jsou nástrojem, který rodinám, respektive dětem pomáhá. Respondentky se shodly, že je nápomocen při řešení problematiky ohrožených rodin. Pomoc je vyhodnocena na základě výsledků, které se v rámci práce s rodinou monitorují. Názor jedné z respondentek je velmi pěkný a výstižný, jak sama uvedla: *„Stručně...zmapuje se problém rodiny. Zjistíme, co je potřeba udělat, nebo zjistí se, co je potřeba udělat a vytvoří se určitá jakoby sociální mapa a podpůrný systém pro tu rodinu. Důležité je i motivovat samozřejmě rodinu ke spolupráci. Jo a stanoví se určitý cíl. A tím to nekončí. Pak se samozřejmě kontroluje, jak dál. Nebo kontroluje...spíš mapuje, jak dál se situace vyvíjí. A jde hlavně o to, aby rodina věděla nebo to ohrožené dítě, aby vědělo, že má nějakou podporu, že je tady někdo, kdo chce, kdo stojí za ním.”* Podle další z dotazovaných: *“No jako někdy je to ideální řešení Jo, někdy...Prostě pokud tam fungují lidi, kteří mohou na konferenci přijít, pak to má velký význam. Ovšem pokud je dělaná z titulu povinnosti, ze zákona je to o ničem. Bud' se udělá, bud' se udělá a nikdo nepřijde, anebo prostě stejně ti lidé dneska řeknou něco a neudělají nic, což je nám jasné, protože jsou bez kompetencí, alkoholici, feťáci, a navíc mi nepracuje jenom s normálními lidmi.”* Další z odpovědí je směřována k rodině a její zodpovědnosti, což je bezesporu pravdou: *“No to je hodně jako na té rodině. Prostě ono to může hodně pomoci, pokud ta rodina opravdu chce a vnímá to jako že je to potřeba něco z toho situací udělat, ale taky to může být úplně k ničemu a úplná ztráta času pro všechny aktéry. To prostě záleží opravdu na tom konkrétním člověku, co si z toho vezme a jak to bude vnímat. Jestli to bude vnímat jenom jako nějakou s prominutím tady buzeraci od někoho, nebo jestli to nebude brát prostě jako něco, co je snaha vlastně té rodině pomoci v rámci víc lidí, kteří s rodinou spolupracují”.* Samozřejmě, pokud si rodina připustí, že je opravdu problém, pak je cesta k nápravě zaručena. Jestliže problem nevidí či vidět nechce, je to opravdu ztráta času pro všechny aktéry, jak respondentka uvedla. I poslední z dotazovaných odpověděla tak, že mi nezbyvá než souhlasit s jejím názorem: *“Jako pomoc? Určitě pozitivně. A na jednu stranu si to rodina vlastně může uvědomit to,*

že má nějaký problém, že se o ní zajímají určitě organizace a instituce, že má možnost se kam obrátit, že vlastně může získat pomoc jak od toho OSPODu, tak například i už od školy, že tam může vzniknout nějaká dobrá spolupráce a té rodině to určitě tímto způsobem pomůže.”

4. Co je konkrétním přínosem případových konferencí a jaká je osobní zkušenost aktérů?

V následující otázce respondentky odpovídají na konkrétní přínosy konferencí a případné osobní zkušenosti. „*Jo, to tam se rozhodovalo o tom, kdo u koho bude jako dítě zrovna čerstvě narozené matka feťačka a porodila ještě pod vlivem, ještě si šnupla a tam byl vlastně přínos, že se všichni shodli na tom, že prostě ona se půjde léčit a prcek pude k tetě.*” Zde byl přínos pro dítě nevyčíslitelný. Další z dotazovaných konkretizuje přínos konferencí následovně: „*Jo, určitě ...taky určitě. Tak jako za prvé, někdy se stane, že tam přijdou zneprátelené jakoby strany té rodiny, rodina matky, rodina otce a i když tam panuje nějaké takové ovzduší, tak v závěru lze potom třeba i zkonstatovat, že obě strany mají zájem na tom... Jo, ujistí se, jak ta mamka a taťka žijí a že babička z té strany chce pomoci nebo ráda by.. jo se mohou i trošičku ty vztahy jaksi upravit.*” I zde je přínos velický a tentokrát nejen pro dítě, ale i pro celou rodinu napříč generacemi. Přínosem je i spolupráce aktérů: „*Hlavní je třeba propojení a předání informací mezi jednotlivými lidmi, kteří z tou rodinou pracují. Jo, že s doktorem si tam můžeme říct informace v rámci nějaké mlčenlivosti. Teda mimochodem ještě mezi tím to je to pravidlo na to jsem zapomněla. Anebo třeba se školou, jo, že to jsou informace, ke kterým já se nemusím dostat, protože mi je klient nemusí sdělit a potom se to můžu zpětně dozvídat všelijak. A takhle si to můžeme říct na jednom místě všichni a naplánovat nejlepší postup k tomu, aby se to nezhoršovalo, nebo ta situace nebo aby se vyřešila.*” Názorem, se kterým se ztotožňuji je i fakt, který je pro rodinu možná nepříjemným, ale pokud se daný problém vysloví nahlas, je třeba s ním začít pracovat, což se na konferencích opravdu děje.

5. Jaké jsou překážky a rizika spojená s případovými konferencemi?

Tak jako je pravdou, že každá cesta potřebuje mít vytyčený cíl, je pravdou, že každá cesta má své překážky a rizika. Tedy ani případové konference nejsou výjimkou. „*Riziko? No že to ta rodina nebude plnit. Jo, že se tam nic nezmění, že to je vlastně jenom úkon, že my jsme chráněni jako ospod'áci a že jsme pro to udělali to, co jsme museli. Ale oni se stejně se na to vyprdnou.*” Toto není jen riziko, ale i překážka, která brání úspěšné cestě k cíli. Další z respondentek spatřuje riziko v následujícím: *“Tak určitě tam jsou rizika, protože tam je hrozně důležitý, jak a kým je vedena ta konference a jak ten člověk je v tý daný problematice v uvozovkách kovaný, že? Takže pokud tam není dobrý vedení, selže facilitátor nebo cokoliv z organizace, tak samozřejmě tam jde hlavně o to, aby ti, kdo svolávají konference, věděli, o co jde a aby oni věděli, měli nastudováno, znali legislativu, věděli, jak má probíhat konference, kdo má jakou roli. Jo, takhle to všechno je důležité. A samozřejmě, setkal jsem se s různými průběhy konferencí. Některý byly zdařilejší, některý už míň.”* I ona má pravdu, bez dostatečné odbornosti facilitátora prověřené letitou praxí, nelze dojít k cíli. Jedním z důležitých pravidel při pořádání konferencí je dodržení mlčenlivosti, její porušení je velkým rizikem což už zmiňuje další respondentka: *“No já tam vidím riziko třeba v tom, že v té rodině si myslím, že navždycky se třeba ta mlčenlivost úplně dodržuje a v rámci té rodiny potom může dojít k tomu, že ty informace jdou prostě ven. Takže nemyslím si, že by to šlo třeba potom od těch profesionálů, kteří tam jsou jako lékař, škola, a to ale myslím si, že v rámci té rodiny potom, pokud tam zazní některý, třeba i jakoby citlivý informace, tak si myslím, že může dojít k tomu, že když chce tam ta jedna strana té druhé ublížit, tak je schopná to potom použít. Ačkoliv vlastně se řeklo, že budeme držet mlčenlivost, tam si myslím, že by k tomu dojít mohlo. No, protože to může být znesvářené rodina a můžou si chtít navzájem ubližovat a v ten moment prostě oni ty informace někde použijou, že jo. Ať už aby udělali tomu druhému ostudu, nebo aby prostě ho nějakým způsobem zdiskreditovali tak, jak se jim to bude hodit, že...”* Rizikem pro úspěšný vývoj a překážkou pro rodinu je leckdy odbornost, kterou je konference vedena, toto zmiňuje další dotazovaná: *“No, to riziko je vlastně v tom, že ta ohrožená rodina dostává spoustu informací, dostává spoustu úkolů a dostává to vlastně v řeči, které ona nerozumí. Takže tam, že si vlastně z toho žádný ten přínos nemůže vzít a v brzké době se v těch úkolech, které jí ta případová konference vlastně dala, ztratí.”*

6. Jaký je postoj k multidisciplinárnímu týmu?

Vzhledem k tomu, že k většině případových konferencí je sezván tým odborníků, je velmi důležité, jaký na tento tým mají názor i dotčené strany, které řeší konkrétní případ. Většina dotazovaných nenašla jednoznačnou shodu k postoji, zda spolupráce tohoto týmu je pro ohroženou rodinu přínosem. „*Hodnotíme pozitivně a dochází k předávání informací, ... když je čas. Jsou subjekty, které, dokáží mezi sebou velmi dobře spolupracovat...Si ty vzájemně zajímavé informace předat*”. I druhá respondentka je multidisciplinárnímu týmu pozitivně nakloněna: “*Ten bývá většinou sehraný. Všichni vědí, ... co tam vlastně mají, ... mluvit, ať je to kurátor anebo zapisovatel, který vlastně potom přečte celý ten zápis a je to vlastně ten vedoucí u případové konference. Ale výsledek? Přesto v závěru konstatuje: “Vlastně ... i když je to sehraný tým, tak ve výsledku to nikam nevede*”. Domnívám se, že nelze toto shrnout pro všechny případy, některé mají jistě pozitivní dopad pro klienty. Další z respondentek poukazuje na skutečnost, v rámci které je součástí týmu učitelka, která podle respondentky: “*To záleží, kdo přesně konkrétně s tou rodinou spolupracuje. Samozřejmě pokud paní učitelka není úplně extra třída, tak je to pak taky třeba horší s ní spolupráce, že? Zejména s takovými těma staršíma paní učitelkama, který mají prostě ty svoje zaběhlý metody.*”

Respondentka zastupující OSPOD si není vědoma, zda lze hovořit o multidisciplinárním týmu, když ...” *nemohu si vzpomenout, kdy teda se dalo hovořit o multidisciplinárním týmu... maminka, babička, tatínek, dítě. Jedna ospodka, druhá jako facilitátor, třetí jako zapisovatelka. A někdy tam přijde paní učitelka. Takže kolik toho multidisciplinárního zastoupení se nám podaří sehnat?*” Druhá ze zástupců OSPOD podotkla: “*No někdy se třeba jako ze školy účastní, někdy třeba pošlou omluvu nebo vyjádření, že taky kolikrát nemají čas se účastnit. Jo, to je někdy nemají ani třeba doktoři nemají ten čas, to je potom třeba úplně zbytečná případovka.*”

Respondentka, zastupující SPC, projevila souhlasný postoj: “*Tak, určitě je potřeba, aby tam byli zastoupeni lidé nebo organizace, kterých je potřeba. Jo, to se vztahuje k problému, který se řeší. Takže všechny oblasti, který já nevím, i policie nebo sociální odbor – samozřejmě ...někdy ještě jiné neziskové organizace, například ...*”.

Poslední z respondentek dokonce projevila nesouhlas k multidisciplinárnímu týmu: “*Nepovažuji za tým, považuju to za hosty proto, že nedochází ke spolupráci, mezi nimi.*”

Tým považuju, když se jedná o spolupracující tým, ale tady to považuju pouze jenom, že jsme přizvaní jako hosté. Abysme se dozvěděli vlastně co který subjekt na toho klienta ví, ale tým spolupracuje i mimo případovou konferenci, což k tomu nedochází, protože pokud mi klient nedá souhlas s tím, že můžu komunikovat se školou nebo s doktorkou, tak já mám svázané ruce. Takže já si pouze na případovce vyposlechnu od těch ostatních a od nás pouze to, co můžu říct a tím to skončilo". Zastávám s tímto názorem souhlasné stanovisko, jelikož tým by měl opravdu spolupracovat dlouhodobě, aby došlo k vyřešení dané problematiky.

7. Jaké nástroje jsou použity k vyhodnocení případové konference?

Zpětná vazba je důležitá všude, tedy ani případové konference a jejich zhodnocení není výjimkou. Je třeba mít kvalitní nástroje, které povedou k efektivnímu vyhodnocení daného případu. Nejčastěji se podle respondentek vyhodnocuje pomocí: opětovného setkání a probrání případu, snížení počtu zainteresovaných stran, aby nedocházelo k zastrahování klientů, dání „druhé šance“ rodině, dítěti, zadání úkolů a plánů pro rodinu. Jak je z odpovědí patrné, příliš nástrojů k vyhodnocení není a z odpovědí níže je zřejmé, že ani z toho mála, není úspěch veliký. Dvě respondentky odpověděly podobně: *„Vyhodnocujeme tím, že se vlastně setkáme, no a znovu hodnotíme ten případ, tu jeho úspěšnost nebo úspěšnost. Je to v tom, že se, že se znovu potkáme a že znovu shrneme ten případ toho klienta, kam se posunul a tak dál.“* *“Tak většinou bývají potom návazné ty případové konference. Nebo alespoň často jsem se zúčastnila, že třeba za dva měsíce se sejdeme ti aktéři a hodnotíme vlastně, jestli třeba ty úkoly, který byly za zadaný, se splnili ze všech stran a kam se vlastně ta rodina posunula nebo neposunula, že jo?”* Další z nich zastává názor, že menší počet zainteresovaných osob, by vedl k lepším výsledkům v rámci spolupráce s rodinami: *“Myslím si, že možná setkávání v nižším počtu – OSPOD a neziskovka a klient, nebo OSPOD a doktor a klient, prostě menší skupinky. Udělat to individuálně bez té převahy, myslím si, že by to bylo efektivnější.”* Poslední z dotazovaných uvedla: *“Závěrem případové konference si vždycky řekneme nějaké výsledky, napíšeme si úkoly a působí to velmi optimisticky. Pomoc v praxi, to pak většinou ty rodiče stejně nedokáží dodržet a směřujete to potom úplně jiným směrem. A pak třeba i to dítě stejně musí do ústavu. Takže. Jako závěrem...je to úspěšné,*

optimistické, pozitivní. Úkoly většinou jsou, ale nejsou z toho plněny – nebo jenom ty první”.

8 Závěr

Data, která autorka diplomové práce získala výzkumem jsou platná pouze pro oslovenou skupinu respondentů. Z širšího pohledu zobecnění je tedy nelze brát jako směrodatná.

Výsledky výzkumu jsou zaměřeny na souhrnné vyhodnocení z odpovědí oslovených respondentů.

Výzkum v diplomové práci byl zaměřen na téma případových konferencí a jejich funkčnost. Hlavním cílem diplomové práce bylo charakterizovat případovou konferenci, a to jako jeden z nástrojů pomoci ohrožené rodině a zkoumat názory aktérů na příležitosti a nedostatky případové konference v souvislosti s pomocí ohrožené rodině.

Případové konference by měly být optimální nástroj v pomoci ohroženým rodinám a ohroženým dětem. Aby rodiče nepochybným způsobem dovedli využít vše pro zlepšení obtížného stavu v rodině, aby dokázali využít vše, pro pozitivnější vývoj situace a aby rodiče udělali to nejlepší pro své dítě, či děti. Případová konference by měla být nápomocna v hledání nejlepšího možného řešení, jak ohroženou rodinu podpořit, motivovat a zajistit koordinovanou odbornou pomoc těmto rodinám a dětem.

Odborný text teoretické části byl zvolen záměrně s poukázáním na rozsáhlé procesní úkoly a zásadní obsahovou část případové konference. A to i před samotným uspořádáním případové konference, v průběhu konference a také po uskutečnění případové konference.

Všichni odborní aktéři, se kterými autorka diplomové práce dělala polostrukturované rozhovory vnímají případovou konferenci jako možný nástroj pomoci ohrožené rodině a dítěti, či dětem. Avšak zároveň případovou konferenci percipují jako „něco“, co se dělá ze zákonné povinnosti a že „to tedy udělat musí.“ V počátku legislativního zakotvení byla případová konference odbornými aktéry brána jako jeden z počínajících významných nástrojů v pomoci ohroženým rodinám, do které vkládali svá pozitivní očekávání. Po téměř deseti letech od legislativního zakotvení případové konference jsou aktérům známy

důvody pro svolání. Všichni oslovení aktéři vnímají svolání případové konference jako jistou nezbytnost v řešení problémů ohroženosti rodin a dětí. Avšak někteří svou účast vnímají pouze jako účast hosta, a ne jako účast odborného aktéra při řešení vážných situací.

Pro autorku je zásadním zjištěním i to, že za deset let „vývoje“ případových konferencí nelze shledat žádné významné pokročení ve znalostech aktérů, co se týká pravidel konferencí. Před deseti lety při psaní bakalářské práce bylo jistým zjištěním ve výzkumu to, že většina dotazovaných neznala pravidla případových konferencí. Bohužel je tomu tak i teď. Pokud se aktéři budou tzv. schovávat za to, že pravidla znát nepotřebují, že je zná pravděpodobně facilitátor či vedoucí, poté je funkčnost a smysluplnost případové konference ohrožena. Znalost pravidel je u aktérů pouze částečná a jsou zde značné rezervy.

V minulosti případové konference v bydliště autorky svolával nejen OSPOD, ale například škola, při zjištění závažných situací u dětí, které školu navštěvovaly, či nezisková organizace, která pracovala v rámci sociálně aktivizační služby i s ohroženými rodinami. Pokud sociální služba měla podezření na patologii, či nefunkčnost v rodině, mohla dát podnět, nebo přímo svolat případovou konferenci. Momentálně tomu tak není a ze samotného výzkumu vyplývá, že svolání případové konference je výhradní záležitostí sociálně právní ochrany dětí, kdy ostatní aktéři spíše vnímají, že jsou zváni na případové konference jako hosté. Předpokladem k funkční a pozitivní případové konferenci je, aby aktéři znali dobře své vlastní role na setkání, a to i s daným cílem případové konference. Případová konference je vždy o mezioborové spolupráci, o multidisciplinárním týmu a ne o „návštěvě“ na setkání.

Multidisciplinární tým v pomoci ohrožené rodině je zásadní nejen v součinnosti subjektů u zplnomocňování klientů, ale také ve spolupráci s klientem k vypracování individuálního plánu ohroženého dítěte, k řešení celostní situace v rodině. Z rozhovorů vyplynulo, že není jednoznačná shoda v postoji k multidisciplinárnímu týmu. Zda je tým pro ohroženou rodinu přínosem, ani zda se vůbec dá hovořit o týmu a spolupráci. Jednak se nedaří spolupráce multidisciplinárního týmu z důvodu velké časové dotace, jakožto zátěži směrem k případovým konferencím a jednak se zde hovoří o čase, který nemají aktéři k účasti na samotné případové konferenci. Jedna z respondentek vypověděla, že i přes

sehranost týmu na případové konferenci to pak nikam nevede, nebo se nedaří vůbec dát dohromady takový tým, který by spolupracoval i po případové konferenci.

Čas a doba strávená například jen svoláním a uspořádáním případové konference je velmi náročná, a to především pro pracovníky právní ochrany dětí, kteří jsou již tak velmi přetížení. Navíc je zde vždy riziko, že se na danou konferenci nakonec nedostaví někdo podstatný z aktérů, ať je to odborný aktér, nebo rodič, potažmo dítě.

Ale nejen pro pracovníky právní ochrany dětí je pořádání a samotný proces náročný na čas. Z tohoto důvodu se neúčastní případových konferencí ani další aktéři. Chybí zde účast například psychiatrů, pediatrů, policie, učitelů atp.

Přítom princip multidisciplinární spolupráce je pro ohroženou rodinu velmi podstatný, je to v zásadě to hlavní pro schopnost změny. Mezioborová spolupráce dává komplexní zhodnocení pro situaci dítěte i rodiny, pro aktuálnost stavu, pro potřeby daného dítěte, či rodiny, pro stanovení cílů a následné vyhodnocení. Pokud multidisciplinární tým dobře spolupracuje, může zde vzniknout kvalifikované posouzení ohroženosti dětí i rodin a určení potřebných intervencí v pomoci.

V místě bydliště autorky rozsah propojení odborných aktérů v případových konferencích na podporu ohrožené rodiny není nijak zřejmý ani deset let od zakotvení případové konference, a to i přes to, že případy dětí jsou stále složitějšími a hledání žádoucího řešení je komplikovanější.

Postavit případovou konferenci na pozitivitě je nesnadným úkolem pro všechny zúčastněné. Důležitou součástí konference je, aby se sešli všichni pozvaní aktéři a aby celý průběh a struktura jednání nebyla zbytečně protahována například o nepodstatné monology aktérů. Také zvládnutí emocí je podstatné pro úspěch případové konference a v neposlední řadě, aby rodina konferenci nebrala jako lynčování, výchovný pohovor, nebo jako něco, kde se mluví odbornými terminologiemi a rodiče, nebo děti tomu nerozumí. Je zapotřebí, aby rodina i děti brali případovou konferenci jako odbornou pomoc k určenému cíli, který vede k pozitivní nápravě v rodině.

Zde je důležitá role facilitátora a na tom se shodly všechny respondentky, což před deseti lety nebylo tak jednoznačné, a to z důvodu, že nikdo vlastně nevěděl, jak vést případovou

konferenci a jaké znalosti by měl mít facilitátor. Dnes je jednoznačné, že facilitátor je významným spoluúčastníkem případové konference.

Pokud je případová konference vedena odborně, citlivě, empaticky ve směru ke všem zúčastněným, je konference považována za pozitivní a úspěšnou. Je však stále otázkou, zda facilitátor má opakovat pravidla při každém zahájení případové konference (což z časových důvodů je dost nepravděpodobné), nebo zda by pravidla a povědomí o případových konferencích měli vědět všichni odborní aktéři například z odborné literatury, metodik, nebo školení.

Aby případová konference byla nástrojem pomoci ohrožené rodině musí mít svá pravidla, která jsou podstatná pro všechny zúčastněné aktéry. Jak již autorka uvedla je potřeba znát rodinu z pohledu multidisciplinarity.

Zhodnocení pomoci v rámci případových konferencí vnímají respondentky také rozdílně. Pomoc je zhodnocována na základě výsledků, které se v rámci rodiny vyhodnocují (jak bylo zmíněno již výše). Jedna z respondentek uvedla, že se vytvoří „sociální mapa“ a podpůrný systém pro rodinu. Další respondentka uvedla, že je rodina motivována ke spolupráci a že při stanovení cíle se i nadále kontroluje jeho plnění. Ovšem podle dalších respondentek je to možné jen tehdy, pokud se rodiče (v některých situacích i s dítětem) dostaví na případovou konferenci, která má řešit ohroženost.

Úkolem každé sociální práce je vést dialog mezi tím, co naše společnost vymáhá ve vytyčených pravidlech a mezi tím, co si přeje klient. Pokud se klient rozhodne tak, že pomoc nepotřebuje/nechce (byť je to ohrožená rodina) je takovému klientovi nebo rodině pomoc velmi nesnadná. Zde je v popředí zájem a potřeby dítěte a pracovníkovou odborností je také dovednost, být mezi tímto prostředníkem.

Konkrétní přínos případových konferencí, dle výzkumu, je v samotném pořádání případových konferencí v rámci ohroženosti dítěte. Jako například u matky, která nadužívá narkotika a není schopna se postarat o svého novorozence, který byl svěřen do péče rodinného příslušníka, nebo v rámci narovnání potřebných vztahů v rodině. Dalším konkrétním přínosem je předávání informací mezi aktéry, kteří s ohroženou rodinou pracují a také hlasité vyslovení problémů, může ohrožené rodině pomoci si uvědomit závažnost situace. Ovšem to všechno je možné, jen když se sejdou na případové

konferenci všichni aktéři, kteří s rodinou pracují/ pomáhají a kteří jsou schopni spolu kooperovat.

Realita případových konferencí je tedy taková, že všichni oslovení aktéři vnímají konferenci jako určitý nástroj pomoci ohrožené rodině, ale jen za určitých podmínek. Největší překážkou pro všechny, je nemožnost účasti a nespolupráce zúčastněných. Pracovnice právní ochrany dětí případové konference sice pořádají, ale je to pro ně velkou zátěží, a to především kvůli jejich enormnímu celkovému přetížení. Časová dotace, potřebná již jen ke svolání případové konference, jim ubírá čas, který mohou věnovat například přímé sociální práci s klientem. Po samotném zajištění případových konferencí (oslovení aktérů, koordinace termínů, administrativy, zajištění místnosti atp.) se mnohdy až na setkání dozví, že některý z aktérů se dostavit nemůže, nebo nechce. Další riziko je to, že se sice všichni zúčastní, ale dohodnuté cíle stejně rodina plnit nebude. Také z těchto důvodů jsou brány případové konference jako něco, co je nutné pořádat, jelikož je to dané zákonem a aktéři „to splní“ a mají administrativně podloženo, že vše bylo dle legislativy vykonáno.

Případová konference, která není pořádána z důvodu pomoci, ale z důvodu legislativního zakotvení, může být zcela kontraproduktivní. Také z těchto důvodů autorka vnímá závažnost neznalosti pravidel a zařadila do svého výzkumu, zda se oslovení aktéři vzdělávají v tématu případové konference a zda znají nějaké metodická doporučení, nebo odbornou literaturu k případovým konferencím.

Všechny respondentky shodně odpověděly, že nečetly žádnou odbornou literaturu na téma případových konferencí (s výjimkou učiva na vysoké škole), nemají ani v povědomí žádnou odbornou literaturu a ani se v tomto konceptu neproškolují. Znat pravidla je ve společnosti velmi důležité, natož v pomoci ohroženému dítěti a jeho rodině.

Bariérou pro úspěšnou případovou konferenci je i odborná znalost a osobní dovednost všech pracovníků, kteří se podílejí na pomoci ohrožené rodině.

Zdroje podporující dobrou případovou konferenci jsou i v jednotné odbornosti a v mnoha dalších sociálních dovednostech jednotlivých aktérů případových konferencích. Například komunikační dovednosti, znát pravidla případové konference, znát možnosti

vyhodnocení úspěšnosti, mít osobnostní předpoklady jako je například empatie, umět podpořit ve zplnomocňování klienta, odstranit subjektivní hodnocení atp.

Metodika, která byla vydána Ministerstvem práce a sociálních věcí byla vydána roku 2011 je již zastaralá a další metodické příručky různých neziskových organizací byly tvořeny z této původní metodiky, takže jsou obdobné. Existence odborné literatury na volném trhu je v České republice velmi zanedbatelná.

Je tedy k zamyšlení, proč jsou situace na jedné straně vymezeny zákonem a na druhé straně metodicky uvedeny nikde nejsou, a to například i kontraindikace případových konferencí, nebo jakou metodou posoudit danou situaci rodiny a spousta dalšího. Přeprocování metodiky a doplnění chybějícího by mohla být pro pořádající aktéry určitou pomocí a oporou. Je spousta situací, kdy by případové konference pořádány být nemusely, nebo neměly. Samotní respondenti vypověděli, že by možná bylo lepší setkávání v menším počtu zainteresovaných osob, bez převahy odborných aktérů, bez legislativního nařízení pořádání.

Vyhodnocování úspěšnosti případové konference by mělo být důležitou součástí, avšak z rozhovorů vyplynulo, že dané cíle na případové konferenci většinou plněny nejsou. Existuje opětovná případová konference, kde se zhodnocují cíle a posuzuje se, zda byly naplněny, zda se ohrožená rodina někam posunula, ale to je v těch lepších případech, kdy rodina spolupracuje, kdy si své ohrožení uvědomuje a snaží se za pomoci ostatních udělat nápravu. Ovšem v dalších případech, je svolávání případové konference kontraproduktivní a dost možná je zde chybějící motivace k řešení takové situace.

Sociální práce s ohroženou rodinou a dětmi je velmi náročná, obzvláště v této době. Zvyšují se požadavky na rodinu jako takovou, vzrůstající ekonomická krize, nedostatek financí v rodinách, které žijí v místě bydliště autorky je více než alarmující. Marginalizace těchto rodin a prohlubování sociálního vyloučení této lokality jde ruku v ruce i s patologickými jevy a potažmo s ohrožeností rodin a dětí.

Případové konference mají být nástrojem v pomoci těmto rodinám, ale ve skutečnosti vyplynulo mnoho systémových chyb v tomto nástroji.

Funkčnost případové konference je svým obsahem širokospektrální, ovšem účinnost nastane, pokud tento nástroj bude mít nejen dobrou metodiku, dobré vedení, znalost

pravidel, reálné cíle, evaluaci, ale také účast těch, kteří tam mají být a dostatek času všech zúčastněných pro pomoc a podporu.

Je otázkou, zda by například ve školství nemohl působit sociální pedagog, který by mohl mít na starost depistáž ohrožených dětí a zároveň být určitým koordinátorem u pořádání případových konferencí.

Zda by na sociálně právní ochraně dětí nemohl být zaměstnán jedinec, který by mohl mít ve svém pracovním zařazení pořádání případových konferencí na podněty dané sociální pracovnice u ohrožené rodiny a mít ve své pracovní náplni celistvost v pořádání těchto konferencí.

Zda by nebylo vhodné, najít motivaci pro ostatní aktéry, kteří nemohou najít čas a ochotu ve svém pracovním vytížení pro pomoc ohrožené rodině.

Jak již bylo zmíněno několikrát – případová konference je dobrým nástrojem, který však ještě neměl šanci pořádně ukázat, co všechno umí, a to z důvodu náročnosti – časové, odborné i obsahové.

A jak všichni víme: „TAM KDE ZAČÍNÁ KVANTITA, KONČÍ KVALITA.“

Návrh na metodické body k případovým konferencím

V celé diplomové práci se autorka zaměřuje na danou problematiku případových konferencí. V teoretické části byla použita odborná literatura, metodická doporučení, legislativní publikace. Ve vlastním návrhu k metodickému doporučení se autorka snaží shrnout základní body, které vyplývají jak z části teoretické, tak z části praktické.

- Před případovou konferencí aplikovat metodu posouzení situace ohrožené rodiny.
- Nepodcenit přípravu případové konference – stanovit cíle dle metody SMART.
- Zhodnotit skutečné potřeby ohrožené rodiny.
- Zvolit vhodné místo pro pořádání případové konference. Rodina i děti se musí cítit bezpečně.

- Znat základní pravidla případové konference.
- Vhodně zvolit facilitátora případové konference na základě jeho osobnostních faktorů, profesních zkušeností a sociálních dovedností.
- Všichni zúčastnění se svými podpisy zavážou k mlčenlivosti.
- Omezit počet odborných aktérů.
- Na začátku případové konference všem zúčastněným aktérům oznámit ve stručnosti pravidla, jasné cíle, ujistit rodinu, že se jedná o pomoc.
- Mluvit jasně, srozumitelně, bez odborných tezí, vulgarit a osobních invektiv.
- Po celou dobu podporovat rodinu ke komunikaci, k vyjádření se k cílům.
- Motivovat rodinu ke změně.
- Dodržet časový plán případové konference.
- Cíle případové konference vymezit časově, určit potřebné kroky k naplňování cílů, stanovit evaluaci k naplňování.
- Dohodnout v rámci multidisciplinarity předávání potřebných informací.
- Upozornit na možná rizika a dohodnout se na postupu odstraňování rizik.
- Stanovit termín kontrolní případové konference.
- Vypracovat konkrétní, smysluplný výstup – plán pomoci, který bude přístupný všem aktérům, kterému bude rodina rozumět a nebude v něm nereálnost plnění.
- Určit koordinátora pro spolupráci, znát kontakty na odborné aktéry.
- Mít zájem na spolupráci, vzájemné komunikaci, motivaci, cílech a pomoci.

9 Klíčová slova

Případová konference, stavba případové konference, ohrožená rodina, sociální práce s ohroženou rodinou, aktéři případových konferencí.

10 Keywords

Case conference, structure of a case conference, vulnerable family, social work with vulnerable families, actors of case conferences.

11 Anotace

Předložená diplomová práce pojednává o funkčnosti případových konferencí, zabývá se odpověďmi na otázky, kde vybraní aktéři vidí možnosti a kde rizika případových konferencí na základě jejich praktických i teoretických zkušeností. V teoretické části diplomové práce autorka vysvětluje základní pojmy, které se vztahují k případové konferenci, ohrožené rodině a popisuje vybrané aktéry případových konferencí. V praktické části autorka diplomové práce definuje výzkumný problém, na který prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů s vybranými aktéry případových konferencí hledá odpovědi. V závěru diplomové práce autorka prezentuje výsledky výzkumu.

12 Annotation

The presented diploma thesis examines the functionality of case conferences and explores the responses to questions regarding the perceived possibilities and risks of case conferences based on the practical and theoretical experiences of selected actors. In the theoretical part of the thesis, the author explains fundamental terms related to case conferences, vulnerable families, and describes the selected actors of case conferences. In the practical part, the author defines the research problem and looking for answers through semi-structured interviews with the chosen and described actors of case conferences. At the conclusion of the diploma thesis, the author presents the results of the research.

13 Seznam použité literatury

BECHYŇOVÁ, Věra. Případové konference: praktický průvodce pro práci s ohroženou rodinou. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0181-6.

BECHYŇOVÁ, V., KONVIČKOVÁ, M. *Sanace rodiny: [sociální práce s dysfunkčními rodinami]*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-807-3673-925.

ČÁMSKÝ, Pavel, Jan SEMBDNER a Dagmar KRUTILOVÁ. Sociální služby v ČR v teorii a praxi. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-262-0027-7.

DUNOVSKÝ, Jiří. Dítě a poruchy rodiny. Praha: Avicenum, 1986. Hálkova sbírka pediatrických prací (Avicenum).

GAVORA, Peter. Úvod do pedagogického výzkumu. Brno: Paido, 2000. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-859-3179-6.

HARTL, Pavel. Stručný psychologický slovník. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-803-1.

HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-736-7040-2.

HOTHERSALL, Steve. Social Work with Children, Young People and Their Families in Scotland. Indie: SAGE Publications, 2014. ISBN 9780857258717.

HRDINOVÁ, A., KRUPIČKOVÁ, P., HANUŠOVÁ, L., ŠTĚTKOVÁ, P., PETRANOVÁ, J. Na jedné lodi aneb jak uspořádat případovou konferenci v oblasti péče o ohrožené děti. Praha, 2010.

HRUBEŠ, J. Metodika: Práce s rodinami v sociálně vyloučených lokalitách. Praha: Úřad

vlády ČR, 2014. ISBN 978-80-7440-093-3.

KORBEL, Matouš a Zdena LEJSKOVÁ. Včas a spolu: model systému preventivních služeb pro děti a jejich rodiny [online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2019 [cit. 2023-03-27]. Právo na dětství. ISBN 978-80-7421-178-2.

KELNAROVÁ, Jarmila a Eva MATĚJKOVÁ. Psychologie: pro studenty zdravotnických oborů. Praha: Grada, 2014. Sestra (Grada). ISBN 978-80-247-3270-1.

KOPŘIVA, Pavel. Respektovat a být respektován. 3. vyd. Kroměříž: Spirála, 2008. ISBN 978-80-904030-0-0.

L. MCCOY, Monica a Stefanie M.KEEN. Child Abuse and Neglect. Secon Edition. New York: Psychology Press, 2014. ISBN 978-1-84872-605-5.

Manuál k případovým konferencím. Vyd. 1. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR. 2011. ISBN 978-80-7421-038-9.

MARTEAUX, X. Family dysfunctionalism and the origin of codependency addiction emotional violence, repression, manipulation, deception, alienation, self- degeneration, and separation - learned in childhood and weaved - in adulthood. Bloomington: iUniverse, 2020. ISBN 978-1-5320-9870-3.

MATOUŠEK, Oldřich a kol. Encyklopedie sociální práce. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0366-7.

MATOUŠEK, Oldřich. Rodina jako instituce a vztahová síť. 2., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1997. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-858-5024-9.

MATOUŠEK, Oldřich. Slovník sociální práce. Druhé, přepracované vydání. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-368-0.

MATOUŠEK, Oldřich. Sociální služby: legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení. 2., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-262-0041-3.

MATOUŠEK, Oldřich a Hana PAZLAROVÁ. Podpora rodiny: manuál pro pomáhající profese. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0697-2.

MATOUŠEK, Oldřich a Hana PAZLAROVÁ. Státní orgány sociálněprávní ochrany dětí: dobrá praxe z pohledu rodin a pracovníků. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2016. ISBN 978-80-246-3336-7.

MIOVSKÝ, Michal. Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1362-4.

NEDĚLNÍKOVÁ, Dana, ed. Metodická příručka pro výkon terénní sociální práce. Ostrava: MPSV, 2009.

PEMOVÁ, Terezie a Radek PTÁČEK. *Sociálně-právní ochrana dětí pro praxi*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-4317-2.

PEMOVÁ, Terezie a Radek PTÁČEK. Zanedbávání dětí: příčiny, důsledky a možnosti hodnocení. Praha: Grada Publishing, 2016. ISBN 978-80-271-9488-0.

ROZSYPALOVÁ, Marie, Alena MELLANOVÁ a Věra ČECHOVÁ. Psychologie a pedagogika I: pro střední zdravotnické školy. Praha: Informatorium, 2003. ISBN 80-733-3014-8.

Příručka pro sociální integraci. Praha: Úřad vlády ČR, 2009. ISBN 978-80-7440-014-8,

SOBOTKOVÁ, Irena. Psychologie rodiny. 2., přeprac. vyd. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-250-8.

SVOBODA, Mojmir. Psychopatologie a psychiatrie. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-154-9.

SEABURY, B., SEABURY, B., GARVIN, Ch. Foundations of Interpersonals Practice in social work. California: SAGE Publications, 2011. ISBN 978-1-4129-6683-2.

STRAUSS, Anselm L. a Juliet CORBIN. Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie. Brno: Sdružení Podané ruce, 1999. SCAN. ISBN 80-858-3460-X.

ŠMÍROVÁ, Karla. Význam případové konference v integraci osob ohrožených sociálním vyloučením a sociálně vyloučených osob na Javornicku. Opava, 2014. Bakalářská práce. Slezská univerzita v Opavě. Vedoucí práce PaedDr. Miroslav Pilát, Ph.D.

ŠŤASTNÁ, M. Metodika případových konferencí v rámci interdisciplinární spolupráce města Chrudim. Občanské sdružení Šance pro Tebe, 2010.

ŠVARŤÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.

Elektronické zdroje

ABRAHÁMOVÁ, Simona, Lenka BIČIŠŤOVÁ, Simona DOLKOVÁ, et al. Metodika případových konferencí pro sociální pracovníky na obcích [online]. In: [cit. 2023-03-15]. Dostupné z: https://www.kr-kralovehradecky.cz/assets/krajsky-urad/socialni-oblast/soc-prace/Metodika_pripadovych_konferenci_pro_socilani_pracovniky_na_obcich_2020.pdf

BRZOBOHATÝ, Robin. Jedna velikost pro všechny? Modifikace procesu případových konferencí v kontextu zákona 359/1999 Sb.: In: Práce s ohroženými rodinami Komentáře

k novele zákona o sociálně právní ochraně zákona č. 359/1999 Sb. 2013. Dostupné také z: <http://www.caritas-vos.cz/admin/files/ModuleText/155-sbornik-prace-s-ohrozenymi-rodinami.pdf>

Dobrá rodina [online]. 2023, 1 [cit. 2023-01-15]. Dostupné z: <https://dobrarodina.cz/pro-zajemce/pripadove-konference/>

KUMAR, Anuj. Typy rodiny v sociologii: Funkce [online]. 2021 [cit. 2023-03-20]. Dostupné z: https://getuplearn.com/blog/types-of-family-in-sociology/?utm_content=cmp-true

KOVAŘÍK, Jiří, Hana PAZLAROVÁ a Věduna BUBLEOVÁ. Práva ohrožených a znevýhodněných dětí: (Závěrečná zpráva) [online]. In: . [cit. 2023-03-27]. Dostupné z: http://ceskaghetta.cz/download/stav_systemu_nahradni_pece.pdf

Kolektiv autorů NPI ČR. Příklady inspirativní praxe III.: Společné vzdělávání a podpora škol krok za krokem [online]. Praha 1 [cit. 2023-03-09]. Dostupné z: <https://www.edu.cz/pripadove-konference-ve-skolach-a-pro-skoly-trochu-jine-priklady-inspirativni-praxe/>

Metodické doporučení MPSV č. 2/2010 pro postup orgánů sociálně-právní ochrany dětí při případové konferenci [online]. In: 2010 [cit. 2023-03-12]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Methodika_pripadove_konference.pdf/810cb55b-7ce9-1964-d793-51c5a97bce7c

METODIKA PŘÍPADOVÝCH KONFERENCÍ PŘIZPŮSOBENÝCH DĚTEM S ADHD [online]. In.: 2014, s. 16 [cit. 2023-03-20]. Dostupné z: http://www.pravonadetstvi.cz/files/files/Methodika-PK_MGS.pdf

PAVLÍKOVÁ, Gabriela, Zlata BRŮŽKOVÁ, Sabina MAŇKOVÁ a Natálie RUMLOVÁ. Interaktivní případová konference aneb jak probíhá Moje setkání [online].

In.: Brno, 2019 [cit. 2023-03-20]. Dostupné z: <https://amaltheazs.sharepoint.com/sites/public/Documents/Metodika%20IPK%20web.pdf?ga=1>

Registr poskytovatelů sociálních služeb [online]. MPSV [cit. 2023-04-11]. Dostupné z: http://iregistr.mpsv.cz/socreg/vitejte.fw.do?SUBSESSION_ID=1681209643095_3

Rodina a ochrana práv dětí: Sociálně právní ochrana dětí a náhradní rodinná péče [online]. In: . Praha: MPSV, 2021 [cit. 2023-04-04]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/rodina-a-ochrana-prav-deti>

Síť pomoci a podpory ohroženým dětem a rodinám na Slánsku [online]. 2020 [cit. 2023-03-27]. Dostupné z: <https://podporarodinslansko.cz/co-znamena-ohrozene-dite-a-jak-mohu-pomoci/>

Služby pro rodinu a děti: Sborník příspěvků semináře konaného 16. srpna 2011 [online]. Praha 2: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2011 [cit. 2023-03-22]. ISBN 978-80-7421-041-9. Dostupné z: <http://w.vyzkum-mladez.cz/zprava/1525122587.pdf>

Speciálně pedagogické centrum (SPC) [online]. 2014 [cit. 2023-04-12]. Dostupné z: <http://www.specmt.com/index.php/kontakty/12-kantoi/22-mgr-miroslav-muselik>

VÍTKOVÁ RULÍKOVÁ, Klára. Metodické doporučení MPSV č. 9/2009 k sociální práci s ohroženou rodinou [online]. In: . 2009 [cit. 2023-03-29]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Metodicke_doporuceni_MPSV_c-9.pdf/ba7a119a-a609-3383-dbaa-76ee24b356ee

Výroční zpráva 2021/2022 - Speciální ZŠ, MŠ a PrŠ - Moravská Třebová [online]. 2022 [cit. 2023-04-12]. Dostupné z: http://www.specmt.com/images/dokumenty/Vyr_zprava.pdf

Základní škola a Mateřská škola Jeseník, Fučíkova 312 [online]. 2022 [cit. 2023-04-12].
Dostupné z: <https://www.zsjes.cz/>

ŽÁCI SE SPECIÁLNÍMI VZDĚLÁVACÍMI POTŘEBAMI [online]. In: . MŠMT [cit. 2023-04-13]. Dostupné z:
[file:///C:/Users/Admin/Downloads/%C5%BD%C3%A1ci%20se%20SVP%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Admin/Downloads/%C5%BD%C3%A1ci%20se%20SVP%20(1).pdf)

Legislativní dokumenty

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.

Seznam použitých symbolů a zkratek

OSPOD orgán sociálně právní ochrany dětí

SPOD sociálně právní ochrana dětí

13 Seznam příloh

Příloha 1 - Hlavní výzkumné otázky.

Příloha 2 - Seznam otázek použitých v rozhovorech.

Příloha 3 - Doslovný přepis rozhovorů s respondenty.

Příloha 1: Hlavní výzkumné otázky

Hlavní výzkumné otázky zní:

1. Jaké jsou vhodné situace pro pořádání případových konferencí?
2. Co je třeba proto, aby byl průběh případové konference postaven na pozitivitě?
3. Na základě čeho vyhodnocujete, zda se jedná v rámci případové konference o pomoc či nikoliv?
4. Co je konkrétním přínosem případových konferencí a jaká je osobní zkušenost aktérů?
5. Jaké jsou překážky, pozitiva a negativa realizace případových konferencí?
6. Jaký je postoj k multidisciplinárnímu týmu?
7. Jaké nástroje jsou použity k vyhodnocení případové konference?

Příloha 2: Seznam otázek použitých v rozhovorech

Dílní otázky:

1. V jakých situacích se účastníte případových konferencí?
2. Jaké pravidla případové konference znáte?
3. Kdo by podle Vás měl případovou konferenci svolávat?
4. Jaký je Váš názor na facilitátora případové konference?
5. Co si myslíte, že je důležité pro pozitivní průběh a úspěšnost případové konference?

6. Znáte a používáte nějakou odbornou literaturu (metodiku) k případovým konferencím? Jakou?
7. Vzděláváte se v rámci případových konferencí? Jak? (Pokud ne – myslíte si, že byste se měli vzdělávat?)
8. Jakým způsobem vnímáte případovou konferenci jako pomoc ohrožené rodině?
9. Jaký přínos podle Vás mají případové konference pro ohroženou rodinu?
10. Jaká je Vaše zkušenost s případovými konferencemi v rámci ohrožené rodiny?
11. Jaké všeobecné přednosti – pozitiva má podle Vás případová konference?
12. V čem spatřujete rizika případových konferencí?
13. Jaké negativní faktory má podle Vás případová konference v rámci pomoci ohrožené rodině?
14. Jaký máte osobní postoj k případovým konferencím?
15. Setkala jste se s nějakými překážkami, nebo nedostatky v rámci případové konference? Pokud ano, s jakými?
16. Kolik času Vám zabere pořádání (organizace) případové konference?
17. Co je pro Vás nejnáročnější v rámci pořádání (účast na...) případové konference?
18. Jak vnímáte multidisciplinární tým v případových konferencích?
19. V čem spatřujete rezervy u jednotlivých aktérů případové konference?
20. Jak hodnotíte multidisciplinární spolupráci v rámci případové konference?
21. Jak vyhodnocujete úspěšnost případové konference?
22. Víte, jak dlouho je legislativně zakotveno pořádání případových konferencí?
23. Vnímáte nějakou změnu v případových konferencích od doby legislativního zakotvení?

Příloha 3: Doslovný přepis rozhovorů s respondenty

Výběr respondentů byl záměrný a jejich postavení a úkol v rámci institucí při podpoře ohroženým rodinám bylo popsáno v teoretické části.

Tři respondentky pro polostrukturované rozhovory jsou pracovnice dvou místních neziskových organizací, které poskytují sociální služby, a to konkrétně – Sociálně aktivizační službu pro rodiny s dětmi.

Dvě respondentky, které byly záměrně vybrány jsou z orgánu sociálně – právní ochrany dětí a dále jedna respondentka je z poradenského zařízení, kde je zaměstnána jako školní psychologka a jedna respondentka je ze základní školy, kde působí jako učitelka a výchovný poradce.

Před samotným rozhovorem proběhlo opětovné zopakování pravidel, které již byly dohodnuty s respondentkami a to například: anonymita, nahrávání na mobilní zařízení autorky, přepis a použití do diplomové práce.

3.1 Doslovný přepis č. 1

Dobrý den, jmenuji se Karla Kunčíková, a jak jsme si pověděly již před samotným nahráváním, mám Vaše svolení tento rozhovor nahrávat a následně použít do diplomové práce. Respondent zůstane anonymní.

Výzkumník:

V jakých situacích se účastníte případových konferencí?

Respondentka:

Případové konference se zúčastňujeme na základě pozvání členů, většinou svolavatele, což je OSPOD u ohrožených rodin... víceméně ve většině případů je to, když s tou rodinou již spolupracujeme a klienti řeknou, že spolupracují s naší organizací. Ale pokud ne, tak jsme tam jako hosté a záleží potom na klientovi, jestli službu chce využít nebo ne. Ale to je mizivé procento.

Výzkumník:

A jaké pravidla případové konference znáte?

Respondentka:

Pravidla, které jsou oznámeny vždycky na začátku případové konference, kde nám oznámí, kdo je svolavatel, kdo je mediátor vlastně té schůzky a představí se zainteresované subjekty. A s tím, že jsou pravidla vysvětlené, že se neskáče do řeči, nechá se každý...vlastně vyjádřit apod.

Výzkumník:

A kdo by podle vás měl případovou konferenci svolávat?

Respondentka:

Případá mi logické, že asi ten OSPOD. Ale dokázala bych si představit, že by to byla třeba škola nebo jiný subjekt, kde ta problematika nejvíc převažuje.

Výzkumník:

A je podle vás důležitá role facilitátora?

Respondentka:

Myslím, že je klíčová toho facilitátora, protože pokud převládají emoce nad nějakým jednak..., nebo vrátím se, jednak svolání té případovky taky nějaké vedení je velmi náročné, nebylo by dobré a asi by to vedlo více lidí. Odpovědnost na jednoho. A další věc, když se vede ten případ, tak kolikrát je opravdu nutné to korigovat, protože jsou vyhrocené emoce a pak není to konstruktivní ta případovka.

Výzkumník:

A co si myslíte, že je důležité pro pozitivní průběh a úspěšnost případovky?

Respondentka:

No ta role toho facilitátora

Výzkumník:

A znáte a používáte nějakou odbornou literaturu nebo metodiku k případovkám?

Respondentka:

Ne, ne, neznám. Možná jsem se setkala při studiu, že jsme se zmiňovali, ale za tu dobu, co mám postoj, jsem to už zapomněla. Ale tak, že bychom na to měli vypracovanou metodiku nebo setkala bych se s nějakou metodiku to ne e.

Výzkumník:

Vzděláváte se v rámci případových konferencí?

Respondentka:

Ne.

Výzkumník:

Na žádném školení jste nebyli?

Respondentka:

Ne to vůbec. Když už máte většinou stáže a bezplatné vzdělávání a většinou na případové konference tyhle bezplatné akce nejsou.

Výzkumník:

A jakým způsobem vnímáte přípravu konferenci jako pomoc ohrožené rodině?

Respondentka:

Velmi málo. Myslím si, že pokud, že pokud ta rodina chce spolupracovat, tak asi ani není potřeba svolávat případovou konferenci a připadá mi, že vlastně je to pouze setkání. A stejně ta rodina si z toho většinou nic nevezme a žádné další výstupy z toho nejsou jako pozitivní.

Výzkumník:

Takže nějaký konkrétní přínos pro tu ohroženou rodinu?

Respondentka:

Jediné, co možná vidím jako přínos, že jsou ty věci nepříjemné třeba v té rodině řečeny nahlas a rodina si to nechce připustit a slyší to více lidí. Takže možná to, ale ne vždycky si s tím ten člověk, který je na té případovce, asi dokáže jako sebereflexi, že si z toho něco vezme. V některých případech z toho odchází úplně naprázdno.

Výzkumník:

No to je zase ta další otázka – Jaká je vaše osobní zkušenost s případovou konferencí v rámci ohrožené rodiny? Jako třeba jestli ta poslední příprava jim pomohla?

Respondentka:

Nemyslím si, že by tam byla nějaká pomoc. Spíš je to i takové trochu zastrašování, že oni ví, že to slyším ze školy. Pokud třeba dítě nebude chodit do školy, tak bude mít rodič odpovědnost trestní nebo tak, ale to se dá říct i v kanceláři, třeba na OSPODu. A nemusí se svolávat příprava, kde je zainteresováno tolik subjektů a ten klient tam i sám oproti deseti lidí, kteří ho vlastně konfrontují s tou realitou

Výzkumník:

Má tedy nějaké přednosti, pozitiva ta příprava?

Respondentka:

Nevidím v tom žádný pozitiva.

Výzkumník:

A rizika tam tedy jsou? V čem vlastně spatřujete ty rizika té případové konference?

Respondentka:

Já nevím, jestli to úplně jsou rizika, ale vidím právě to, že je to náročné na čas je to svolat tu případovka, abychom se všichni sešli, a neskutečné množství času, které třeba tři, čtyři hodiny. jenom samotná případovka. Kdyby se jednalo o zefektivnění té práce, myslím si, že by bylo třeba daleko lepší se sejít jenom OSPOD plus klient a udělat z toho šetření tak,

jak to je. Klasicky mít to v zápisu a plní to úplně stejnou funkci jako je případová konference.

Výzkumník:

A když pomínu jakoby to profesní hledisko, tak jaký je váš osobní postoj?

Respondentka:

Negativní? Negativní, protože si myslím, že je to velmi velká převaha subjektů vůči jednomu klientovi. Nemyslím si, že by to bylo ohleduplné vůči těm lidem, kteří sedí a jsou tam třeba jenom buď je tam samotná matka, nebo tam jsou oba dva rodiče a je tam třeba deset lidí, kteří... Je to převaha prostě těch odborníků...

Výzkumník:

No a na to navazuje ta další otázka. Setkala jste se s nějakými překážkami nebo nedostatky v terénu v rámci případové konference?

Respondentka:

Termínově sladit všechny subjekty tak, aby se byli schopni na ten den dostavit se, nemusí přijet ani klient. Takže všichni jsme se sešli úplně zbytečně. A možná ještě ty rizika... Teď jsem si vzpomněla třeba riziko, že se tam na něčem domluvíme a klient to bere... je to jen dohoda. Klient z toho vyjde tak, že jako zavře dveře a tím to skončilo. Vůbec žádným výstupem. Postihy z toho nejsou, úkolují se pouze ty subjekty a klient vlastně nemusí splnit vůbec nic.

Výzkumník:

A vím, že už jsme se bavili o tom čase...ale kolik času teda zabere ta příprava té případovky?

Respondentka:

Ze strany nás... dejme tomu – já počítám tak dvě tři hodinky. No jenom čistě se připravit na tu případovku, přečíst si třeba zpětně nějaké zápisy o vývoji a plus tři čtyři hodiny samotná případovka. A jde i o to, že my pracujeme v týmu a klíčový pracovník nemusí být přítomen, takže vlastně zase jen zkorigování, protože předání informací dalším pracovníkům, kteří můžou zastoupit. Příprava je fakt dost náročná.

Výzkumník:

A co je teda nejnáročnější?

Respondentka:

Nejnáročnější pro mě je samotná účast na té případovce

Výzkumník:

A jak vnímáte teda ten multidisciplinární tým na té případové konferenci?

Respondentka:

Nepovažuji za tým, považuju to za hosty proto, že nedochází ke spolupráci, mezi nimi. Tým považuju, když se jedná o spolupracující tým, ale tady to považuju pouze jenom, že jsme přizvaní jako hosté. Abysme se dozvěděli vlastně co který subjekt na toho klienta ví, ale tým spolupracuje i mimo případovou konferenci, což k tomu nedochází, protože pokud mi klient nedá souhlas s tím, že můžu komunikovat se školou nebo s doktorkou, tak já mám svázané ruce. Takže já si pouze na případovce vyposlechnu od těch ostatních a od nás pouze to, co můžu říct a tím to skončilo.

Výzkumník:

V čem spatřujete ty největší rezervy u těch jednotlivých aktérů té případové konference?

Respondentka:

No v té spolupráci – ta není.

Výzkumník:

Jak celkově hodnotíte tu multidisciplinární spolupráci tady?

Respondentka:

Nefunguje to tady

Výzkumník:

A jak vyhodnocuje úspěšnost případové konference?

Respondentka:

Úspěšnost je naprosto nízká, protože v rámci té spolupráce je to, jak jsem říkala, že je to spíše jen zastrašování. Takže tím pádem klient spolupracuje pouze na tom, když je v ohrožený v odebrání dítěte. Ale není to o úspěšnosti, je to o povinnosti spíše. Ale pokud tam nejsou žádné sankce, že by klient z toho měl nějak něco, nějaký postih nebo podobně, tak ten klient si vlastně víceméně z té.

Výzkumník:

Víte, jak dlouho je legislativně zakotveno pořádání případových konferencí?

Respondentka:

Přibližně 9... 10 let

Výzkumník:

A vy vnímáte nějakou změnu v případových konferencích od doby toho legislativního zakotvení?

Respondentka:

V tom, že na začátku, když se to zavádělo tak se v tom OSPOD a svolavatelé tak hledali, ale teď se mi zdá, že se z toho stala pouze rutina. Svoláme, sejdeme se, rozejdeme se, ale že už jako z toho není žádný pozitivní vliv na rodinu.

Výzkumník:

Je nějaký jiný nástroj, nebo jestli vůbec existuje nějaký nástroj na pomoc ohrožené rodině, který by byl třeba lepší než ta případová konference?

Respondentka:

Myslím si, že možná setkávání v nižším počtu – OSPOD a neziskovka a klient, nebo OSPOD a doktor a klient, prostě menší skupinky. Udělat to individuálně bez té převahy, myslím si, že by to bylo efektivnější.

3.2 Doslovný přepis č. 2

Výzkumník:

Tak v jakých situacích se účastníte případových konferencí?

Respondentka:

V jakých situacích se účastníme...tak při situaci, kdy rodina má nějakou krizi. Například krizi při nedostatečné výchově dětí. Krize, které často se tady vyskytují, je záškoláctví dětí, domácí násilí a situace, kdy ta rodina je celkově ohrožena – na vývoji.

Výzkumník:

A jaké pravidla případové konference znáte?

Respondentka:

Tak pravidla případové konference, ...takhle konkrétně to moc neznám, ale vím, že důležité je slušné chování mezi účastníky. Mlčenlivost o případu, nevyňášet informace. A důležité je znát případ klienta, případ té rodiny.

Výzkumník:

A kdo by podle vás měl případovou konferenci svolávat?

Respondentka:

Sociální pracovník, který pracuje přímo s tou rodinou?

Výzkumník:

A je podle vás role facilitátora důležitá? A jestli teda ano, tak proč?

Respondentka:

Samozřejmě důležitá je potřeba tu samotnou konferenci případovou organizovat, řídit, aby nedocházelo k nějakým nesrovnalostem, sporům mezi účastníky, aby bylo jasně dané, o který případ se jedná? Jak by se měli dohodnout – postupovat v řešení toho případu. No prostě je to je to člověk, který koordinuje celý průběh té případové konference.

Výzkumník:

A co si myslíte, že je důležité pro pozitivní průběh a ten a úspěšnost té případové konference?

Respondentka:

Samotné řízení, samotné řízení toho průběhu.

A to, jak už jsem řekla, znát dobře ten případ rodiny, toho klienta a okolnosti, které jsou v té situaci, to prostředí, kde se konference uskutečňuje. Aby byla navázána spolupráce s celou rodinou a aby ta rodina se cítila bezpečně a aby důvěřovala ostatním účastníkům.

Výzkumník:

Znáte a používáte nějakou odbornou literaturu nebo metodiku případových konferencím?

Respondentka:

Při svém studiu na Cyrilometodějské fakultě v oboru sociální práce jsem se nesečkala s žádnou literaturou, která by se konkrétně věnovala případové konferenci, takže dá se říci, že jsem ani žádnou literaturu u nás k tomuto tématu nedohledala.

Výzkumník:

Vzděláváte se v rámci teda té případové konference (v práci). Nebo myslíte si, že byste se měli vzdělávat?

Respondentka:

Vzdělávat by jsme se určitě měli, ale vzhledem k tomu, že nejsou ...nebo spíš není ta literatura nebo nějaké ty odborné metodiky, které by nám ukázaly, jak správně vést tyto případové konference, tak je těžká. Je problém v tom, že nemáme kde tyto informace získat. Že ani v tom studiu na té vysoké škole jsme neměli žádnou odbornou literaturu, podle které by se vzdělávat a studovat a zdokonalovat se v řízení případové konference.

Výzkumník:

A jak vnímáte případovou konferenci jako pomoc v té ohrožené rodině?

Respondentka:

Jako pomoc? Určitě pozitivně. A na jednu stranu si to rodina vlastně může uvědomit to, že má nějaký problém, že se o ní zajímají určitě organizace a instituce, že má možnost se kam obrátit, že vlastně může získat pomoc jak od toho OSPODu, tak například i už od školy, že tam může vzniknout nějaká dobrá spolupráce a té rodině to určitě tímto způsobem pomůže.

Výzkumník:

Jaká je vlastně vaše zkušenost s téma případovými konferencemi v rámci té ohrožené rodiny?

Respondentka:

Zkušenost moc velká není, protože ty případové konference se... nebo i jejich činnost není moc dlouhodobá.

Výzkumník:

A jaké přednosti má podle vás případová konference?

Respondentka:

Předností je, že se především sejdou všichni účastníci, kteří jsou zainteresovaní do toho případu a že mohou společně ten případ řešit.

Výzkumník:

V čem spatřujete tedy rizika případových konferencí?

Respondentka:

Rizika mohou nastat, pokud například rodina nebude spolupracovat a bude účastníkům nedůvěřovat. Prostě, že nebude spolupracovat ta rodina.

Výzkumník:

A jaký je váš osobní postoj k případovým konferencím?

Respondentka:

Já si myslím, že to případové konference je velmi přínosná pro ohroženou rodinu a ..už v tom, teda že vlastně se zaměří přímo na ten konkrétní případ. Když se to případová konference umí použít a znají se nebo jsou jasná pravidla, je to velmi dobrý nástroj pro řešení situací krizových.

Výzkumník:

Setkala jste se s nějakými překážkami nebo nedostatky v rámci případové konference?

Respondentka:

Samozřejmě je to. Je to časově náročné... zorganizovat tady tu konferenci?

Výzkumník:

No, to je další otázka. Kolik času vám zabere příprava případové konference?

Respondentka:

Dobrá příprava ...i měsíc, než se sladí...všichni.

Výzkumník:

A jak vnímáte ten multidisciplinární tým v případové konferenci?

Respondentka:

Ten vnímám dobře já, je to skvělý způsob komunikace navázat spolupráci – ale ostatní moc spolupracovat nechtějí.

Výzkumník:

A v čem spatřujete rezervy u jednotlivých aktérů případové konference?

Respondentka:

Rezervy samozřejmě v tom, že není dostatek času na to ...ani na spolupráci.

Výzkumník:

Jak hodnotíte tu multidisciplinární spolupráci na té případové konferenci?

Respondentka:

Hodnotíme pozitivně a dochází k předávání informací, ... když je čas.

Jsou subjekty, které, dokáží mezi sebou velmi dobře spolupracovat...Si ty vzájemné zajímavé informace předat.

Výzkumník:

A jak vyhodnocuje úspěšnost případové konference?

Respondentka:

Vyhodnocujeme tím, že se vlastně setkáme, no a znovu hodnotíme ten případ, tu jeho úspěšnost nebo úspěšnost. Je to v tom, že se, že se znovu potkáme a že znovu shrneme ten případ toho klienta, kam se posunul a tak dál.

Výzkumník:

A víte, jak dlouho je legislativně zakotveno pořádání případových konferencí?

Respondentka:

Kolem devíti let.

Výzkumník:

A vnímáte nějakou změnu v případových konferencích? Z toho legislativního zakotvení teda s odstupem těch devíti let?

Respondentka:

Samozřejmě společnost prochází různými změnami a mění se i její problémy těchto rodin, a to jak jejich vztahové problémy, tak i ekonomická situace rodin. V současné době je velmi krizová. Takže. Mění se to. Samozřejmě jsou jiné časy, jsou jiné problémy. Je to především tím, že ty případové konference nejsou dobře podchyceny metodikami a chybí zde ty metody tak, aby se to mohlo zkvalitnit.

3.3 Doslovný přepis č. 3

Výzkumník:

V jakých situacích se účastníte případových konferencí?

Respondentka:

No, účastníme se v případech, kdy je dítě ohrožené, že dítě je třeba v paragrafu šest, když se třeba rozhodne v tom, že dítě půjde do péče jiné osoby, do pěstounské péče, nebo když jde do ústavního zařízení.

Výzkumník:

A jaké pravidla případové konference znáte?

Respondentka:

Mlčenlivost, neskákat do řeči, vypnout telefony. No a víc nevím jaký

Výzkumník:

A kdo by podle vás měl případovou konferenci svolávat?

Respondentka:

Je to nástroj OSPODu, takže OSPOD.

Výzkumník:

A je podle vás důležitá role facilitátor? A proč?

Respondentka:

Je to důležitý, protože to celé řídí a koordinuje vlastně celé to setkání.

Výzkumník:

A co si myslíte, že je důležité pro pozitivní průběh a úspěšnost případové konference?

Respondentka:

Když se stanoví třeba cíl, když se všichni sejdou, je pozitivní už je, že všichni přijdou a že se nikdo nenasere, když to tak řeknu a když není nikdo hlučný a přijmou ty pravidla, nebo přijmout to, co se tam řeší.

Výzkumník:

A znáte a používáte nějakou odbornou literaturu nebo metodiku k případovým konferencím?

Respondentka:

My osobně ne. Asi se tím zabývá ten, kdo dělá toho facilitátora, a to je vedoucí a asi se vzdělává.

Výzkumník:

A vzděláváte se nějak v rámci případových konferencí?

Respondentka:

Ne, máme školení, ale v rámci případovek ne.

Výzkumník:

A myslíte si, že byste se měli vzdělávat v rámci těch případovek?

Respondentka:

Asi není. Pro nás to asi není úplně potřeba, když vlastně my to svoláváme a sepíšeme k tomu podklady a zařídí to tam vedoucí, nebo ten facilitátor.

Výzkumník:

A jakým způsobem vnímáte případovou konferenci jako pomoc ohrožené rodině?

Respondentka:

V jakých případech?

Výzkumník:

Jak to jako vnímáte, jestli to je pomoc? Není to pomoc?

Respondentka:

Jo – pomoc to je v tom, že se sejdou všichni. Jo. Prostě třeba se týká školy učitelé nebo lékaři. Jo, odborníci řeší, že se všichni sejdou naráz a nemusí to řešit jenom jeden. Tam se stanoví ty pravidla. No jo. Se zaměří na ten cíl.

Výzkumník:

Takže jaký konkrétní přínos má teda ta případovka pro ohroženou rodinu? Konkrétně nějaký. Třeba poslední případ. Jestli měla nějaký konkrétní přínos?

Respondentka:

Jo, to tam se rozhodovalo o tom, kdo u koho bude jako dítě zrovna čerstvě narozené matka feťačka a porodila ještě pod vlivem, ještě si šnupla a tam byl vlastně přínos, že se všichni shodli na tom, že prostě ona se půjde léčit a prcek bude k tetě.

Výzkumník:

Jaká je vaše zkušenost s případovkami v rámci ohrožené rodiny? Zkušenost jako dobrá? Špatná? Jestli se to dá tak jako v globále říct?

Respondentka:

Jako je to myslím si, že dobrý jako nástroj, protože pak fakt člověk musí obvolávat jako kohokoliv jako doktory a takový ...a stanoví se tam prostě pro tu rodinu ten postup nebo co mají dělat a zaměří se na nějaký konkrétní cíl a prostě zrovna blbě v té rodině

Výzkumník:

To je vlastně další otázka. Jaké přednosti nebo pozitiva má podle vás případová konference?

Respondentka:

No pozitivní je, že je to to, že ve spise je ten úkon...že jsme využili ten náš dalo by se říct nástroj, v těch konkrétních případech, co je v zákoně... a prostě nemůže kontrola nic vytknout ...a je spis v pohodě...prostě jak se říká...papír snese všechno.

Výzkumník:

A v čem spatřujete ty rizika případových konferencí?

Respondentka:

Riziko? No že to ta rodina nebude plnit. Jo, že se tam nic nezmění, že to je vlastně jenom úkon, že my jsme chráněni jako ospoďáci a že jsme pro to udělali to, co jsme museli. Ale oni se stejně se na to vyprdnou.

Výzkumník:

A když pominu profesní rovinu, tak jaký je osobní postoj k případovkám? Váš osobní postoj, když opravdu vynecháme tu profesionální rovinu...?

Respondentka:

Dobry je to v tom, ze se vsichni sejdeme ten multidisciplinarni tym a jo, tady v tomhle smeru. Ale kolikrat je to prostě jako ukon k nicemu, protoze se stane, ze vsichni se musí pozvat, plno lidi, někdy jsou třeba čtyři, někdy je jich deset a že pozvat je, domluvit termín, domluvit čas, pozvánky jim rozeslat. Jo, zajistit si místnost a pak vám třeba lidi napíšu, že nepřijdu, že nemůžu, jo, že ten termín se jim nehodí. Takže děláte všechno znovu... No jo, znovu pozvánku, teď obvolávat ty všechny, aby se to hodilo. Takže v tomhle si myslím, že to je šílený a asi složitý.

Výzkumník:

A to je právě ta další otázka, jestli jste se setkala s nějakými překážkami nebo nedostatky v rámci té případové konference?

Respondentka:

No tak teď jsem to tak nějak a shrnula. Nebo třeba minule jsme to dělali online, že lidi jsou z jinama ...tak jsme nemohli jet tam ...takže časově je to úplně mimo...

Výzkumník:

Na to je další otázka, kolik času vám zabere příprava nebo pořádání té případové konference?

Respondentka:

Ono to nejde říct na čas...ono to jako hodně zabere, ale někdy to říct na čas, protože když si to naplánujete, že si napíšete, podklad na tu případovou konferenci. Jo, my máme formulář, ten musí schválit ještě vedoucí a ...takže vy si třeba naplánujete, že si to nachystáte všechny ty papíry nehledě na to, že musíte mít všechny ty úkony zapsané, komu jste volal, nevolal, v kolik, kdy jak...jako že to všechno musí být v tom spisu...

No, jak jsem říkala, času hodně, ale třeba člověk si řekne, že si to nachystá, připraví si papíry, všechno a co k tomu je potřeba všechno obvolat, ale do toho třeba přijde nějaký náhlý případ, takže to musí jít bokem. A kolikrát se stane, že ty podklady třeba na tu případovku člověk píše i v ten den, kdy ta případovka je.

Výzkumník:

No a co je nejnáročnější v tom pořádání nebo v té přípravě v té případové konferenci?

Respondentka:

Asi... no spíš, aby všem vycházely ty časy. Jo, aby se to trefilo všem, protože pak jako když je více těch lidí, tak jako trefit se do času deseti lidem... je prostě jako docela akcička ještě dopoledne, odpoledne ty rodiny mají děti a někdy je tady máme i s dětma. A to taky není úplně dobrý, že? Takže spíš asi ten čas tady kolem toho papírování...

Výzkumník:

A jak vnímáte multidisciplinární tým v případových konferencích?

Respondentka:

No někdy se třeba jako ze školy účastní, někdy třeba pošlou omluvu nebo vyjádření, že taky kolikrát nemají čas se účastnit. Jo, to je někdy nemají ani třeba doktoři nemají ten čas, to je potom třeba úplně zbytečná případovka.

Výzkumník:

Jo, to je i další otázka. Jak hodnotíte ten multidisciplinární tým, tu multidisciplinární spolupráci?

Respondentka:

Když se sejdou všichni, tak je to tedy bezva. Jo, protože každej něco řekne, vyjádří se a zapisuje se to tam. Je z toho dokument, zápis případové konference. Když se sejdou všichni, je to fajn, ale když se nesejde, anebo když nepřijdou ani rodiče, tak je to na prd.

Výzkumník:

A jak vyhodnocuje úspěšnost případové konference?

Respondentka:

No myslím si, že ty cíle, co jsou v té případovce by měly být v individuálním plánu. No takže alespoň by se to mělo prolínat s tím individuálním plánem a pak se to tam může hodnotit.

Výzkumník:

A víte, jak dlouho je legislativně zakotveno pořádání případových konferencí?

Respondentka:

Kolik?

Výzkumník:

No třeba kolik let. Je to asi tak zhruba.

Respondentka:

Asi deset, že?

Výzkumník:

A vnímáte nějakou změnu v případových konferencích třeba od doby, kdy tady pracujete?

Respondentka:

Mě připadají stejné, že se nějak nezměnily...neuvědomuji si to?

Výzkumník:

A ještě taková jenom otázka navíc...je to dobrý nástroj ta případovka? Nebo byste volila něco jiného?

Respondentka:

No spíš bych asi volila, kdyby to byl náš nástroj bez toho, aby to bylo jako že to musí být použito, protože to je v zákonu... Je to před přemíst'ováním dětí. Prostě skoro před každou nějakou věcí, která už je pro nás jasná, tak mi to připadá zbytečné.

3.4 Doslovný přepis č. 4

Výzkumník:

V jakých situacích se účastníte případových konferencí?

Respondentka:

No, já je svolávám. Vždy svolávám většinou v případech, kdy je potřeba, aby se nějaká širší okruh, ale většinou spíš jen rodinej, než někdy i odborněj domluvilo nebo našlo řešení toho případu optimálně.

Výzkumník:

A jaké pravidla případové konference znáte?

Respondentka:

Pravidla?

Výzkumník:

Pravidla.

Respondentka:

Mlčenlivost. Doba, která by neměla přesáhnout, nezaujatost facilitátora... Co tam ještě může být? Už mě asi nic nenapadá víc...za pět minut mi to možná dojde...

Výzkumník:

A kdo by podle vás měl případovou konferenci svolávat?

Respondentka:

Tak svolavatel je většinou ten, kdo vede případ, kdo má na starosti to dítě, které potřebuje nějakým způsobem pomoc, takže ten o tom ví nejmíc, takže by to měl svolávat.

Výzkumník:

A je podle Vás důležitá role facilitátora?

Respondentka:

Hodně. Hodně. Já dokonce přemýšlím o tom, jestli je úplně vhodné to, že o tom případě vůbec nic neví, protože se nám pak stále se tak motá v kruzích, ve věcech, které my už dávno máme pořešené a nedostaneme se k tomu jádru, kde je potřebujeme rychle nás přeskočit, protože je to třeba pětiletý případ a facilitátor o tom nic neví a teď se doptává na začátku se nedostane vůbec k řešení případu, takže joo, takže asi tak – musí mu to pálit a je dobré, když ví, co chceme vyřešit alespoň v tak v tom cíli, když se připravíte....

Výzkumník:

A co si myslíte, že je důležité pro pozitivní průběh a úspěšnost té případové konference?

Respondentka:

Ujistit ty zúčastněné osoby, že se nejedná o žádný výchovný pohovor nebo o nějaké káravé a nesmyslné? Jo, že ani takový úkon, kdy oni dostávají, dostávají za něco vynadáno, ale aby získali pocit, že opravdu teďka potřebujeme vyřešit teďka tohle a tohle a každý k tomu má co říct.

Výzkumník:

No a znáte a používáte nějakou odbornou literaturu nebo metodiku?

Respondentka:

Ne

Výzkumník:

Nemáte nic takového?

Respondentka:

Máme, ale je to z kdysi.... Já nevím, před deseti lety.... Ale já nebudu koukat do takových ptákovin...

Výzkumník:

A vzděláváte se v rámci případových konferencí, nějak – nějaká jako školení?

Respondentka:

My se vzdělávat jako můžeme, máme možnost, my si vybíráme školení já si vybírám školení, které se týkají více mého oboru...

Výzkumník:

A jakým způsobem vnímáte případovou konferenci jako pomoc ohrožené rodině?

Respondentka:

No jako někdy je to ideální řešení Jo, někdy... Prostě pokud tam fungují lidi, kteří mohou na konferenci přijít, pak to má velký význam. Ovšem pokud je dělaná z titulu povinnosti, ze zákona je to o ničem. Buď se udělá, buď se udělá a nikdo nepřijde, anebo prostě stejně ti lidé dneska řeknou něco a neudělají nic, což je nám jasné, protože jsou bez kompetencí, alkoholičci, feťáci, a navíc mi nepracuje jenom s normálními lidmi.

Výzkumník:

A je nějaký konkrétní přínos pro ohroženou rodinu?

Respondentka:

Jo, určitě ...taky určitě. Tak jako za prvé, někdy se stane, že tam přijdou zneprátené jakoby strany té rodiny, rodina matky, rodina otce, a i když tam panuje nějaké takové ovzduší, tak v závěru lze potom třeba i zkonstatovat, že obě strany mají zájem na tom... Jo, ujistí se, jak ta mamka a tatka žijí a že babička z té strany chce pomoci nebo ráda by... jo se mohou i trošičku ty vztahy jaksi upravit.

Výzkumník:

No tak to je i ta další otázka ...Jako jaká je vaše zkušenost s případovkami...to už přeskochím...

A jaké teda přednosti – pozitiva má podle vás případové konference?

Respondentka:

Tak to už jsem pořád říkala, že se může nebo otevře se problém, který dítě má a může se tam najít řešení, které by i bylo proveditelné. Anebo prostě i třeba ta ochota. Najde se tam vlastní třeba osoba, která je ochotna ne třeba přímo převzít nebo ale nějakou zodpovědnost za nějaký úkon.

Výzkumník:

Zase z druhé strany. V čem spatřujete rizika případové konference?

Respondentka:

Jako rizika. Rizika – nevím. Samozřejmě se ti lidi můžou rozhádat, můžou se prostě. Může vzniknout i averze vůči tomu úřadu, že ten úřad je nějakým způsobem moc dominantní a tlačí je do něčeho, co nechcú. Tak spíš jako ještě k tomu rizika.... Jak sám

asi doporučuje zákon jako odborníky, tak bych chtěla vidět, kde a který úřad V této době sežene nějaké odborníky kromě zástupců škol a neziskovek

Výzkumník:

...Je tam teda další otázka ... Setkala jste se s nějakými překážkami nebo nedostatky v rámci případové konference?

Respondentka:

No tak jasně – tam je...už to ani nedělám... Oslovovala jsem lékaře a oslovovala jsem psychology, oslovovala jsem psychiatricku, oslovovala jsem tyhle ty lidi, kteří by do toho jako mohli vnést nějaké odborné světlo...ale ti lidi nemají čas...panebože...je to neplacené ve svém volném čase půjdou někde...řešit případ? ...Nehledě na to, že lékaři mívají problém s tím lékařským tajemstvím, otvíráním těchto věcí. Takže i když tam je ta mlčenlivost, tak stejně se tam mluví o intimních věcech a ti lékaři to mají jinak.

Výzkumník:

A když pominu jakoby tu profesní stránku, tak jaký je váš osobní postoj k případovkám? Osobní názor?

Respondentka:

Já nevím, já si myslím, že normální zaměstnanec, ten, který vede ten spis, zná to dítě a tu rodinu, stejně vstupuje do toho prostředí, kde si zmapuje, co a jak tam je. A pokud je třeba nějakým způsobem zapojit i jiné, tak si je můžete pozvat sem k jednání tady.... Nemusí k tomu mít facilitátor někoho, kdo hlídá, jako jsme tady vysokoškolsky vzdělaní lidé.

A abych měla všechno nalinkované podle nějaké metodiky, tak se domnívám, že bych pak nesměla kromě uvítací řeči pomalu říct nic a do toho problému radši ani nešťournout. Vždycky se může týkat nějakého ošemetného tématu, ale já si myslím, že je to vždy na osobnosti člověka a pokud ten člověk něco potřebuje zajistit, změnit, upravit v té rodině, v té výchově, tak se to dá i bez honosného názvu případová, nebo rodinná konference...

Výzkumník:

A kolik času zabere vůbec jako příprava a pořádání té případové konference?

Respondentka:

A ...někdy opravdu mám potřebu, že bych potřebovala, aby to bylo teď, nejlépe pozítří. V tomto týdnu to ovšem nejde. Za prvé, pokud je telefonicky neseženu...pak doporučeným dopisem, musím čekat deset dní, než to převezmou. To máme první ...jako kolik já strávím času... Tak tak rozešlu ty pozvánky obtelefonuju to. Nejdříve se zeptám, jestli by byli ochotní přijít. Srovnám s nima přibližně s nějakýma, co mají problémy třeba pracovní a takové vytíženosti ten termín. Já pak napíšu návrh na případovou konferenci, ten dám schválit. I potom se domlouváme s těma termínama a sladíme to s facilitátorem

a se zapisovatelkou a pak je to konání té případové konference a je velmi pěkné, když tam přijde alespoň dvě třetiny osob.

Výzkumník:

A co je úplně nejnáročnější v rámci toho nebo pořádání ...?

Respondentka:

Administrativa je zbytečná, prostě kolem toho... Jako šikovná kolegyně, která bude zapisovat, aniž bych já musela přerušovat jednání s lidmi a mohly tam i přímé postřehy, tak přímé věty, to, co třeba oni sami navrhují, aby se tam nebral význam ... udělá totéž.

Výzkumník:

A jak vnímáte multidisciplinární tým v případové konferenci? Je to k něčemu nebo?

Respondentka:

No jako asi by to bylo k něčemu, ale já nemám ...nemohu si vzpomenout, kdy teda se dalo hovořit o multidisciplinárním týmu... maminka, babička, tatínek, dítě. Jedna ospodka, druhá jako facilitátor, třetí jako zapisovatelka. A někdy tam přijde paní učitelka. Takže kolik toho multidisciplinárního zastoupení se nám podaří sehnat?

A pokud se nám podaří, tak je to někdy i kontraproduktivní a je tam moc lidí a všichni by chtěli mluvit a pak je to na tři hodiny.

Výzkumník:

A ta spolupráce toho multidisciplinárního týmu, nebo tady toho týmu vašeho to předávání těch informací funguje to nějak?

Respondentka:

Já vůbec nevím...pokud je zastoupený, tak to má význam v tom, že alespoň ta spolupráce je i pak lepší – je tam ten osobní kontakt...

Výzkumník:

A jak vyhodnocuje tu úspěšnost těch případových konferencí?

Respondentka:

Závěrem případové konference si vždycky řekneme nějaké výsledky, napíšeme si úkoly a působí to velmi optimisticky. Pomoc v praxi, to pak většinou ty rodiče stejně nedokáží dodržet a směřujete to potom úplně jiným směrem. A pak třeba i to dítě stejně musí do ústavu. Takže. Jako závěrem...je to úspěšné, optimistické, pozitivní. Úkoly většinou jsou, ale nejsou z toho plněny – nebo jenom ty první.

Výzkumník:

A víte, jak dlouho je to legislativně zakotveno? Pořádání případových.

Respondentka:

Konferencí? Já myslím, že už asi dvanáct let – čtrnáct? Nevím...

Výzkumník:

Dobře, tak je to už nějakou delší dobu a vnímáte nějakou změnu v těch případových konferencích od legislativního zakotvení? Změnilo se to nějak ...třeba za těch deset roků?

Respondentka:

Asi jo asi... Je budován jako systém. Podle kterého se jede, nemá z toho člověk už takový obavy. Má nějaký mustr.

3.5 Doslovný přepis č. 5

Výzkumník:

Takže v jakých situacích se účastníte případových konferencí?

Respondentka:

Hlavně většinou pokud nějaká z rodin, se kterými spolupracujeme, má nějaký problém a je tam potřeba tu případovku nějakým způsobem svolat. A ten problém je už tak rozsáhlý, že se to nedá vyřešit jinak.

Výzkumník:

A jaké pravidla případové konference znáte?

Respondentka:

Tak většinou, že se navzájem jednotliví aktéři respektují, neskáčou si do řeči, nepoužívají se vulgarity, nechá se domluvit ten, kdo mluví. V podstatě to, co funguje i při supervizi a při tady těch věcech, tak se používá i při případovkách... základy slušného chování...no, aby nedocházelo zbytečně ke konfliktům a vyhroceným situacím.

Výzkumník:

A kdo by podle vás měl případovou konferenci svolávat?

Respondentka:

No většinou jí svolává OSPOD...

Výzkumník:

A je to tak?

Jo, je to tak...z mojí zkušenosti ano. Jako já jsem byla na všech, který byly svolávány OSPODem.

Výzkumník:

No a je podle vás role facilitátor důležitá? A proč?

Respondentka:

Tak vždycky by měl být asi někdo, kdo to povede nějakým způsobem ten rozhovor, aby to potom nebylo takové jakoby neucelené a nehodilo se od jednoho k druhému. Takže si myslím, že je důležitý, aby to někdo vedl a určitým způsobem směřoval tam, kam je potřeba.

Výzkumník:

No a co si myslíte, že je důležité pro pozitivní průběh a úspěšnost té případové konference?

Respondentka:

Tam je to často o emocích, protože ti lidi i ta rodina je v nějakým stresu, takže tam je potřeba. A potom je to hodně o tom, jakým stylem se podávají ty informace, které jsou tam řečené, protože většinou nejsou zrovna příjemné těm daným aktérům anebo hodně často se tam i setkáváme s nějakýma rodinejma vztahama a který nejsou úplně v pohodě, takže oni si tam potom i často se snaží mezi sebou vyřikávat některý věci, který tam zrovna nepatří...

Třeba nepatří úplně, jo. Takže spíš asi ten způsob, jak to vést. To si myslím, že je důležitý vést to tak, aby se to nějakým způsobem ne zvrhlo v nějakou hádku prostě akorát o tom, kdo co řekl, jak řekl, kdy řekl

Výzkumník:

Znáte a používáte nějakou odbornou literaturu nebo metodiku případových konferencí?

Respondentka:

Ne.

Výzkumník:

Dobře a vzděláváte se v rámci případových konferencí?

Respondentka:

Úplně ne.

Výzkumník:

Takže neznáte ani žádnou literaturu k případovkám?

Respondentka:

Ne – nečetla jsem k případovkám žádnou literaturu.

Výzkumník:

Takže další otázka... Jakým způsobem vnímáte případovou konferenci jako pomoc ohrožené rodině?

Respondentka:

No to je hodně jako na té rodině. Prostě ono to může hodně pomoci, pokud ta rodina opravdu chce a vnímá to jako že je to potřeba něco z toho situací udělat, ale taky to může být úplně k ničemu a úplná ztráta času pro všechny aktéry. To prostě záleží opravdu na tom konkrétním člověku, co si z toho vezme a jak to bude vnímat. Jestli to bude vnímat jenom jako nějakou s prominutím tady buzeraci od někoho, nebo jestli to nebude brát prostě jako něco, co je snaha vlastně té rodině pomoci v rámci víc lidí, kteří s rodinou spolupracují.

Výzkumník:

Jaký přínos podle vás mají případové konference pro ohroženou rodinu? Někjaký konkrétní přínos?

Respondentka:

Hlavní je třeba propojení a předání informací mezi jednotlivými lidmi, kteří s tou rodinou pracují. Jo, že s doktorem si tam můžeme říct informace v rámci nějaké mlčenlivosti. Teda mimochodem ještě mezi tím to je to pravidlo na to jsem zapoměla. Anebo třeba se školou, jo, že to jsou informace, ke kterým já se nemusím dostat, protože mi je klient nemusí sdělit a potom se to můžu zpětně dozvídat všelijak. A takhle si to můžeme říct na jednom místě všichni a naplánovat nejlepší postup k tomu, aby se to nezhoršovalo, nebo ta situace nebo aby se vyřešila.

Výzkumník:

Takže je jako vaše zkušenost s případovými konferencemi v rámci ohrožené rodiny. Nebo jaká je vaše zkušenost s těma případovkama a v rámci té ohrožené rodiny? Jestli to je jako pozitivní, negativní nebo nedá se to určit, nebo...?

Respondentka:

Jako je to náročný tam být, myslím si je pro všechny zúčastněný, protože opravdu jak říkám, tam emoce lítají na každou stranu. Ale myslím si, že jako určitej význam to má, že

přece jenom je to takový poslední jakoby bububu na tu rodinu, než dojde k něčemu, co prostě nikdo z nás nechce, aby ty děti byly odebraný nebo aby prostě ta rodina se rozpadla nějakým způsobem. Takže si myslím, že jako určitě to k něčemu je.

Výzkumník:

Protože já se dostávám k další otázce. Jaké přednosti neboli pozitiva má podle vás případová konference?

Respondentka:

A tam je to jednoznačně to předávání těch informací. Potom vlastně i nějaká výroba společného plánu mezi všema těma aktérama, což se běžně taky jako nepoštěstí, žejo. Takže tam můžeme naplánovat, že já udělám toto, lékař si vezme na starosti toto a můžeme navázat tu spolupráci tak, aby to bylo nejlepší. No a potom i trochu... možná jako by na tu rodinu ten tlak, že je to donutí už se zamyslet, že se něco asi děje, když už musí takhle chodit po úřadech a prostě někde poslouchat, co všechno nezvládají, tak možná na někoho může působit i ten tlak trochu jakoby, že už je to jakoby vážná situace, že to není něco prostě co je nepodstatný.

Výzkumník:

Dobře a teď úplně otočím. V čem spatřujete rizika případových konferencí?

Respondentka:

No já tam vidím riziko třeba v tom, že v té rodině si myslím, že navždycky se třeba ta mlčenlivost úplně dodržuje a v rámci té rodiny potom může dojít k tomu, že ty informace jdou prostě ven. Takže nemyslím si, že by to šlo třeba potom od těch profesionálů, kteří tam jsou jako lékař, škola, a to ale myslím si, že v rámci té rodiny potom, pokud tam zazní některý, třeba i jakoby citlivý informace, tak si myslím, že může dojít k tomu, že když chce tam ta jedna strana té druhé ublížit, tak je schopná to potom použít.

Ačkoliv vlastně se řeklo, že budeme držet mlčenlivost, tam si myslím, že by k tomu dojít mohlo. No, protože to může být znesvářené rodina a můžou si chtít navzájem ubližovat a v ten moment prostě oni ty informace někde použijou, že jo. Ať už aby udělali tomu druhému ostudu, nebo aby prostě ho nějakým způsobem zdiskreditovali tak, jak se jim to bude hodit, že...

Výzkumník:

Já tady mám další otázku... Jaké negativní faktory má podle vás případová konference v rámci pomoci ohrožené rodině?

Vy už jste mi to tak trochu asi řekla teďkom nebo zkusíte ještě zapřemýšlet. Jaké negativní faktory má ta případovka v rámci pomoci vyložené té pomoci té ohrožené rodině? Když to vezmu jakoby z té strany, té ohrožené rodiny.

Respondentka:

No tak naopak ji to může uškodit, protože se můžou dostat ven informace, který by se dostat ven úplně neměli třeba že jo... a který prostě patří té rodině a nikdo další by je vědět nemusel. Ale pokud tam bude přizvána nějaká babička nebo prostě někdo, kdo na tom bude mít další svůj zájem, ... osobní třeba získat to dítě do pěstounské péče, aby měla peníze. No tak potom jakoby že jo, ona ty informace i který se dozvěděla tam a neměla by je třeba úplně vědět tak je použije, že jo...

Výzkumník:

A jaký máte osobní postoj k případovým konferencím... ne ten profi, ale ten osobní?

Respondentka:

Osobně. Asi tak, jak jsem to řekla. Takový jakoby ambivalentní. Prostě na jednu stranu ano, ono to může pomoci, ale ještě to neznamena, že to pomoci musí a že to jako záleží pak na tom, kdo to vede, jakým způsobem je to pojmutý ta konference a kdo se tam do toho... A možná potom znova... taky to bere dost času. No jako celkově to naplánovat a strávit nad tím dvě hodiny... nad jednou rodinou...

Výzkumník:

Tak já přejdu teda k další otázce. Setkala jste se s nějakými překážkami nebo nedostatky v rámci případové konference?

Respondentka:

Maximálně s tím, že se tam někdo nedostavil. To se jako stalo... Někdo z těch důležitých aktérů. Ne třeba vyloženě rodiče, ale třeba lékař nemohl, nebo někdo z těch důležitých. To potom jako dost narušilo. A fakt, že ten čas vlastně taky potom vlastně je. To to může být k ničemu, že tím akorát strávíme čas a nedovíme se nic z toho.

Výzkumník:

Takže to je přesně ta další otázka kolik času vám zabere pořádání té případové konference?

Respondentka:

No já je nepořádám, ale jako jakoby ta účast mi zabere ... No tak vzhledem k tomu, že ještě dojíždím všelijak autobusama, takže mi to může zabrat jako v podstatě dvě třetiny pracovní doby úplně v klidu, takovej jenom doprovod na případovku toho klienta

Výzkumník:

A co je pro vás nejnáročnější v rámci té případové konference?

Respondentka:

Nevím, asi opravdu takový takový to, že člověk neví, jestli se to tam někde nezvrhne a nedojde tam nějakým prostě hádkám a urážkám. A aby z toho prostě nebylo takový jenom panoptikum. Prostě když si tam budou nadávat jeden na druhého a k ničemu kloudnému se nedojde. No to je vždycky taková moje obava, jako jak to rozdýchat jednotliví zainteresovaní.

Výzkumník:

A jak vnímáte teda ten multidisciplinární tým v té případové konferenci?

Respondentka:

Tak on je pokaždé trošku jinej, že? To záleží, kdo přesně konkrétně s tou rodinou spolupracuje. Samozřejmě pokud paní učitelka není úplně extra třída, tak je to pak taky třeba horší s ní spolupráce, že? Kor s takovýma těma staršíma paní učitelkama, který mají prostě ty svoje zaběhlý metody a ono jo.

Výzkumník:

A jak vyhodnocuje...jestli teda vyhodnocuje úspěšnost konference?

Respondentka:

Tak většinou bývají potom návazné ty případové konference. Nebo alespoň často jsem se zúčastnila, že třeba za dva měsíce se sejdeme ti aktéři a hodnotíme vlastně, jestli třeba ty úkoly, který byly za zadaný, se splnili ze všech stran a kam se vlastně ta rodina posunula nebo neposunula, že jo?

Výzkumník:

A jsou tam nějaké rezervy u těch jednotlivých aktérů případové konference, třeba u té poslední, jestli tam byly nějaké... nechci říct vyloženě chyby, ale fakt jako rezervy?

Respondentka:

Tam jsem třeba vnímala zamlčování informací ze strany klientky taky že jo, že prostě některé informace tam jako by nepodala. Mě nepříslušelo je podat, protože se jednalo vlastně o matku toho dítěte, ne o pěstounku, která je naše klientka. Ale myslím si, že ta informace tam zaznít měla a ona tam nezazněla, z úst té klientky. Takže si myslím, že občas jakoby i taková ta...lhaní ...prostě si myslím, že tam dost často figuruje. Jako by, že ty rady, že to, aby se nějakým způsobem z té situace dostali ti klienti, tak prostě zalžou a samozřejmě naslibují hory doly, ale pak k tomu nemusí vůbec dojít, protože v konečném důsledku ta rodina na to vůbec nemusí mít. Nějakým způsobem jo, nemusí na to třeba ta matka, to jo, tu péči nemusí zvládat prostě sama, protože ji nezvládá, ne protože naslibuje hory doly, že ona může naslibovat co chce, ale pokud prostě nemá na to nějakým

způsobem třeba psychicky, aby ty děti zvládla, tak prostě tam s tím stejně nenadělá nic ani patnáct případovek, že jo?

Výzkumník:

A víte, jak dlouho je legislativně zakotveno pořádání případových konferencí?

Respondentka:

Asi úplně ne, ale tak tipuji někdy, když se měnil zákon o OSPODu. Ale rok si teď fakt nevzpomenu. Ale jakoby myslím si, že od poslední nějaké větší novely zákona o OSPODu.

Výzkumník:

Když se podíváte na případové konference jakoby dejme tomu před těmi osmi lety a teď.

Respondentka:

Já jsem před osmi lety jako jistě z takových konferencí na zúčastňovala vůbec...

3.6 Doslovný přepis č. 6

Výzkumník:

Takže v jakých situacích se účastníte případových konferencí?

Respondentka:

Tak především v situaci, kdy je potřeba psychologa. Protože jako psycholog jsem do těchto případových konferencí zvána, tak většinou je to v případě dětí, které jsou, kteří jsou buď žáky školy, ve které působím, na částečný úvazek, nebo v případě klientů speciálně pedagogického centra, kde pracuji a většinou se jedná o děti, kde hrozí ohrožení výchovy nebo zanedbání péče a podobné případy.

Výzkumník:

A jaké pravidla případové konference znáte?

Respondentka:

Takže bavíme se o pravidlech v průběhu případové konference, kde především v rámci té konference by měla a jednak by se mělo vytvořit bezpečné prostředí tak, aby všichni zúčastnění, především neodborníci čili dítě a jeho rodina, aby se cítili bezpečně. Proto je

důležitá

i rovnocennost, aby to nevyznělo v neprospěch rodiny a dítěte, že tam většinová část konference jakoby je proti nim.

Takže musí tam být bezpečnost, rovnocennost, otevřenost v tom jednání, jo. Protože často se jedná o sociálně znevýhodněné rodiny, tak musíme k tomu přizpůsobit i způsob jednání s rodinou i způsob komunikace, která musí být naprosto pro...především pro rodinu, dítě, ale potažmo pro všechny zúčastněné srozumitelná. Jo a musí být ty jasné i v té komunikaci, i v celém tom jednání o co nám jde, na co se zaměřujeme, jak, k čemu se chceme dopátrat. Takže asi tak jo.

Výzkumník:

A je podle vás důležitá role facilitátor? A jestli ano, tak proč?

Respondentka:

Určitě ...budu stručná. Je to člověk, který v podstatě moderuje, řídí, určuje pravidla a je garantem těch pravidel. Tečka.

Výzkumník:

Co si myslíte, že je důležité pro pozitivní průběh a úspěšnost případové konference?

Respondentka:

Ono to souvisí i s těmi pravidly. To je důležitá. Důležitý je celý průběh a struktura toho jednání. Důležité je, aby to jednání nebylo zbytečně rozvleklé. Abyste věděli, k čemu se chceme jakoby dopátrat, dobrat a podle toho se tomu podřizoval celý ten způsob toho jednání.

Výzkumník:

Znáte a používáte nějakou odbornou literaturu nebo metodiku k případovým konferencím?

Respondentka:

Jenom vím, že je to, že mají to legislativní zakotvení z roku 2011, ale já nemám, nepoužívám ho – myslím, že ani není...

Výzkumník:

A nějak jste se vzdělávala v rámci případových konferencích?

Respondentka:

Ne jenom tak, že jsem si načetla legislativu. Oni nejsou jakoby primárně mojí náplní práce. Jo, tam já se účastním víceméně jako host a sporadicky, takže nepovažovala jsem za důležité se dál nějak vzdělávat.

Výzkumník:

Jakým způsobem vnímáte případovou konferenci jako pomoc ohrožené rodině?

Respondentka:

Stručně...zmapuje se problém rodiny. Zjistíme, co je potřeba udělat, nebo zjistí se, co je potřeba udělat a vytvoří se určitá jakoby sociální mapa a podpůrný systém pro tu rodinu. Důležité je i motivovat samozřejmě rodinu ke spolupráci. Jo a stanoví se určitý cíl. A tím to nekončí. Pak se samozřejmě kontroluje, jak dál. Nebo kontroluje...spíš mapuje, jak dál se situace vyvíjí.

A jde hlavně o to, aby rodina věděla nebo to ohrožené dítě, aby vědělo, že má nějakou podporu, že je tady někdo, kdo chce, kdo stojí za ním.

Výzkumník:

Jaký konkrétní přínos, která podle vás mají ty případové konference pro tu ohroženou rodinu?

Respondentka:

No já myslím, že už to asi zaznělo. Jednak jde o to, aby ta rodina věděla, že není na to sama, že je tady někdo, kdo jí pomůže, ať už psychickou podporou nebo i fyzicky, materiálně, jakkoliv. No nebo jí pomůže zlepšit svoji situaci.

Výzkumník:

A jaká je vlastně ta vaše zkušenost? Třeba ta poslední případová konference v rámci ohrožené rodiny. Jestli jako pomohla? Nepomohla...?

Respondentka:

Tam ano. Byla to ale hodně složitá situace, protože tam se jednalo o odebrání dětí v rodině z důvodu sexuálního zneužívání. A k tomu došlo nakonec tak, že děti se zachránily. Dětem se pomohlo...to je to podstatný a důležitý.

Výzkumník:

No a teď trochu z jiné stránky. Jaké přednosti nebo pozitiva má podle vás případová konference?

Respondentka:

Teď úplně nevím, jak bych to pojmenovala.

Výzkumník:

No, jestli teda má nějaké pozitiva podle vás?

Respondentka:

Je to způsob práce. A asi ze svých zkušeností, i když nejsou tak velký nebo tak, je tam prostě ta pomoc ohroženému dítěti i rodině. Takže smysl určitě nějaký má.

Výzkumník:

No a jsou tam nějaké rizika?

Respondentka:

Tak určitě tam jsou rizika, protože tam je hrozně důležitý, jak a kým je vedena ta konference

a jak ten člověk je v té dané problematice v uvozovkách kovaný, že? Takže pokud tam není dobrý vedení, selže facilitátor nebo cokoliv z organizace, tak samozřejmě tam jde hlavně o to, aby ti, kdo svolávají konference, věděli, o co jde a aby oni věděli, měli nastudováno, znali legislativu, věděli, jak má probíhat konference, kdo má jakou roli.

Jo, takhle to všechno je důležitý. A samozřejmě, setkal jsem se s různými průběhy konferencí. Některý byly zdařilejší, některý už méně.

Výzkumník:

A když pomínu profesní hledisko, tak jaký je váš osobní postoj k těm případovým konferencím?

Respondentka:

Já si myslím, že je to...je to taková záchranná síť a způsob, kde opravdu ta rodina může najít pomoc a podporu. Ale musí to být právě vedeno v souladu se všemi těmi pravidly. Hlavně tam je důležitá ten pocit toho bezpečí, ta otevřenost a ten pocit té rovnocennosti. Aby se, aby rodina nevnímala případovou konferenci jako někoho, kdo na ni tlačí nebo ji k něčemu nutí, ale aby ji vnímala jako podporovatele.

Výzkumník:

Navazujeme na tu další otázku, která je asi již zčásti zodpovězena. Jestli jste se setkala s nějakými překážkami nebo nedostatky v rámci té případové konference?

Respondentka:

No tak jediný, ale bylo to tam v těch začátcích, protože si myslím, že taky v začátcích se hodně tápalo... Takže třeba...taková ta menší připravenost nebo nebyly připraveni na všechno, co může nastat a tím pádem to trošičku jako by vážlo, a to je dosud – nepřipravenost.

Výzkumník:

Co je pro vás nejnáročnější v rámci přípravy nebo pořádání té případové konference?

Respondentka:

No asi nevím, co by pro mě mělo být. Pro mě to asi jako já... tam prostě jdu jako psycholožka a nijak zvlášť se na to nepřipravuji. Už vím většinou co to je za dítě. V mnoha případech ho znám, takže mě osobně jde hlavně o to, aby dítě a potažmo jeho rodiče se cítili bezpečně a neměli pocit přesily a neměli pocit trošku jsem říkala nějakýho tlaku a o to mě jde hlavně.

Výzkumník:

A jak vnímáte ten multidisciplinární tým v případových konferencích?

Respondentka:

Tak určitě je potřeba, aby tam byli zastoupeni lidé nebo organizace, kterých je potřeba. Jo, to se vztahuje k problému, který se řeší. Takže všechny oblasti, který já nevím, i policie nebo sociální odbor – samozřejmě ...někdy ještě jiné neziskové organizace, například ...

Výzkumník:

No a jak to hodnotíte?

Respondentka:

Každý má svoji roli a důležitý je si uvědomit právě to, co se řeší, kdo co řeší a podle toho seznat vlastně účastníky a spolupracovat – ale ta spolupráce týmu je špatná ...no nespolupracují se mi někdy zdá, špatně komunikují mezi sebou.

Výzkumník:

A jak vyhodnocujeme tu úspěšnost případové konference.

Respondentka:

Tak já, já to vyhodnocuji subjektivně – a sama ...jestli bylo dítěti a rodině pomoheno. Jak to dopadlo, prostě jak se to vyvíjí dál -

Výzkumník:

A tady tu další otázku jsme, myslím taky už zodpovězeny, zodpověděli. Jestli víte, jak dlouho je legislativně zakotveno pořádání případových konferencí?

Respondentka:

A to je do roku 2011. Já vyhláška mám pocit ... a to je 12 let.

Výzkumník:

A vnímáte nějakou změnu v těch případových konferencích? Od té doby legislativního zakotvení?

Respondentka:

Ne, nevnímám tam žádnou změnu. Jako myslíte k lepšímu? No nebo že by to bylo propracovanější? To ne – Myslím si, že tady trošičku chybí další metodika, propracovanější metodický pokyn nebo legislativní zakotvení. Myslím si, že různé organizace si vykládají průběh konferencí různě a podle toho to potom taky vypadá. Jo, že právě musí bejt některý pochybení.

Každý si vykládá prostě po svém. Třeba ta daná pravidla a myslím, že by si to zasloužilo určitou propracovanost ještě.

Výzkumník:

A ještě jedna otázka... máte návrh třeba na nějaký lepší nástroj, než je případová konference, nebo jestli vůbec existuje lepší nástroj?

Respondentka:

Že takhle jsem o tom vlastně vůbec ani nepřemýšlela. Jestli je něco lepšího. Já si myslím, že případová konference, když se bude dělat dobře, a tak jak se má – kvalitně, tak je to velice dobrý nástroj, a ještě neměla tolik prostoru, aby ukázala, co dovede.

3.7 Doslovný přepis č. 7

Výzkumník:

...Takže v jakých situacích se účastníte případových konferencí?

Respondentka:

No tak případových konferencí se zúčastňujeme v tom případě, když ve škole pořádáme výchovné komise, rodiče se buď nedostaví, nebo kurátor z OSPODu vyhodnotí situaci v rodině tak, že svolá případovou konferenci. Jsme potom k tomu s ředitelem... Je pozván ředitel, výchovný poradce a zástupce ředitele, někdy i třídní učitel třeba...

Výzkumník:

A jaké pravidla případové konference znáte?

Respondentka:

Žádné.

Výzkumník:

Dobře...

Výzkumník:

A kdo by podle vás měl případovou konferenci svolávat?

Respondentka:

Případovou konferenci určitě svolává OSPOD, my ne – je to škoda

Výzkumník:

A je podle vás důležitá role facilitátor? A jestli ano, tak proč?

Respondentka:

No tak ten by vlastně ten tu případovou konferenci řídí. Určuje vlastně tedy ta pravidla a průběh případové konference Seznámí účastníky s průběhem, seznámí vlastně jednotlivé přítomné. No a je to tam...důležitý

Výzkumník:

Dobře, a co si myslíte, že je důležité pro pozitivní průběh a úspěšnost případové konference?

Respondentka:

No, aby se zúčastnili všichni, všichni pozvaní, vlastně jednotlivci – což nebývá.

Výzkumník:

A znáte a používáte nějakou odbornou literaturu nebo metodiku k případovým konferencím?

Respondentka:

K případovým konferencím ve škole žádnou literaturu nepoužíváme, protože to není v naší kompetenci, ale určitě existují metodiky k těm konferencím a znám jednu knihu, která se jmenuje přímo případová ...případová konference a myslím, že to je od té spisovatelky...Bechyňová.

Výzkumník:

Takže vzděláváte se v rámci případových konferencí?

Respondentka:

Ne, to vůbec na tom není vlastně v naší kompetenci ty případové konference, to nepotřebujeme.

Výzkumník:

A jakým způsobem vnímáte případovou konferenci jako pomoc ohrožené rodině?

Respondentka:

Pomoc ohrožené rodině a v tom případě, pokud ta rodina pomoc chce. Pokud pomoc nechce, tak ta případová konference nepřinese vůbec žádný užitek.

Výzkumník:

A jaký konkrétní přínos podle vás mají teda případové konference?

Respondentka:

Žádný...

Výzkumník:

A jaká je vaše zkušenost z případové konference v rámci ohrožené rodiny? Třeba poslední být případovka, jestli v něčem pomohla?

Respondentka:

Zkušenosti tady z těch případových konferencí moc dobré nejsou. Zúčastnila jsem se několika těch případových konferencí, kdy vlastně nebyly dány nebo nebyly určeny žádná pořádná pravidla a rodině vždy dána šance, ale spousta těch rodin tuto šanci prostě nepřijme, nevyužije.

Výzkumník:

A tak jako přednosti má podle vás teda případovka?

Respondentka:

Žádné přednosti...Nic...Vlastně je to ztráta času pro všechny zúčastněné.

Výzkumník:

A v čem spatřujete tedy rizika případových konferencí?

Respondentka:

No, to riziko je vlastně v tom, že ta ohrožená rodina dostává spoustu informací, dostává spoustu úkolů a dostává to vlastně v řeči, které ona nerozumí. Takže tam, že si vlastně z toho žádný ten přínos nemůže vzít a v brzké době se v těch úkolech, které jí ta případová konference vlastně dala, ztratí.

Výzkumník:

Takže to jsou vlastně takové ty negativní faktory té případové konference ...a tak. já se ještě zeptám jako na osobní postoj případových konferencí. Kdyby...nebo jak by mohly být nápomocny...?

Respondentka:

Já případové konference. Já osobně bych nesvolávala vůbec, spíš bych domluvila ... ve škole, ve škole vlastně svolávám výchovné komise, kde je vždy přítomen i kurátor a

vlastně několikrát nebo velmi často se nám rodiče ani tady na tu výchovnou komisi nedostaví. Takže spíš bych hledala nějaké páky, které vlastně by rodiče donutili, aby se dostavili na tu výchovnou komisi, aby řešilo se to vlastně v rámci školy.

Výzkumník:

Dobře, takže na to navážu. Setkala jste se s nějakými překážkami nebo nedostatky v rámci případové konference? Jaké jsou teda ty překážky a nedostatky, které by se možná mohly dát odstranit?

Respondentka:

Ty nedostatky jsou vlastně v tom, že není žádná páka na to, aby se rodiče s dítětem na tu případovou konferenci dostavili a moc času...to zabere.

Výzkumník:

Dobře. A kolik času vám teda zabere ta případová příprava třeba té případové konference?

Respondentka:

No tak – jednak pokud víme, ke kterému dítěti vlastně jdeme k rodině. Takže v rámci školy vedeme pedagogické deníky, které my si musíme vytisknout. Musíme se vlastně domluvit, kdo bude na té případové konferenci mluvit. Většinou to bývá pan ředitel. No tak k jednomu žákovi a vlastně to případové konferenci bych řekla tak hodinu, hodinu času. Je to určitě...

Výzkumník:

A co je teda nejnáročnější v té přípravě nebo v tom pořádání té přípravy pro vás jako pro školu?

Respondentka:

Pro nás, vlastně jako pro školu...No, ...časově skloubit případovou konferenci vlastně s těmi povinnostmi, které člověk ve škole má, protože ... kolikrát to bývá třeba v 8 hodin ráno a pokud vypadnou 3 lidé ze školy, tak už se za ním musí, musí hledat suplování a vlastně někdo tu jejich práci musí udělat.

Výzkumník:

A jak vnímáte multidisciplinární tým k těm případovkám?

Respondentka:

Ten bývá většinou sehraný. Všichni vědí, ... co tam vlastně mají, ... mluvit, ať je to kurátor anebo zapisovatel, který vlastně potom přečte celý ten zápis a je to vlastně ten vedoucí

u případové konference. Ale výsledek? Vlastně ... i když je to sehraný tým, tak ve výsledku to nikam nevede.

Výzkumník:

Dobře, tak já na to navážu. A v čem spatřujete teda ty největší rezervy u těch jednotlivých aktérů případové konference?

Respondentka:

Je to jednak časově ... náročné, a i když potom vlastně se sejde celý tým tady k té případové konferenci, tak ohrožená rodina se nedostaví.

Výzkumník:

...Jak hodnotíte tu multidisciplinární spolupráci těch aktérů v rámci případovky...jestli spolupracují...?

Respondentka:

Tam asi k té spolupráci velké spolupráce moc asi nedojde, že tam není ta páka na to, aby k tomu došlo.

Výzkumník:

A jak si myslíte, že se vyhodnocuje úspěšnost případovky?

Respondentka:

Tak to nevím, jak si to ten OSPOD vyhodnocuje to případovou konferenci, ale s ní, pokud třeba znám ty záběry, tak vždycky se vždycky vlastně tomu dítěti dá ještě další šance, kterou to dítě vlastně vůbec nevyužije a dochází k dalšímu přestupkům a další trestné činnosti. A to nejenom třeba u těch dětí, ale i u rodičů, kteří třeba je neposílají do školy a jedná se neomluvené absence a ta narůstá...

Výzkumník:

A kde dlouho je legislativně zakotveno pořádání případových konferencí?

Respondentka:

No to pořádání přesně nevím, jestli je to od roku 2013, i když to vlastně i místa míst bylo v šedesátých letech dvacátého století, tak myslím, že tam už ty případové konference se pořádaly.

Výzkumník:

A vnímáte nějakou změnu v případových konferencích od doby legislativního zakotvení

Respondentka:

Ne...Změnu vůbec žádnou. Řekla bych, že to jde pořád v těch starých kolejích, tak, jak to bylo nastaveno. Někde jsem dokonce četla, že i obecní úřady by pořádaly, ale ještě jsem se s tím vůbec nesečkala, že by i obecní úřad vlastně taky pořádal případovou konferenci.